

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การสื่อสารกับอัตลักษณ์ถนนข้าวสาร” เป็นการศึกษาและวิจัยในเชิงปริมาณ (Quantity Research) และเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยกำหนดขั้นตอนการวิจัยเป็น 2 ส่วน ประกอบด้วยส่วนแรกคือการศึกษาอัตลักษณ์ถนนข้าวสารที่ปรากฏในสื่อต่างๆ โดยมุ่งเน้นไปที่สื่อสิ่งพิมพ์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์เป็นสำคัญ และส่วนที่สองเป็นการนำเสนอมุมมองของคนในชุมชนถนนข้าวสารที่มีต่ออัตลักษณ์ถนนข้าวสารที่ปรากฏในสื่อดังกล่าว ด้วยวิธีการเก็บข้อมูล โดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In Depth Interview) ซึ่งจากผลการวิจัยจะได้นำเสนอเป็น 2 ส่วนคือ ส่วนของข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับถนนข้าวสาร และ ส่วนของผลการวิจัย ซึ่งในส่วนของการวิจัยนั้น ผู้วิจัยทำการนำเสนอ โดยแยกย่อยเป็น 4 หัวข้อหลักๆ ตามวัตถุประสงค์การวิจัยได้แก่

1. อัตลักษณ์ถนนข้าวสารในปัจจุบันที่ปรากฏในสื่อสิ่งพิมพ์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์
2. มุมมองของคนในชุมชนถนนข้าวสารที่มีต่ออัตลักษณ์ถนนข้าวสารในปัจจุบันที่ปรากฏในสื่อต่างๆ ดังกล่าว
3. ปัจจัยด้านการสื่อสารที่มีผลต่ออัตลักษณ์ถนนข้าวสาร
4. กระบวนการสร้างอัตลักษณ์ถนนข้าวสาร

ส่วนที่ 1) ข้อมูลเบื้องต้น

ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับถนนข้าวสาร

“ถนนข้าวสาร” เป็นถนนสายหนึ่งซึ่งตัดเชื่อมกับถนนจักรพงษ์ ผู้คนส่วนใหญ่ในละแวกนั้นรู้จักกันดีในนาม “ตรอกข้าวสาร” ในสมัยร.ศ. 111 มีชื่อดั้งเดิมว่า “ตรอกเข้าสาร” เนื่องจากเคยเป็นเส้นทางสัญจรทางน้ำ และเป็นบริเวณที่เรือบรรทุกข้าวสารจะต้องผ่านและแวะจอดขนส่งข้าวสาร ดังนั้นจึงมีร้านข้าวสารใหญ่ๆ อยู่หลายแห่ง

¹ ถนน คือ ถนนทางที่สร้างขึ้น เพื่อประชาชนใช้ในการจราจรและหมายรวมถึงทางเท้าและขอบทางด้วย

² ตรอก คือ ทางที่แยกจากถนนใหญ่และมีขนาดเล็กกว่าถนน

จากการศึกษาพบว่า ต่อมาการเดินทางสัญจรเริ่มพัฒนาจากทางน้ำเป็นทางบก จากคลองและท่าเรือขนส่งข้าวสารจึงกลายมาเป็น”ตรอกข้าวสาร” ซึ่งยังคงความเป็นแหล่งค้าขายข้าวสารที่ใหญ่ที่สุดในบริเวณเกาะรัตนโกสินทร์ในสมัยนั้น จวบจนถึงสมัยรัชกาลที่ 5 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงโปรดเกล้าฯให้พระเจ้ามโหฬาร เจ้าฟ้ากรมขุนนริศรานุวัดติวงศ์ ซึ่งดำรงพระยศเสนาบดีว่าการกระทรวงโยธาธิการในสมัยนั้น จัดการตัดถนนเพิ่มเพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกด้านการค้าและคมนาคมขนส่ง โดยเฉพาะในย่านบางลำพู ซึ่งเป็นหนึ่งในสามย่านการค้าที่สำคัญ⁴ ในสมัยนั้น

ถนนสายใหม่สายหนึ่งจึงเกิดขึ้นตั้งแต่หน้าวัดชนะสงครามตัดมาทางตรอกเดิมเรียกว่า “ตรอกข้าวสาร” ทำสะพานข้ามคลองมาบรรจบกับถนนเพื่อจนครตอนหน้าสวนหลวงดีกดิน วัดความยาวถนนได้ 412 เมตร 50 เซนติเมตร หรือ 10 เส้น 6วา 1 ศอก วัดความกว้างได้ 15 เมตร หรือ 7 วา 2 ศอกเป็นทางรถกว้าง 5 วา ทางคนเดินสองข้างๆละ 5 ศอก พร้อมทั้งพระราชทานชื่อถนนเดิมว่า “ถนนข้าวสาร”

จากข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร พบว่า นับย้อนไปตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 เป็นต้นมา ได้มีการพระราชทานที่ดินบริเวณถนนข้าวสารแก่บรรดาข้าราชการและข้าราชการบริพารเพื่อปลูกบ้านพักอาศัย เนื่องด้วยเป็นบริเวณที่อยู่ใกล้เขตพระราชวัง จนได้ชื่อว่าเป็นย่านที่มีบ้านพักของทบดีและขุนนางมากที่สุดแห่งหนึ่งในสมัยนั้น ที่ดินผืนนี้เป็นที่ดินของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ซึ่งปัจจุบันความยาวตลอดสายของถนนข้าวสารเหลืออยู่เพียง 300 เมตร

คำบอกเล่าของบุคคลสำคัญในชุมชนผ่านทางสื่อสิ่งพิมพ์ที่ผู้วิจัยศึกษาทำให้ทราบว่า ในเวลาต่อมา เมื่อประมาณ 30 กว่าปีก่อน (ช่วงปีพ.ศ. 2513) ถนนข้าวสารเป็นเพียงเป็นชุมชนที่เงียบสงบ ช่วงกลางวันนั้นแทบไม่มีใครเดิน ยิ่งหลังพระอาทิตย์ตกคด้วยแล้ว บรรยากาศยิ่งเงียบสงัดกว่ากลางวันหลายเท่า ไม่มีใครคิดว่าบรรยากาศดังกล่าวจะจางหายไปอย่างไร้ร่องรอยในเวลาเวลาต่อมา

นอกจากนั้น จากการศึกษาเอกสารยังพบการกล่าวถึงความเปลี่ยนแปลงในช่วงรอย

³ ย่าน คือ ระยะทางตามกว้างหรือยาวจากตำบลหนึ่งไปยังอีกตำบลหนึ่ง.

⁴ ย่านการค้าที่สำคัญในสมัย ร.5 ได้แก่ 1)ย่านบางลำพู เป็นแหล่งของพ่อค้าชาวไทย 2)ย่านสำเพ็ง-ยาวราช เป็นแหล่งการค้าของพ่อค้าชาวจีน 3) ย่านบางรัก-สี่พระยา เป็นแหล่งการค้าของพ่อค้าชาวตะวันตก

ต่อของถนนข้าวสารว่า บรรยากาศอันเจียบสงบของชุมชนถนนข้าวสารเริ่มจางหายไปในช่วงราวปี พ.ศ. 2525 ซึ่งเป็นปีที่ประเทศไทยจัดงานฉลองสมโภชน์กรุงรัตนโกสินทร์ครบ 200 ปี ซึ่งก่อนหน้านั้นเพียง 3 ปี เกสต์เฮาส์แห่งแรกบนถนนข้าวสารได้ถือกำเนิดขึ้นในชื่อ “บอนนี่เกสต์เฮาส์” ด้วยการแนะนำของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติในยุคแรกๆ และเติบโตในเวลาต่อมา จนได้ชื่อว่าเป็นแหล่งที่พักราคาถูกแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานครและกลายเป็นแหล่งชุมนุมของเหล่าบรรดา แแบ็คแพ็กเกอร์ (Backpacker) ที่มีชื่อเสียงโด่งดังไปทั่วโลกจวบจนปัจจุบัน⁵

ลักษณะทางภูมิศาสตร์และประชากรศาสตร์ของถนนข้าวสาร

ถนนข้าวสารในปัจจุบันเป็นเพียงถนนสายสั้นๆสายหนึ่งในแขวงชนะสงคราม เขตพระนครมีความยาวตลอดสายเพียง 300 เมตร เป็นถนนที่เชื่อมต่อระหว่างถนนตะนาวทางทิศตะวันออกกับบริเวณสี่แยกคอกวัวด้านหัวมุมที่จัดแสดงสินค้าของกรมพาณิชย์สัมพันธ์ กับถนนจักรพงษ์ด้านทิศตะวันตกจากบริเวณสถานีตำรวจชนะสงคราม มีสถานที่ที่สำคัญในบริเวณใกล้เคียงได้แก่

โรงเรียน 2 แห่ง

- 1) โรงเรียนระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานประถมศึกษาแห่งชาติ ได้แก่
โรงเรียนวัดชนะสงคราม
- 2) โรงเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ได้แก่ โรงเรียนวัดสังเวชวิทยาราม

วัด 2 แห่ง

- 1) วัดชนะสงคราม
- 2) วัดสังเวชวิทยาราม

สถานีตำรวจนครบาล 1 แห่ง

- 1) สถานีตำรวจชนะสงคราม

ที่ว่าการไปรษณีย์โทรเลข 1 แห่ง

- 1) ที่ว่าการไปรษณีย์โทรเลขบางลำพู

⁵ ที่มา : www.khaosanmad.com, www.passplanet.com , www.gapyear.com, www.tat.co.th, www.welcom2thai.com

⁶ ที่มา : www.nationradio.com, www.seekon.com, www.sawadee.com, www.worldwideshoes.com ฯลฯ

ศูนย์การค้า 3 แห่ง

- 1) ห้างแก้วฟ้าพลาซ่า
- 2) ห้างบางลำพูสรรพสินค้า
- 3) ห้างสรรพสินค้าตั้งฮั่วเส็ง

โรงแรม 4 แห่ง

- 1) โรงแรมเวียงใต้
- 2) โรงแรมบักคี่ ลอร์จ
- 3) โรงแรม D&D
- 4) โรงแรม Khao San Place

โบราณสถานและสถานที่ท่องเที่ยวสำคัญๆในบริเวณใกล้เคียง 12 แห่ง

- 1) วัดพระศรีรัตนศาสดาราม
- 2) ศาลเจ้าพ่อหลักเมือง
- 3) สนามหลวง
- 4) พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ
- 5) กรมศิลปากร
- 6) พระบรมมหาราชวัง
- 7) โรงละครแห่งชาติ
- 8) โถงพระราสาท (ประดิษฐานอยู่ ณ วัดราชนัคดา)
- 9) อนุสาวรีย์ประชาธิปไตย
- 10) ป้อมพระกาฬ
- 11) ป้อมพระสุเมธ
- 12) สวนสันติชัยปราการ

นอกจากนั้น ข้อมูลที่ได้จากเว็บไซต์ www.thailandtoday.com ยังได้ให้รายละเอียดเกี่ยวกับร้านค้าและสิ่งอำนวยความสะดวกที่มีอยู่เรียงรายสองฟากฝั่งถนนข้าวสารตลอดความยาว 300 เมตรไว้ดังนี้

- 1) ร้านสะดวกซื้อ (convenience store) 3 แห่ง เป็น Seven- Eleven 2 แห่ง เปิดบริการ 24 ชั่วโมง และอีกแห่งคือร้าน Boots เปิดบริการ 10.00 –24.00 น.

- 2) ที่รับแลกเงิน (Currency Exchange) 11 แห่ง เปิดทำการ 09.00-19.00 น.
- 3) เกสต์เฮ้าส์ มากกว่า 100 แห่ง เปิดบริการทุกวัน 24 ชั่วโมง
- 4) บริษัททัวร์ (Travel Agencies) มากกว่า 20 แห่ง เปิดบริการ 8.00-21.00
- 5) อินเตอร์เน็ต Café มากกว่า 20 แห่ง เปิดบริการ 10.00-02.00 น.ทุกวัน
- 6) ร้านอาหาร และสถานบันเทิง มากกว่า 30 แห่ง เปิดบริการ 19.00-02.00 น.
- 7) ธนาคาร 2 แห่ง ได้แก่ ธนาคารไทยพาณิชย์และธนาคาร กรุงไทย
เปิดบริการ 9.00- 15.30 น.
- 8) ตู้ A.T.M. 2 แห่ง เปิดบริการทุกวัน 24 ชั่วโมง
- 9) โรงแรม 3 แห่ง ได้แก่ Khaosan place Hotel, D&D Hotel, Buddy Lodge Hotel

ข้อมูลที่ได้จากสำนักงานเขตพระนคร (สำรวจ เดือนพฤษภาคม 2545) สามารถระบุได้เพียงจำนวนประชากรที่อาศัยอยู่ในแขวงชนะสงครามโดยสำรวจจากจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งพบว่า

จำนวนประชากรชาย 1,190 คน

จำนวนประชากรหญิง 1,381 คน

รวมทั้งสิ้น 2,571 คน จาก 878 ครัวเรือน

จากการสัมภาษณ์ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพระนคร(2545) ทำให้ทราบว่าสำนักงานเขตพระนครไม่สามารถที่จะทำการสำรวจประชากรเฉพาะในบริเวณถนนข้าวสารได้ เนื่องจากมีจำนวนประชากรที่ไม่แน่นอน ประชากรส่วนหนึ่งที่อาศัยอยู่เป็นเพียงประชากรแฝง และมีการย้ายเข้าย้ายออกอยู่ตลอดเวลา อาชีพหลักของคนในชุมชนคือการประกอบกิจการค้าต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ไม่ว่าจะเป็นกิจการเกสต์เฮ้าส์ ร้านอาหารสถานบันเทิง บริษัททัวร์ต่างๆ ฯลฯ

ข้อมูลจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย(2544) พบว่า ถนนข้าวสารสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ถึง 8000 คนต่อวัน และเพิ่มมากขึ้นเป็น 10,000 คนต่อวันในช่วง High season คือระหว่างเดือนมกราคม- เมษายน ค่าใช้จ่ายโดยเฉลี่ยที่นักท่องเที่ยวใช้ต่อหัวต่อวัน คือ 1200-1500 บาทต่อหัวต่อวัน ระยะเวลาพำนักเฉลี่ย 6.06 วันต่อคน

ลักษณะของนักท่องเที่ยวที่เข้ามาส่วนใหญ่เป็นนักท่องเที่ยวที่นิยมการท่องเที่ยวแบบประหยัดหรือแบ็คแพ็คเกอร์ (Backpacker) ซึ่งแต่เดิมนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยวที่ถนนข้าวสารมากที่สุดจะเป็นนักท่องเที่ยวจากประเทศในแถบยุโรป เช่น เยอรมัน อังกฤษ แต่จากผลการสำรวจของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยปีล่าสุด (2544) พบว่า นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาถนนข้าวสารมากที่สุด

สุดคือ นักท่องเที่ยวชาวญี่ปุ่น

ส่วนที่ 2) ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1) เพื่อศึกษาอัตลักษณ์ถนนข้าวสารที่ปรากฏในสื่อสิ่งพิมพ์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์

จากผลการศึกษาค้นคว้าวิจัยพบว่าอัตลักษณ์ถนนข้าวสารที่ปรากฏในสื่อสิ่งพิมพ์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ สามารถแบ่งได้เป็น 5 กลุ่มใหญ่ๆ โดยเรียงลำดับตามความถี่ที่ปรากฏในสื่อสิ่งพิมพ์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์จากมากไปหาน้อย ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 6 แสดงความถี่ของอัตลักษณ์ที่ปรากฏในสื่อสิ่งพิมพ์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์

อัตลักษณ์ที่พบ	จำนวน	ร้อยละ
1) แหล่งธุรกิจการค้า	53	37.06
2) แหล่งพบปะ	37	25.88
3) แหล่งท่องเที่ยว	36	25.17
4) แหล่งรวมวัฒนธรรมผสมผสาน	15	10.49
5) แหล่งชุมชนในอดีต	2	1.40
รวมทั้งสิ้น	143	100

โดยมีรายละเอียดของข้อมูลดังนี้

1) แหล่งธุรกิจการค้า

จากตารางที่ 6 ข้างต้นจะเห็นได้ว่าอัตลักษณ์ถนนข้าวสารในแง่ของการเป็นแหล่งธุรกิจการค้า เป็นอัตลักษณ์ที่ผู้วิจัยพบมากที่สุดจากการศึกษาและวิเคราะห์สื่อสิ่งพิมพ์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ โดยคิดเป็นร้อยละ 37.06 ของอัตลักษณ์ทั้งหมดที่พบ และยังสามารถจำแนกรายละเอียดของอัตลักษณ์ถนนข้าวสารในแง่ของการเป็นแหล่งธุรกิจการค้าได้ดังตาราง ต่อไปนี้

ตารางที่ 7 แสดงรายละเอียดของอัตลักษณ์ถนนข้าวสารในแง่ของการเป็นแหล่งธุรกิจการค้า

อัตลักษณ์ที่พบ			จำนวน	ร้อยละ	
1) แหล่งธุรกิจการค้า	1.1) ธุรกิจถูกกฎหมาย	1.1.1) แหล่งเกสต์เฮาส์/ที่พักราคาถูก	19	35.85	(+)
		1.1.2) แหล่ง Shopping/สินค้าราคาถูก	10	18.87	(+)
		1.1.3) แหล่งธุรกิจเบ็ดเตล็ด	8	15.09	(+)
		1.1.4) แหล่งค้าเครื่องเงิน	5	9.44	(+)
		1.1.5) แหล่งรวมร้านอาหารและสถาบันเทিং	4	7.55	(+/-)
		1.1.6) แหล่งค้าข้าวสาร	2	3.77	(+)
	1.2) ธุรกิจผิดกฎหมาย	1.2.1) แหล่งทำบัตรปลอมต่างๆ	3	5.66	(-)
		1.2.2) แหล่งยาเสพติดและโสเภณี	2	3.77	(-)
รวมทั้งสิ้น		53	100.00		

1.1) ธุรกิจถูกกฎหมาย

▪ แหล่งเกสต์เฮาส์/ ที่พักราคาถูก

จากตารางที่ 7 พบว่าแหล่งเกสต์เฮาส์/ที่พักราคาถูก เป็นอัตลักษณ์ย่อยในด้านแหล่งธุรกิจการค้าที่พบมากเป็นอันดับหนึ่ง คิดเป็นร้อยละ 35.85 ของอัตลักษณ์ในด้านแหล่งธุรกิจการค้าทั้งหมด และเป็นอัตลักษณ์ในด้านบวก

จากการศึกษาเอกสาร ทำให้ทราบว่า ภายหลังจากเปลี่ยนแปลงการปกครองใน

สมัยรัชกาลที่ 7 พ.ศ. 2475 การใช้ประโยชน์ของที่ดินก็เปลี่ยนแปลงตาม บ้านพักข้าราชการและข้าราชการบริพารต่างๆ ได้ถูกตัดแปลงมาเป็นที่ทำการของหน่วยงานราชการต่างๆ และด้วยความที่เป็นบริเวณซึ่งอยู่ในย่านการค้าและเป็นที่ตั้งของหน่วยงานราชการหลายแห่ง มีโรงแรมราคาถูกลึกคึกขึ้นเพื่อรองรับบรรดาพ่อค้าแม่ค้าและข้าราชการที่เข้ามาติดต่อกับราชการกับส่วนกลาง ในราคาคืนละ 25 บาท ซึ่งในเวลาต่อมาโรงแรมเหล่านี้ไม่สามารถต่อสู้กับสภาพการแข่งขันกับโรงแรมขนาดใหญ่ที่เกิดขึ้นหลายแห่งบนถนนสายสำคัญต่างๆ ในกรุงเทพมหานคร โรงแรมราคาถูกลึกคึกจึงทยอยกันปิดกิจการไป บริเวณถนนข้าวสารจึงกลับสู่สภาพเงียบเหงาและซบเซาลง

บุคคลซึ่งเป็นแกนนำชุมชนได้เคยบอกเล่าผ่านหนังสือพิมพ์สยามรัฐ (2543: 15) ถึงถนนข้าวสารเมื่อราว 30-40 ปีก่อน (ช่วงปี พ.ศ. 2495-2505) ไว้ว่า บริเวณถนนข้าวสารในเวลานั้นเป็นเพียงบ้านพักอาศัย มีอาคารตึกแถวบ้างไม่มากนัก โดยแบ่งพื้นที่ใช้สอยเป็นสองส่วน ส่วนหนึ่งสำหรับเป็นที่พักอาศัย และอีกส่วนสำหรับค้าขายของชำทั่วไป ซึ่งร้านค้าในบริเวณนั้นมีอยู่ไม่เกิน 10 ร้าน ตึกแถวที่พอจะรู้จักคุ้นหูได้แก่ ตึก ส. ชรรวมภักดี ซึ่งเป็นร้านขายเครื่องสำอางภัณฑ์และอัฐบริหารที่ใหญ่และเก่าแก่ที่สุดในกรุงเทพมหานคร ตึกเส็งนาฬิกา หรือโรงเรียนพยุหวิทยา และบ้านพักพื้นที่ทหารผ่านศึก นอกนั้นสภาพบ้านเรือนสองฟากฝั่งจะเป็นเพียงเรือนไม้เก่าๆ โทรมๆ เสียเป็นส่วนใหญ่ กลางวันเงียบมากแทบไม่มีคนเดิน หลังพระอาทิตย์ตกยิ่งเงียบสงัดกว่า แต่ละบ้านต่างปิดไฟนอน จนได้ชื่อว่า “ถนนผีหลอก” โรงแรมก็มีเหลืออยู่เพียงแห่งเดียว อยู่ด้านหลังโรงเรียนพิมานวิทย์ ซึ่งแม้แต่โรงแรมก็ยังถูกขนานนามว่า “โรงแรมผีสิง” จากการพูดปากต่อปากว่าแขกที่เข้าพักโรงแรมนี้ว่าส่วนใหญ่จะถูกผีหลอก

ต่อมาในปี พ.ศ. 2522 จากการศึกษาเอกสารพบว่า เกสต์เฮ้าส์แห่งแรกบนถนนข้าวสารซึ่งใช้ชื่อว่า “บอนนี่เกสต์เฮ้าส์” ได้เกิดขึ้นจากคำแนะนำของชาวต่างชาติที่เข้ามาในช่วงแรกๆ และต้องการที่พักประจำในขณะที่โรงแรมราคาถูกริมหายาก ซึ่งในช่วงๆ แรกมีห้องพักเพียงแค่ 2 ห้องเท่านั้น แขกที่มาพักล้วนแต่เป็นชาวต่างชาติทั้งสิ้น และก็ผลัดเปลี่ยนกันมาอย่างไม่ขาดสาย จนถ้าฟังเกสต์เฮ้าส์ขนาดเล็กอย่างว่าบอนนี่เกสต์เฮ้าส์มีอาจรองรับได้ ทำให้มีเกสต์เฮ้าส์อีกสองสามแห่งเกิดขึ้นตามมา

⁷ โรงแรมราคาถูกลึกคึกในช่วงระแวกเวลานั้นได้แก่ 1) โรงแรมคานิคซ์ 2) โรงแรมศรีวัฒนา 3) โรงแรมนครใต้ 4) โรงแรมศรีบางลำพู 5) โรงแรมศรีพระนคร 6) โรงแรมเจริญดี 7) โรงแรมนิคซ์เจริญ

⁸ ปัจจุบันเป็นที่ตั้งของโรงแรม Buddy Lodge

หลังจากนั้น ในปีพ.ศ. 2524-25 ซึ่งเป็นช่วงที่กรุงเทพมหานครจัดงานฉลองสมโภชน์กรุงรัตนโกสินทร์ครบ 200 ปี พบว่านักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศเริ่มเดินทางเข้ามาประเทศไทยมากขึ้น และเป็นช่วงที่อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไทยเติบโตอย่างรวดเร็ว จำนวนเกสต์เฮาส์บนถนนข้าวสารก็เริ่มขยายตัวเติบโตตาม เพื่อรองรับความต้องการด้านที่พักอาศัยของนักท่องเที่ยว

พ.ศ. 2528-29 จากการศึกษาสื่อสิ่งพิมพ์ซึ่งเป็นบทสัมภาษณ์ของคนในชุมชน กล่าวอ้างผ่านทางสื่อดังกล่าวว่า การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย(ททท.) เริ่มมีการโฆษณา-ประชาสัมพันธ์โครงการ Visit Thailand ซึ่งไม่เพียงแต่มีการบอกถึงที่พักราคาถูกเช่นถนนข้าวสาร เท่านั้น แต่ยังรวมถึงหนังสือแนะนำแหล่งท่องเที่ยวทุกเล่มในภาษาต่างๆที่แนะนำประเทศไทยทุกเล่มจะต้องมีชื่อของที่พักบนถนนข้าวสาร โดยส่วนมากจะถูกดึงออกมาล้อมกรอบเล่าถึงความสำคัญของถนนสายนี้ ซึ่งนับได้ว่าการโฆษณา-ประชาสัมพันธ์ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยในครั้งนั้นเป็นการประชาสัมพันธ์ที่ถูกต้องทีเดียว นักท่องเที่ยวพาหนหลังไหลเข้ามาประเทศไทยอย่างไม่ขาดสาย ทำให้เกสต์เฮาส์ที่มีอยู่เดิมมีห้องพักไม่เพียงพอกับความต้องการของนักท่องเที่ยว ดังนั้นเกสต์เฮาส์ใหม่ๆจึงเกิดขึ้นและขยายตัวอย่างรวดเร็วในช่วงเวลานั้น

จากการศึกษาเอกสารสิ่งพิมพ์และเว็บไซต์ต่างๆพบว่า ถัดมา ในปีพ.ศ. 2530 หน่วยงานราชการเริ่มเข้ามาดำเนินการทางกฎหมายกับผู้ประกอบการเกสต์เฮาส์ ว่าทำผิดพระราชบัญญัติที่พักอาศัยที่เข้าข่ายเป็นธุรกิจโรงแรม เนื่องจากต้องมีการขออนุญาตในการปลูกสร้างหรือต่อเติม และต้องก่อสร้างห้องให้มีความกว้าง ยาว ถูกต้องตามพระราชบัญญัติ ต้องมีทางหนีไฟ ฯลฯ จัดเกิดการรวมตัวของกลุ่มผู้ประกอบการและก่อตั้งเป็นชมรมผู้ประกอบการเกสต์เฮาส์ ขึ้นตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา เพื่อต่อสู้จนได้รับการอนุโลมจากกระทรวงมหาดไทย ให้ไปขึ้นทะเบียนผ่อนผันให้ ดำเนินกิจการต่อไปได้สำหรับผู้ที่ยังดำเนินการอยู่เดิมตั้งแต่ก่อนปีพ.ศ. 2530

ในช่วงปี พ.ศ. 2538-40 การท่องเที่ยวไม่คึกคักเท่าที่ควร นักท่องเที่ยวเข้ามาพักถนนข้าวสารน้อยลง แม้ททท.จะกำหนดให้เป็นปีแห่งการท่องเที่ยวไทย จากการศึกษาเอกสารพบว่า กลุ่มผู้ประกอบการเกสต์เฮาส์ในช่วงเวลานั้นมองว่าเป็นเพราะอิทธิพลจากสื่อมวลชนที่เผยแพร่แต่ข่าวปัญหาโจรผู้ร้าย และประโคมแต่ข่าวร้ายๆมากเกินไปทำให้จำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยวประเทศไทยมีจำนวนลดลง และยังคงมองว่าการที่สื่อมวลชนมีเสรีภาพในการนำเสนอข่าวมากเกินไปนั้น ก็ทำให้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเสียหายได้ ดังที่วารสารส่งเสริมการลงทุน (มีนาคม 2542): 56-58 ได้เคยลงบทสัมภาษณ์ของคุณแอนก รักอิสระเสรี ประธานชมรมผู้ประกอบการเกสต์เฮาส์กรุงเทพฯ ไว้ว่า “...ทั้งๆที่ประเทศไทยมีทุกอย่างที่ดีมากๆและมีปัจจัยที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวมากกว่าประเทศอื่นๆในภูมิภาคเอเชีย ผมไปเที่ยวทุกที่ในแถบเอเชียมาแล้ว ไม่ว่าจะเป็สิ่งไปรี่ที่เขา

บอกว่าดีที่สุด ไปๆมาๆก็ไม่เห็นจะมีอะไร เมืองไทยดีกว่าเยอะ แต่ไม่รู้จักปรับปรุงให้ดี เอาแต่ประโคมข่าวร้ายๆ...”

พ.ศ. 2542-2545 เป็นช่วงปีที่ผู้วิจัยพบว่าเรื่องราวของถนนข้าวสารเริ่มถูกเผยแพร่ผ่านทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ในเว็บไซต์ต่างๆ ซึ่งเป็นเว็บไซต์ของต่างประเทศทั้งหมด ดังนั้นเนื้อหาในเว็บไซต์จึงมิได้กล่าวย้อนไปถึงความเป็นมาของถนนข้าวสารมากนัก หากแต่มุ่งเน้นที่การนำเสนอแหล่งของที่พักราคาถูก สถานที่ท่องเที่ยวโดยรอบเกาะรัตนโกสินทร์รวมไปถึงภาคต่างๆของประเทศไทยและประเทศเพื่อนบ้านใกล้เคียง เช่น ลาว เขมร เวียดนาม อินโดนีเซีย เป็นต้น อีกทั้งยังได้ใช้เว็บไซต์ต่างๆเหล่านี้เป็นช่องทางในการติดต่อและแลกเปลี่ยนประสบการณ์การเดินทางอีกด้วย ภายในเว็บไซต์ต่างๆ อັตลักษณ์ของความเป็นแหล่งที่พักราคาถูกยังคงปรากฏอยู่ ตัวอย่างเช่น ในเว็บไซต์ www.Khaosanroad.com :

“ This’s truly a nice place to stay ... and it’s not expensive ”

Daniel กล่าวถึง CHI เกสต์เฮ้าส์

“ Instead of just being tied to a computer, go to the Nat Guesthouse, particularly at night as they show blockbuster films on the big screen and other screens around café with surround sound as well. It’s great entertainment ,especially as they don’t charge for watching the films either. Just have a drink or surf the net and enjoy the great sound!”

Marc Mills, Manchester, UK กล่าวถึง นัทเกสต์เฮ้าส์ (Nat Guesthouse)

นอกจากนั้นบางเว็บไซต์ยังได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับเกสต์เฮ้าส์บนถนนข้าวสาร ที่เป็นประโยชน์ต่อนักเดินทางคนอื่นๆที่ไม่มีประสบการณ์ในเรื่องของที่พักราคาในกรุงเทพฯ ดังเช่นในเว็บไซต์ของ www.medialine2k.co.uk :

“ ... Guest house are plentiful but in the high season (November to April) it can be difficult to get a room in the place of your choice. Booking in advance isn’ really an option at most guest house ... Price for private rooms start from around 100 baht per day. Rooms below 300 baht are basics, consisting of nothing but bed and fan. ...”

จากการศึกษาหลายเว็บไซต์ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างผู้วิจัยพบว่า การเป็นแหล่งที่พักราคา

ถูกของถนนข้าวสารยังคงเป็นอัตลักษณ์ที่ถูกกล่าวถึงมากที่สุดอัตลักษณ์หนึ่งในกลุ่มของแหล่งธุรกิจการค้าหลายๆประเภท จนถึงปัจจุบัน และถูกนำเสนอในด้านบวกทั้งหมด

■ แหล่งช้อปปิ้ง /สินค้าราคาถูก

จากตารางที่ 7 ชำ้ต้นพบว่าแหล่ง Shopping/ สินค้าราคาถูก เป็นอัตลักษณ์ย่อยที่พบมากเป็นอันดับสองของอัตลักษณ์ในด้านแหล่งธุรกิจการค้าทั้งหมด โดยคิดเป็นร้อยละ 18.87 และเป็นอัตลักษณ์ในด้านบวก

หากจะว่าไปแล้วการเป็นแหล่งช้อปปิ้งและแหล่งสินค้าราคาถูก มิใช่อัตลักษณ์ที่แปลกใหม่ของถนนข้าวสารแต่อย่างใด จากการศึกษาเอกสารที่กล่าวถึงถนนข้าวสารในอดีต ทำให้ทราบว่า แต่เดิมที่ย่านบางลำพูถือเป็นย่านการค้าที่สำคัญย่านหนึ่งมาตั้งแต่สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น เรียกได้ว่าเป็นศูนย์กลางการของธุรกิจการค้าเลยก็ว่าได้ ใครจะหาซื้ออะไรก็ต้องไปที่ย่านบางลำพู จนมีคำกล่าวของคนเฒ่าคนแก่ในย่านบางลำพูว่า “หากถ้าหาซื้อไม่ได้ที่บางลำพูแล้วละก็ เห็นทีจะไม่ต้องเสียเวลาไปหาที่อื่น” ซึ่งสามารถยืนยันยืนยันความเป็นย่านการค้าสำคัญของบางลำพูได้เป็นอย่างดี जबจนเมื่อมีการตัดถนนสายใหม่ขึ้นหลายสายในสมัยรัชกาลที่ 5 และหนึ่งในนั้นก็คือถนนข้าวสาร ซึ่งเป็นถนนสายหนึ่งในย่านบางลำพู เพียงแต่ในสมัยนั้นพื้นที่บริเวณถนนข้าวสารจะเป็นบ้านพักของข้าราชการและเหล่าขุนนางเสียเป็นส่วนใหญ่ จึงถูกกำหนดขอบเขตแบ่งแยกจากย่านการค้าโดยสิ้นเชิง อัตลักษณ์ในด้านนี้จึงยังไม่ปรากฏ

ต่อมาภายหลัง นับจากปีพ.ศ. 2525 ซึ่งช่วงที่อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไทยเติบโตอย่างรวดเร็ว จากการศึกษาเอกสารพบว่าผลพวงของความเจริญเติบโตนี้เองทำให้ความต้องการซื้อ (Demand) ในแง่ของหลักเศรษฐศาสตร์ มีสูงขึ้น ดังนั้นความต้องการขาย (Supply) จึงต้องขยายตัวเติบโตตาม เริ่มจากการจำหน่ายของระลึกล่างๆนานา จากทั่วทุกสารทิศของประเทศ ไปจนถึงเสื้อผ้าที่นักท่องเที่ยวหาซื้อได้ในราคาถูก เนื่องจากนักท่องเที่ยวที่เข้ามาส่วนใหญ่จะเป็นลักษณะของแบ็คแพ็คเกอร์ (Backpacker) ซึ่งมีสัมภาระติดตัวมากไม่ก็จึ้น

จนกระทั่งมาถึงช่วงปีพ.ศ. 2540 ที่เกิดภาวะเศรษฐกิจตกต่ำทั่วโลก ค่าเงินบาทลดต่ำลงอย่างมากจากประมาณ 25 บาทต่อหนึ่งดอลลาร์สหรัฐ มาเป็นราวๆ 45 บาทต่อหนึ่งดอลลาร์สหรัฐ จนกระทั่งรัฐบาลต้องปล่อยค่าเงินบาทลอยตัว ธุรกิจหลายประเภทแทบหยุดชะงักโดยเฉพาะธุรกิจประเภทนำเข้า (Import) แต่ไม่ใช่ธุรกิจที่ถนนข้าวสาร จากการศึกษาเอกสารทำให้ทราบว่า ยิ่งค่าเงินบาทตกต่ำมากเท่าใดนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติยิ่งหลั่งไหลเข้ามาที่ถนนข้าวสาร คำว่าแหล่ง

ซื้อป้ป้งและแหล่งสินค้าราคาถูกของถนนข้าวสารจึงเกิดขึ้นและเริ่มเป็นที่พูดถึงในหมู่นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ยังมีนักท่องเที่ยวเข้ามามากเท่าไร ธุรกิจที่ขยายตัวตามมานอกจากธุรกิจที่พักอาศัย ก็คือธุรกิจด้านบริษัททัวร์ต่างๆที่ทั้งจำหน่ายและรับจองตั๋วเครื่องบิน อีกทั้งยังรับจัดทัวร์นำเที่ยวต่างๆ ยังมีนักท่องเที่ยวมาก เอเจนเหล่านี้ก็สามารถขายตั๋วเครื่องบินต่างๆได้ในราคาที่ถูกลงกว่าสายการบิน ในทางกลับกันยิ่งซื้อได้ในราคาถูก ก็ยังมีนักท่องเที่ยวมาซื้อเยอะ ซื้อเสียงในแง่ของแหล่งตั๋วเครื่องบินราคาถูกของถนนข้าวสารจึงเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงมิได้ ดังหลักฐานที่ปรากฏอยู่ในหลายเว็บไซต์ ดังตัวอย่างเช่น ในเว็บไซต์ www.khaosanroad.com :

“Two thing have helped to make Khao San Road one of the cheapest places in the world to buy discount airfares : fierce competition between the travel agencies lining the street, and astute shoppers wandering from agency to agency finding the best fares ”

นอกเหนือจากตั๋วเครื่องบินราคาถูกแล้ว นักท่องเที่ยวหรือนักเดินทางเหล่านี้ซึ่งส่วนใหญ่ยังคงเป็นแบ็คแพ็คเกอร์ (Backpacker) ที่เที่ยวเดินทางไปในหลายๆประเทศเพื่อการแสวงและเรียนรู้บางสิ่งบางอย่างที่แปลกใหม่ หรือแม้แต่เพื่อที่จะเรียนรู้ตนเอง บางครั้งก็ไม่เพียงแต่เข้ามาถนนข้าวสารหาที่พักหรือเพื่อซื้อสินค้าเท่านั้น บางรายก็เข้ามาเพื่อที่จะขายหรือแลกเปลี่ยนสินค้าที่ได้ซื้อมาจากประเทศอื่นที่ตนไปเยือนอีกด้วย ไม่ว่าจะเป็นเสื้อผ้า/ กระเป๋าจากบาห์ลี งานไม้จากอินโดนีเซีย เป็นต้น ดังตัวอย่างบางส่วนที่ผู้วิจัยยกมา ดังต่อไปนี้

“ ... KhaoSan Road has also become a great shopping spot for exotic goods ... ”

(ที่มา : www.nationmultimedia.com)

“... Khao San road is lined with plenty of good inexpensive cafe's and restaurants ”

(ที่มา : www.welcome2thai.com)

จากช่วงเวลาที่ปรากฏในเอกสารที่ผู้วิจัยศึกษา ทำให้ทราบว่า ตั้งแต่ช่วงราว 2-3ปีที่ผ่านมา(พ.ศ. 2543-45) ถนนข้าวสารมิได้เป็นที่รู้จักและมีชื่อเสียงเพียงแต่ในหมู่นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติเท่านั้น หากแต่คนไทยจำนวนก็เริ่มหลั่งไหลเข้ามาอย่างไม่ขาดสาย เริ่มจากคนกลุ่มแรกที่เข้ามาสันนิษฐานว่า เป็นกลุ่มของคนทำงานในแวดวงศิลปะ แฟชั่น และบันเทิง ซึ่งต้องการแสวงหาความแปลกใหม่ จนถึงปัจจุบันกลุ่มคนที่เข้ามาที่ถนนข้าวสารมากที่สุดกลับกลายเป็นวัยรุ่นชาวไทย ซึ่งมากกว่ากลุ่มของคนวัยทำงานหรือแม้แต่แก่นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติเสียอีก ดังหลักฐานที่ปรากฏทางเว็บไซต์ www.Nationradio.com เพื่อตอบข้อข้องใจค้นพบจากเอกสารข้างต้น ดังนี้

“ The road is popular with Thai Students seeking out westerners and Asia travellers to absorb their culture. Many use the opportunity to practice their english ”

(ที่มา : www.Nationradio.com)

จึงไม่เป็นที่น่าแปลกใจที่สินค้าต่างๆที่ถนนข้าวสารเริ่มมีความหลากหลายมากขึ้น และเป็นสินค้าที่อยู่ในกระแสนิยมของวัยรุ่นมากขึ้นและราคาถูก นอกเหนือไปจากอาหารราคาถูก อันได้แก่ “ ผัดไทย ” อันขึ้นชื่อของถนนข้าวสาร ที่ไม่มีอะไรนอกจากเส้นกับผัด ในราคาจานละ 10 บาท และ 15 บาทสำหรับผัดไทยที่ใส่ไข่ ซึ่งบรรดาแม่ค้าบริเวณนั้นต่างพูดเป็นเสียงเดียวกันว่า จะได้อะไรมากน้อยก็ต่อเมื่อลูกค้าสั่งให้ใส่ไข่เท่านั้น

“The rang of eating places in the Khao San Road area isstaggering. There are every kind Of food from cheap noodle shoppes(Pat Thai) and food stalls, to expensive fondi restaurants. The quality is cool, however. To exist on the road,the food has got to be good.”

(ที่มา : www.khaosanroad.com)

ดังนั้นเมื่อก้าวถึงคำว่าแหล่งช้อปปิ้งและแหล่งสินค้านานาชาติที่ถนนข้าวสารแล้ว ความหมายนั้นมีมากไปกว่าของที่ระลึก เสื้อผ้า หรือตัวเครื่องบิน แต่หมายรวมถึงสินค้าเกือบทุกประเภทที่อยู่บนถนนข้าวสาร ซึ่งอัตลักษณ์ในด้านนี้ ล้วนถูกนำเสนอผ่านสื่อสิ่งพิมพ์และเว็บไซต์ต่างๆในด้านบวกทั้งสิ้น ดังที่ปรากฏในกลุ่มตัวอย่างที่ผู้วิจัยศึกษา

“ Today, Khao San Road is an enormous warren of guesthouse and other businesses aimed travellers. Everything a traveller needs is there : Cheap guesthouses line Khao San ‘s entire lenght and have been spread into the surrounding areas. Restaurants offer fired rice and other local favor at 60-100 Baht a plate”

(ที่มา : www.khaosanroad.com)

■ แหล่งธุรกิจเบ็ดเตล็ด

จากตารางที่ 7 ข้างต้นพบว่าแหล่งธุรกิจเบ็ดเตล็ด เป็นอัตลักษณ์ย่อยที่พบมากเป็น

อันดับสามของกลุ่มอัตลักษณ์ในด้านแหล่งธุรกิจการค้าทั้งหมด โดยคิดเป็นร้อยละ 15.09 และเป็นอัตลักษณ์ที่ถูกลำเสนอในด้านบวกทั้งหมด

จากการศึกษาเอกสารพบว่า ถนนข้าวสาร ได้ชื่อว่าเป็นถนนสายเศรษฐกิจสายหนึ่งของประเทศที่มีความหลากหลายทางธุรกิจ ดึงบทความตอนหนึ่งที่สยามรัฐเคยลงไว้ในปีพ.ศ. 2543 ว่า

“ ... ถ้าสุดท้ายมีธุรกิจเฟรน ไซส์เข้ามาเปิดร้านขายผลิตภัณฑ์เกี่ยวกับเครื่องประตึนผิวและสุขภาพ และอีกหลายต่อหลายกิจการจากกระแสดุ่มทุนใหญ่ที่กล้าฝ่ากระแสของภาวะเศรษฐกิจฝืดเคืองเข้ามาลงทุนอยู่เวลานี้ ย่อมเป็นเครื่องการันตีได้ระดับหนึ่งว่า ถนนข้าวสารยังเป็นถนนสายเศรษฐกิจที่ดูดเงินเข้าประเทศ ... ”

ธุรกิจเบ็ดเตล็ดที่ผู้วิจัยพบจากการศึกษาเอกสาร ก่อนข้างมีความหลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นธุรกิจตกแต่งทรงผม หรืออีกนัยหนึ่งคือรับจ้างถักเปียริมทางที่เลื่องชื่อและเป็นทีนิยมของบรรดานักท่องเที่ยวที่ถนนข้าวสาร ซึ่งหนึ่งในเจ้าของธุรกิจนี้ได้ให้สัมภาษณ์ผ่านหนังสือพิมพ์ Excite ไว้เมื่อปี พ.ศ. 2543 ว่า “ เมื่อก่อนมีผู้ประกอบการตกแต่งทรงผมบนถนนข้าวสารเพียง 2 แห่งเท่านั้น ต่อเมื่อ 2-3 ปีที่ผ่านมา (พ.ศ. 2540-43) มีจำนวนเพิ่มขึ้นจาก 2 แห่ง เป็น 20 แห่ง...” ซึ่งยืนยันได้ถึงความเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วของธุรกิจประเภทนี้บนถนนข้าวสาร หรือไม่ว่าจะเป็นธุรกิจด้านการบริการต่างๆ เช่น ธุรกิจการให้บริการด้านอินเทอร์เน็ต แฟกซ์ บริการโทรต่างประเทศ ในราคาประหยัด บริษัททัวร์ต่างๆ ที่ทั้งรับจองตั๋วเครื่องบินและ บริการรถนำเที่ยวหรือจัดส่งที่สนามบิน บริการแลกเงินซึ่งมีมากกว่า 10 แห่งบนถนนข้าวสารและดำเนินการ โดยธนาคารภายในประเทศทั้งสิ้น นอกเหนือจากนั้นยังพบว่า มีทั้งบริการสักรีดบนผิวหนังซึ่งเป็นทีนิยมของชาวต่างชาติและวัยรุ่นไทยในปัจจุบัน บริการนวดแผนโบราณ กิจการร้านทำผม ร้านขายยา ร้านถ่ายรูป ถ่ายเอกสาร หรือแม้แต่ว่าร้านที่รับจ้างวาดรูปเหมือนเป็นต้น จนเป็นที่กล่าวถึง โดยเฉพาะในเว็บไซด์ต่างๆว่าเป็นถนนข้าวสารเป็น “ One stop service ”⁹ กล่าวคือเป็นแหล่งรวมของสิ่งอำนวยความสะดวกทุกสิ่งทุกอย่างที่นักท่องเที่ยวต้องการ และสามารถตอบสนองความต้องการและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวอย่างครบถ้วน นอกเหนือไปจากสินค้าประเภทเสื้อผ้า และของที่ระลึกต่างๆดังที่กล่าวๆไปก่อนหน้านี้

⁹ ที่มา : www.medialine2k.co.uk , www.thaistudent.com , www.businessinthailandmag.com , etc.

จากเอกสารทั้งที่เป็นสื่อสิ่งพิมพ์และเว็บไซต์ต่างๆที่ผู้วิจัยศึกษา พอสรุปได้ว่า ธุรกิจเบ็ดเตล็ดเหล่านี้เริ่มมีการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วและเด่นชัดมากในช่วงปลายปีพ.ศ. 2542 – ปัจจุบัน

ความหลากหลายหรือความเบ็ดเตล็ดของธุรกิจที่ถนนข้าวสารที่ผู้วิจัยพบยังรวมไปถึงธุรกิจเล็กๆน้อยๆของบรรดานักศึกษาที่เริ่มเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของถนนข้าวสารในช่วง 2-3 ปีที่ผ่านมา ไม่ว่าจะเป็นการรับจ้างวาดรูปริมทาง ขายเครื่องประดับประเภทที่แปลกตาหรือของหาอยาก เป็นต้น หรือแม้แต่บรรดานักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่อาศัยการเดินทางไปยังประเทศต่างๆพร้อมกับการซื้อของจากประเทศนั้นมาขายให้ร้านค้าบนถนนข้าวสารเพื่อขายต่อแก่นักท่องเที่ยวอื่นๆต่อไป

■ แหล่งค้าเครื่องเงิน

จากตารางที่ 7 ข้างต้นพบว่าแหล่งธุรกิจเบ็ดเตล็ด เป็นอัตลักษณ์ย่อยที่พบมากเป็นอันดับสี่ของกลุ่มอัตลักษณ์ในด้านแหล่งธุรกิจการค้าทั้งหมด โดยคิดเป็นร้อยละ 9.44 และถูกนำเสนอในด้านบวกทั้งหมด

ย้อนกลับไปในช่วงราว 30-40 ปีก่อน(ปี พ.ศ. 2495-2505) จากการศึกษาเอกสารพบว่า อาชีพหลักของชาวบ้านในละแวกถนนข้าวสารคือการทำเครื่องเงินส่งแควบ้านหม้อ หลังจากนั้น อัตลักษณ์ในด้านนี้ก็ได้ปรากฏเด่นชัดอีกเลย จนกระทั่งมาในปี พ.ศ. 2541 พบว่าถนนข้าวสารกลายเป็นศูนย์กลางของนักค้าเครื่องเงินจากต่างประเทศในฐานะที่เป็นแหล่งค้าส่งเครื่องเงินที่มีราคาถูกที่สุดเมื่อเทียบกับประเทศอื่นๆในภูมิภาคเอเชีย หรือแม้แต่เชียงใหม่ซึ่งเคยมีชื่อเสียงเลื่องลือในเรื่องของราคาถูกก็ตาม ดังหลักฐานที่พบจากบทความในหนังสือผู้จัดการรายเดือน พ.ศ. 2541 (เมษายน 2541: 36-38)

“...ที่สำคัญคือ ถนนข้าวสารเป็นศูนย์กลางของนักค้าเครื่องเงินจากต่างประเทศที่เข้ามาติดต่อซื้อของในประเทศไทย เพื่อนำออกไปจำหน่ายในประเทศของตน จึงสังเกตได้ว่ามีร้านขายส่งเครื่องเงินหลายแห่งในย่านถนนข้าวสาร ที่พ่อค้าแม่ค้าจากต่างประเทศเข้ามาติดต่อสอบถามราคาและรับสินค้าได้ รายได้ต่อรายนั้นมีถึงขนาดนับแสนบาทเลยทีเดียว จึงไม่อาจมองข้ามธุรกิจนี้ในย่านถนนสายนี้ได้”

หรือแม้แต่คำให้สัมภาษณ์ของเจ้าของธุรกิจเสื้อผ้ารายหนึ่งบนถนนข้าวสารที่พูดถึงธุรกิจค้าเครื่องเงินบนถนนข้าวสารผ่านหนังสือฉบับเดียวกันว่า

“ ... เสื้อผ้าปัจจุบันที่เป็นที่นิยมทั้งนักท่องเที่ยวต่างประเทศและคนไทย ก็มาจาก อินโดนีเซียและอินเดีย แต่คงไม่ดีเท่าเครื่องเงิน ”

ยิ่งไปกว่านั้น ผู้วิจัยพบว่า อุตสาหกรรมการเป็นแหล่งค้าเครื่องเงินนี้ ยังได้ถูกตอกย้ำ ให้ชัดเจนยิ่งขึ้น ด้วยข้อมูลที่ปรากฏทางเว็บไซต์อันเป็นกลุ่มตัวอย่างที่ผู้วิจัยศึกษา

“ Some international buyers come to Khaosan Road for its wholesale silver jewelry . Another indication that goods and their prices are attractive is that Bangkok residents will come shopping from far-away suburbs, while even Thai celebrities can be seen doing their shopping on Khao san Road , from time to time. ”

(ที่มา : www.ash-hotel.com)

▪ แหล่งรวมร้านอาหารและสถานบันเทิง

จากตารางที่ 7 ข้างต้นพบว่าแหล่งธุรกิจเบ็ดเตล็ด เป็นอสังหาริมทรัพย์ที่พบมากเป็นอันดับห้าของกลุ่มอสังหาริมทรัพย์ในด้านแหล่งธุรกิจการค้าทั้งหมด โดยคิดเป็นร้อยละ 7.55 และถูกนำเสนอทั้งในด้านบวกและด้านลบ

จากการศึกษาเอกสารทั้งที่เป็นสื่อสิ่งพิมพ์และเว็บไซต์ต่างๆทำให้พอสรุปได้ว่าร้านอาหารและสถานบันเทิงบริเวณถนนข้าวสารเพิ่งเริ่มเกิดขึ้นในช่วง 3-4 ปีที่ผ่านมา (ราว พ.ศ. 2541-42) แต่อย่างไรก็ดีอสังหาริมทรัพย์ของแหล่งรวมร้านอาหารและสถานบันเทิงของถนนข้าวสารกลับเพิ่งจะมาปรากฏชัดในปีพ.ศ. 2545 คือในปัจจุบัน โดยปริมาณที่พบในการนำเสนอผ่านสื่อทั้งที่เป็นสื่อสิ่งพิมพ์และเว็บไซต์มีปริมาณที่เท่าๆกัน ต่างกันแต่เพียงทิศทางของการนำเสนอ กล่าวคือ อสังหาริมทรัพย์ที่พบในสื่อสิ่งพิมพ์จะถูกนำเสนอไปในด้านลบ หากแต่คือ อสังหาริมทรัพย์ที่พบในเว็บไซต์ จะถูกนำเสนอไปในด้านบวก ดังตัวอย่างบางตอนของบทความที่ปรากฏนิตยสารแพรว สุดสัปดาห์ (มกราคม 2545: 128)

“เมื่อสองปีที่แล้ว คลื่นคนไทยหลังไหลสู่ถนนข้าวสาร คนในถนนข้าวสารเองลงความเห็นว่ส่วนใหญ่เป็นเด็กวัยรุ่น ที่ส่วนหนึ่งมาเปิดหูเปิดตาศึกษาสไตล์การใช้ชีวิตของฝรั่ง เด็กอีกส่วนไม่ได้มาเดินเก็บประสบการณ์ ทว่าเห็นข้าวสารเป็นแหล่งเที่ยวกลางคืนอีกแห่ง อะไรทำ

ให้เด็กวัยรุ่นเห็นว่าถนนข้าวสารเป็นแหล่งเที่ยว ถ้าไม่ใช่ร้านอาหารถึงผับที่เปิดอย่างแพร่กระจาย เปิดดอกเห็ด ”

“ Khao sam is also lined with plenty of good inexpensive cafes and restaurants. There are also a couple of western favorites not so far away if you want the taste of home. ”

(ที่มา : www.welcome2thai.com)

■ แหล่งค้าข้าวสาร

จากตารางที่ 7 ข้างต้นพบว่าแหล่งธุรกิจเบ็ดเตล็ด เป็นอัตลักษณ์ย่อยที่พบมากเป็นอันดับหกของกลุ่มอัตลักษณ์ในด้านแหล่งธุรกิจการค้าทั้งหมด โดยคิดเป็นร้อยละ 3.77 และถูกนำเสนอในด้านบวก

จากการศึกษาเอกสารสิ่งพิมพ์พบว่า ย้อนกลับในสมัยร.ศ. 111 ถนนข้าวสารมีชื่อดั้งเดิมว่า”ตรอกเข้าสาร” เนื่องด้วยเคยเป็นเส้นทางสัญจรทางน้ำ และเป็นบริเวณที่เรือบรรทุกข้าวสารจะต้องผ่านและแวะจอดขนส่งข้าวสาร ดังนั้นจึงมีร้านข้าวสารใหญ่ๆอยู่หลายแห่ง ต่อมาการเดินทางสัญจรเริ่มพัฒนาจากทางน้ำเป็นทางบก จากคลองและท่าเรือขนส่งข้าวสารจึงกลายมาเป็น”ตรอกข้าวสาร” ซึ่งยังคงความเป็นแหล่งค้าขายข้าวสารที่ใหญ่ที่สุดในบริเวณเกาะรัตนโกสินทร์ในสมัยนั้น จวบจนถึงสมัยรัชกาลที่ 5 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (ที่มา : สยามรัฐ “พลิกตำนานถนนข้าวสาร” 6 กุมภาพันธ์ 2543: 15)

นอกจากนั้น ยังพบหลักฐานคำบอกเล่าของคนเฒ่าคนแก่ที่อาศัยอยู่บนข้าวสารมาไม่น้อยกว่า 50-60ปี เล่าให้ฟังว่า เมื่อก่อนในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 บริเวณซอยรามบุตรี(อยู่ข้างถนนข้าวสาร) เป็นคลองผ่านวัดชนะสงครามเชื่อมต่อแม่น้ำเจ้าพระยาโดยตรง ในยุคนั้นการเดินทางขนส่งจะต้องใช้ทางน้ำเป็นหลัก ดังนั้นการขนส่งข้าวสารก็ต้องใช้เส้นทางนี้ ซึ่งถือว่าสะดวกและใกล้ที่สุด เนื่องจากเมื่อเรือใหญ่จอดในแม่น้ำเจ้าพระยาก็สามารถถ่ายสินค้าลงเรือเล็ก พายเข้าคลองนำข้าวสารไปส่งให้ร้านค้าบริเวณถนนข้าวสารได้ง่าย และเมื่อยุคของการเป็นแหล่งค้าข้าวสารผ่านไป ยุคร้านค้าทั่วไป ทั้งขายของชำ ร้านอาหารเข้ามาแทนที่ พร้อมกับตึกกรมบ้านช่องธรรมดาๆ ปลูกสร้างขึ้นมาส่วหนึ่งเพื่อการค้า อีกส่วนหนึ่งเพื่อเป็นที่พักอาศัยท่ามกลางบรรยากาศอันเงียบสงบเช่นเดิม

1.2) ธุรกิจผิดกฎหมาย

▪ แหล่งทำบัตรปลอมต่างๆ

จากตารางที่ 7 ข้างต้นพบว่าแหล่งทำบัตรปลอมต่างๆ เป็นอสังหาริมทรัพย์ที่พบมากที่สุดในกลุ่มอสังหาริมทรัพย์ถนนข้าวสารด้านแหล่งธุรกิจการค้าที่เป็นธุรกิจผิดกฎหมาย โดยคิดเป็นร้อยละ 5.66 และถูกนำเสนอในด้านลบทั้งหมด

จากการศึกษาเอกสารพบว่าอสังหาริมทรัพย์ของการเป็นแหล่งทำบัตรปลอมต่างๆเคยปรากฏในสิ่งพิมพ์มาแล้วตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 จึงพอสันนิษฐานได้ว่ากิจการทำบัตรปลอมที่ถนนข้าวสารน่าที่จะมีมาก่อนปี พ.ศ. 2540 อย่างไรก็ตาม อสังหาริมทรัพย์นี้ได้มาปรากฏอีกครั้งในปี พ.ศ. 2544-45 โดยถูกนำเสนอผ่านทางเว็บไซต์

“ Since Khoa San Road functions somewhat like a hub for tourists travelling to and from their native countries, Cambodia, Vietnam, Laos the travel agents get a lot of play. There are tons of them. If you ask them they can do almost anything. **Visa’s can be PURCHASED.** If you need a passport photo many can do it for you. If not there are shops on the street that can. Whatever your request the reply usually is : can, have, I know, I can do for you. ”

“ You can buy anything .If you are a hundred year old **you can buy a student ID card that included your picture . Honest Injun!** If you need something for your head or whatever ails you it’s available ”

(ที่มา : www.nationradio.com)

" Although the road is only 3600 metres long, its's home to all kinds of services : beauty salons, massage parlours, visa application services and the ubiquitous fake press passes or student ID cards, available in 10 minutes. "

(ที่มา : www.khaosanroad.com)

“They even play movies that have just been released at the movies, or are coming attractions! All this thanks to the private copies that are sold on cd’s.which you

can buy for yourself for your veiwing pleasure in your home country from the market which lines Khao san road from morning till evening. Along with clothing,bags, cd player, trinkets of types and **even FAKE I.D. CARD!** ”

(ที่มา : www.welcome2thai.com)

■ แหล่งยาเสพติด / โสเภณีแอบแฝง

จากตารางที่ 7 ชำ้ค้นพบว่าแหล่งยาเสพติดและ โสเภณีแอบแฝง เป็นอัตลักษณ์ย่อยที่พบน้อยที่สุดในกลุ่มอัตลักษณ์ถนนข้าวสารด้านแหล่งธุรกิจการค้าที่เป็นธุรกิจผิดกฎหมาย โดยคิดเป็นร้อยละ 3.77 และถูกนำเสนอในด้านลบทั้งหมด

จากการศึกษาเอกสารพบว่า ในช่วงเดือนเมษายนที่ผ่านมา (พ.ศ. 2545) ถนนข้าวสารตกเป็นข่าวอีกทีกรีกโครมทั้งจากภายในและต่างประเทศ เมื่อหนังสือพิมพ์ข่าวสด¹⁰ ขึ้นหน้าหนึ่งว่า “ แฉเหม้มตายเปลือย เพิ่งออกหัก นสพ.ผู้ดีจะ ถนนข้าวสาร แหล่งยา-กาม พ่อเผยชีวิตรักขม ขายบ้านมาเที่ยว ล่าหนุ่มที่อดแน่น ” เนื่องจากการตายอย่างปริศนาของนักเที่ยวสาวชาวอังกฤษ ซึ่งตำรวจสันนิษฐานว่ามีการเสพยาและมั่วเซ็กกับนักท่องเที่ยวนักเที่ยวชาวอังกฤษด้วยกันซึ่งได้มาพบกันที่ถนนข้าวสารก่อนตาย

หนังสือพิมพ์ผู้ดีที่ถูกพาดพิงถึงในที่นี้ก็คือ หนังสือพิมพ์ ประเทศอังกฤษ¹¹ ซึ่งก็ได้มีการรายงานข่าวถึงการตายของนักท่องเที่ยวนักเที่ยวชาวอังกฤษผู้นี้เช่นกัน และกล่าวถึงถนนข้าวสารไว้ว่าเป็น “ A well-known haunt of drug dealers and protitudes ” ชื่อความดังกล่าวถูกตีพิมพ์เผยแพร่ไปทั่วโลกทั้งทางหนังสือพิมพ์และทางอินเทอร์เน็ต

การนำเสนอดังกล่าวข้างต้นจะเป็นมุมมองของคนภายนอกที่มองเข้ามายังถนนข้าวสาร แม้จะเป็นเพียงข้อมูลเดียวที่ผู้วิจัยพบในช่วงของปัจจุบัน (พ.ศ. 2545) แต่ก็พบทั้งจากทางสื่อสิ่งพิมพ์และเว็บ ไซด์อย่างไรก็ดีในอีกด้านหนึ่งคนภายในชุมชนที่เป็นหนึ่งในกลุ่มแกนนำหลักของถนนข้าวสาร ก็ได้เคยให้ความเห็นเกี่ยวกับอัตลักษณ์ในด้านลบของถนนข้าวสารนี้ผ่านทางวารสารส่งเสริมการลงทุน ไว้ตั้งแต่ปี 2542 ว่า

¹⁰ ที่มา : หนังสือพิมพ์ข่าวสด ฉบับประจำวันที 8 เมษายน 2545

¹¹ ที่มา : BBC News –Tony Thompson, Crime correspondent reporter. April 07,2002. www.khaosanroad.com

“... ส่วนใหญ่จะเป็นคนไทยไปขายให้เขามากกว่า เพราะระดับพวกพ่อค้าจะไม่มาอยู่เกสต์เฮาส์ เขาจะไปอยู่โรงแรมชั้นหนึ่งแถวนานา แดวสีลม ระดับเกสต์เฮาส์จะมีแต่พวกที่ชอบเสพเท่านั้น พวกนี้จะชอบสูบบุหรี่เป็นส่วนใหญ่ เเฮโรอินจะมีน้อย โดยเขาจะซื้อมาจากคนไทยที่เอามาขายเสียเอง ดังนั้นเกสต์เฮาส์ส่วนใหญ่จึงห้ามไม่ให้คนไทยเข้า เพื่อตัดปัญหาเรื่องขายยาเสพติดและเรื่องขโมยทรัพย์สินที่มาจากแขก คือคนไทยเราเองนี่แหละที่ไปก่ออาชญากรรมกับแขกที่มาพัก” จากคำให้สัมภาษณ์ของคุณเอนก รักอิสระเสรี ประธานชมรมเกสต์เฮาส์กรุงเทพฯ คนปัจจุบันผ่านทางวารสารดังกล่าว คุณเหมือนว่าอัตลักษณ์ในด้านลบของถนนข้าวสารในแง่ของการเป็นแหล่งธุรกิจผิดกฎหมาย จะยิ่งถูกตอกย้ำหนักลงไปอีกจากการยืนยันของคนในชุมชนถนนข้าวสารเอง ไม่ว่าจะภาพที่ปรากฏจะเป็นภาพของการเป็นแหล่งของผู้ขาย หรือผู้เสพก็ตาม

อย่างไรก็ดี การให้สัมภาษณ์ของคนในชุมชนผ่านทางสื่อสิ่งพิมพ์เพียงแหล่งเดียว อาจไม่สามารถตั้งเป็นข้อสรุปที่ชัดเจนถึงอัตลักษณ์ในด้านลบของถนนข้าวสารได้แต่อย่างใด ดังนั้นผู้วิจัยจะได้นำข้อค้นพบเกี่ยวกับอัตลักษณ์ถนนข้าวสารในด้านลบนี้ ไปสอบถามกับคนภายในชุมชนเพื่อให้ทราบถึงมุมมองของคนในชุมชนที่มีต่ออัตลักษณ์ดังกล่าว เพื่อให้ได้ข้อสรุปที่ชัดเจนต่อไป

2) แหล่งพบปะ

จากการศึกษา ผู้วิจัยพบว่าอัตลักษณ์ถนนข้าวสารที่ถูกนำเสนอผ่านทางสื่อสิ่งพิมพ์ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่พบมารองลงมาเป็นอันดับสอง คือ อัตลักษณ์ในแง่ของการเป็นแหล่งพบปะ คิดเป็นร้อยละ 25.88 ของอัตลักษณ์ทั้งหมดที่พบและเป็นอัตลักษณ์ด้านบวก ส่วนที่จะเป็นแหล่งพบปะของใคร หรือคนกลุ่มใดบ้างนั้น ผู้วิจัยได้จำแนกรายละเอียดไว้ในตารางที่ 8 ดังนี้

ตารางที่ 8 แสดงรายละเอียดของอัตลักษณ์ถนนข้าวสารในแง่ของการเป็นแหล่งพบปะ

อัตลักษณ์ที่พบ		จำนวน	ร้อยละ	
2) แหล่งพบปะ	2.1) แหล่งชุมนุมของ แบ็คแพ็คเกอร์	29	78.38	(+)
	2.2) แหล่งของฮิปปี	7	18.92	(-)
	2.3) แหล่งพบปะของเด็กๆในละแวกถนนข้าวสาร	1	2.70	(+)
	รวมทั้งสิ้น	36	100.00	

จากตารางที่ 8 แสดงให้เห็นว่ากลุ่มคนที่ใช้ถนนข้าวสารเป็นแหล่งพบปะสามารถจำแนกได้เป็น 3 กลุ่มใหญ่ คือ

- 1) กลุ่มของนักเดินทางท่องเที่ยวประเภทแบ็คแพ็ค(Backpack)
- 2) กลุ่มของพวกฮิปปี
- 3) กลุ่มของเด็กๆในละแวกถนนข้าวสาร

โดยพบว่ากลุ่มคนที่ใช้พื้นที่ถนนข้าวสารเป็นแหล่งพบปะมากที่สุดได้แก่กลุ่มของนักเดินทางท่องเที่ยวประเภทแบ็คแพ็ค(Backpack) คิดเป็นร้อยละ 78.38 รองลงมาคือกลุ่มของพวกฮิปปี คิดเป็นร้อยละ 18.92 และสุดท้ายได้แก่เด็กๆในละแวกถนนข้าวสาร คิดเป็นร้อยละ 2.70

จากหลักฐานการศึกษาพบว่าในช่วงราวปี พ.ศ. 2513 ถนนข้าวสารเป็นชุมชนที่เงียบสงบ สภาพบ้านเรือนสองฟากฝั่งกลางซอยเป็นเรือนไม้เก่าๆ โทรมๆเสียเป็นส่วนใหญ่ ยิ่งหลังพระอาทิตย์ตกดิน ถนนทั้งสายจะยิ่งเงียบสงัด แทบไม่มีคนเดิน บางคืนจะกลายเป็นสนามฟุตบอลที่เด็กๆในละแวกนั้นจะใช้เล่น หรือเป็นจุดนัดพบกัน

ต่อมาพบว่าในราวปี พ.ศ. 2522 ภาพของฮิปปีที่ถนนข้าวสารเกิดขึ้นพร้อมๆกับการกำเนิดของเกสต์เฮาส์ราคาถูก แต่เป็นการกล่าวถึงอัตลักษณ์ในด้านลบ จนกระทั่งมาในปี พ.ศ. 2542-ปัจจุบัน จากการศึกษพบว่า ภาพของนักท่องเที่ยวต่างชาติที่ถนนข้าวสารที่ปรากฏในสื่อสิ่งพิมพ์และเว็บไซต์ต่างๆกลายเป็นภาพของนักท่องเที่ยวประเภท แบ็คแพ็คเกอร์ (Backpacker) และถนน

ข้าวสารก็กลายเป็นแหล่งชุมนุมพบปะของกลุ่มคนเหล่านี้ไปโดยปริยายโดยภาพเหล่านี้ถูกนำเสนอในค่านบวก

“ Backpacker’s paradise Khao San Road well have taken over the mantle from paradise as the city’s most visited areas ”

(ที่มา : www.Khaosanroad.com)

“ Khao San Road is the haven of nearly every Backpacker who pass through Bangkok ”

(ที่มา : www.Worldwideshoes.com)

“ KhaoSan Road... Backpacket Center of Aisa ”

(ที่มา : www.khaosanroad.net)

3) แหล่งท่องเที่ยว

จากการศึกษา ผู้วิจัยพบว่าอัตลักษณ์ถนนข้าวสารที่ถูกนำเสนอผ่านทางสื่อสิ่งพิมพ์ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่พบมากรองลงมาเป็นอันดับสาม คือ อัตลักษณ์ในแง่ของการเป็นแหล่งท่องเที่ยว คิดเป็นร้อยละ 25.17 ของอัตลักษณ์ทั้งหมดที่พบและเป็นอัตลักษณ์ค่านบวก ซึ่งผู้วิจัยได้จำแนกรายละเอียดไว้ในตารางที่ 9 ดังนี้

ตารางที่ 9 แสดงรายละเอียดของอัตลักษณ์ถนนข้าวสารในแง่ของการเป็นแหล่งท่องเที่ยว

อัตลักษณ์ที่พบ		จำนวน	ร้อยละ	
3) แหล่งท่องเที่ยว	3.1) แหล่งรวมความหลากหลายของนักท่องเที่ยว	9	25.00	(+)
	3.2) แหล่งท่องเที่ยวที่ชื่อเสียงสำหรับชาวต่างชาติ	7	19.45	(+)
	3.3) ประติมากรรมแหล่งท่องเที่ยวอื่นในประเทศและแถบอินโดจีน	6	16.67	(+)
	3.4) ศูนย์กลางแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในกรุงเทพฯ	5	13.89	(+)
	3.5) ถนนที่มีชื่อเสียงโด่งดัง	5	13.89	(+)
	3.6) สถานที่ถ่ายทำ ภาพยนตร์ฮอลลีวูด	2	5.55	(+)
	3.7) เขตปลอดสถานบริการทางเพศและสถานบริการโชว์ต่างๆ	2	5.55	(+)
	รวมทั้งสิ้น	36	100.00	

จากตารางที่ 9 พบว่าอัตลักษณ์ถนนข้าวสารในแง่ของการเป็นแหล่งท่องเที่ยวนี้ค่อนข้างเป็นความหมายที่กว้างและหลากหลาย เรียงลำดับตามความถี่ที่ปรากฏในสื่อสิ่งพิมพ์และสื่ออินเทอร์เน็ตจากมากไปหาน้อย ได้แก่

- 1) แหล่งรวมความหลากหลายของนักท่องเที่ยว
- 2) แหล่งท่องเที่ยวที่ชื่อเสียงสำหรับชาวต่างชาติ
- 3) ประติมากรรมแหล่งท่องเที่ยวอื่นในประเทศและแถบอินโดจีน
- 4) ศูนย์กลางแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในกรุงเทพฯ
- 5) ถนนที่มีชื่อเสียงโด่งดัง
- 6) สถานที่ถ่ายทำ ภาพยนตร์ฮอลลีวูด
- 7) เขตปลอดสถานบริการทางเพศและสถานบริการโชว์ต่างๆ

■ แหล่งรวมความหลากหลายของนักท่องเที่ยว

จากการศึกษาพบว่า นักท่องเที่ยวในยุคแรกๆของถนนข้าวสารได้แก่ พวกฮิปปีซึ่ง

เริ่มเข้ามาที่ถนนข้าวสารตั้งแต่ปี พ.ศ. 2522 จนกระทั่งมาในปี พ.ศ. 2542 พบว่า ภาพของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่ถนนข้าวสารที่ปรากฏในสื่อสิ่งพิมพ์และเว็บไซต์ต่างๆ กลายเป็นภาพของนักท่องเที่ยวประเภท แบ็คแพ็คเกอร์ (Backpacker) และเริ่มมีความหลากหลายมากขึ้นทั้งในแง่ของเชื้อชาติและฐานะ การศึกษา อาชีพ

แต่เดิมนักท่องเที่ยวที่เข้ามาถนนข้าวสารมากที่สุดจะเป็นนักท่องเที่ยวชาวเยอรมนี และประเทศในแถบยุโรปเสียเป็นส่วนใหญ่ แต่จากหลักฐานที่ปรากฏในสื่อสิ่งพิมพ์ที่ผู้วิจัยศึกษาพบว่า ในช่วงที่ค่าเงินบาทตกต่ำ(ราวปี พ.ศ. 2540) นักท่องเที่ยวชาวเอเชียอย่างญี่ปุ่นเริ่มหลั่งไหลเข้ามา รวมทั้งการท่องเที่ยวแบบแบ็คแพ็คก็เริ่มเป็นที่นิยมในประเทศญี่ปุ่น และจากการสำรวจของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยในช่วงปลายปี พ.ศ. 2543 พบว่า นักท่องเที่ยวที่เข้ามาที่ถนนข้าวสารเป็นอันดับหนึ่งได้แก่ ชาวญี่ปุ่น รองลงมาได้แก่ ชาวเยอรมนี และอังกฤษ

นอกจากนั้น ในแง่ของความหลากหลายด้านฐานะ การศึกษาและอาชีพของนักท่องเที่ยวที่ถนนข้าวสาร พบว่าชาวต่างชาติที่ถนนข้าวสารในวันนี้ไม่ได้เป็นพวกอหิปปี้หรือแบ็คแพ็คเกอร์ (Backpacker) ซอมซ่ออย่างที่เห็น จากการสำรวจของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยในช่วงปลายปี พ.ศ. 2543 พบว่า 86 เปอร์เซ็นต์เป็น นักศึกษา นักธุรกิจและผู้เชี่ยวชาญในสาขาต่างๆ อาจารย์สอนหนังสือ นักข่าว เจ้าของกิจการ แม้กระทั่งทูต จนถึงปัจจุบันความหลากหลายเหล่านี้ก็ยังคงอยู่ ดังตัวอย่างบทสัมภาษณ์ของคนในชุมชนซึ่งเกิดและเติบโตจนเป็นเจ้าของกิจการ โรงแรมขนาดใหญ่บนถนนข้าวสาร ผ่านทางหนังสือพิมพ์มติชนฉบับวันที่ 24 มี.ค.2545

" ถนน 300 เมตรสายนี้มีความหลากหลายของนักท่องเที่ยวมาก มีตั้งแต่ฮิปปี้ไปกระทั่งถึงครอบครัว แล้วแต่คนที่เดินเข้ามาทั้งฝรั่งไทยเป็นคนที่มีความรู้ เขาอาจโลว์โพรไฟล์ แต่คุณจะตกใจเมื่อตอนที่เขาจะกลับเขาสั่งตัดสั่งซื้อสูท ชุดละ 6-7 พันบาท 4-5 ชุดกลับไป ของเล็กๆ น้อยๆ ที่ขาย นักท่องเที่ยวหิ้วกลับไปเยอะ ผ้าเป็นกระสอบ เครื่องเงินเป็นกระเป๋า ที่นี่คือ เฮดเส็ตที่เขาออกมาจัดจำหน่าย รับมาขายส่งเป็นตันนะครับ มันเป็นเรื่องของตัวเลขที่มองไม่เห็น แล้วก็มหาศาล เงินมันเข้าประเทศ "

■ แหล่งท่องเที่ยวที่ชื่อเสียงสำหรับชาวต่างชาติ

นอกเหนือจากความหลากหลายของนักท่องเที่ยวแล้ว จากการศึกษาพบว่าถนนข้าวสารยังเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงสำหรับชาวต่างชาติอีกด้วย โดยเฉพาะ ในหมู่นักท่องเที่ยวประเภทแบ็คแพ็ค ดังตัวอย่างหลักฐานที่ปรากฏในสื่อสิ่งพิมพ์และเว็บไซต์ที่ผู้วิจัยศึกษา

" ถนนสายนี้ นักท่องเที่ยวที่แบกเป้ใบใหญ่ต่างรู้จักดี คำว่า "ถนนข้าวสาร " นั้น เป็นเหมือนรหัสผ่านหรือ Password ของนักเดินทาง ... "

(ที่มา : หนังสือพิมพ์มติชน,2543)

" This 300 metres street has become one of the world's most famous แบ็คแพ็คเกอร์ (Backpacker) destinations ever since it was mentioned in the popular Lonely Planet travel guide books more than 15 years ago "

(ที่มา : หนังสือพิมพ์บางกอกโพสต์,2543)

▪ ประศูต์แหล่งท่องเที่ยวอื่นในประเทศและแถบอินโดจีน

จากการศึกษาพบว่า ด้วยความที่ถนนข้าวสารเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียง โดยเฉพาะในหมู่นักท่องเที่ยวประเภทแบ็คแพ็คเกอร์เอง ทำให้ถนนข้าวสารกลายเป็นเสมือนประศูต์แหล่งท่องเที่ยวอื่นในประเทศและแถบอินโดจีน ที่แบ็คแพ็คเกอร์ทั้งหลายจากทั่วทุกสารทิศต่างมุ่งมาเพื่อตั้งต้นการเดินทาง โดยใช้ถนนข้าวสารเป็นศูนย์กลางสำหรับการเดินทาง ไปยังเส้นทางอื่นๆ ไม่ว่าจะเป็น เวียดนาม อินเดีย เนปาล ลาว พม่า กัมพูชา หรืออินโดนีเซียซึ่งถือปฏิบัติกันมานาน ตั้งแต่ในยุคที่ชาวต่างชาติที่ถนนข้าวสารถูกเรียกว่า "ฮิปปี" หากแต่จำกัดอยู่ในแคบ

อัตลักษณ์ในลักษณะนี้เพิ่งเริ่มปรากฏในสื่อสิ่งพิมพ์ต่างๆ ในวงกว้าง ช่วงปี พ.ศ. 2540 ดังที่ได้กล่าวไว้ตอนต้นว่าเป็นช่วงที่ค่าเงินตกต่ำ ทำให้นักท่องเที่ยวหลังไหลเข้าประเทศไทยเป็นจำนวนมาก และเด่นชัดมากขึ้นตามลำดับในช่วง ปีพ.ศ. 2543 ซึ่งเป็นเวลาเดียวกับที่ภาพยนตร์เรื่อง "เดอะบีช " ซึ่งใช้สถานที่ถ่ายทำถนนข้าวสารและอ่าวมาหยา ในประเทศไทยเป็นที่ถ่ายทำ จากการศึกษาพบว่านักท่องเที่ยวกลุ่มหนึ่ง โดยเฉพาะแบ็คแพ็คเกอร์ที่เป็นคนหนุ่มสาว ได้เดินทางตามรอยที่ภาพยนตร์เรื่องนี้เสนอไว้ โดยมาตั้งต้นการเดินทางผจญภัยกันที่ถนนข้าวสารตามอย่างตัวเองของเรื่อง

แต่อย่างไรก็ดี มีนักท่องเที่ยวอีกจำนวนไม่น้อยที่ใช้ถนนข้าวสารเป็นประศูต์แหล่งท่องเที่ยวอื่นด้วยเหตุผลที่มีถนนข้าวสารเป็นแหล่งที่ตัวเครื่องบินราคาถูก และพวกเขาสามารถที่จะจองตั๋วเครื่องบินผ่านทางอินเทอร์เน็ตหรือแฟล็กแลวน์คบริษัททัวร์เพื่อเดินทางมารับยังถนนข้าวสารเพื่อเดินทางต่อไปยังประเทศอื่น โดยเฉพาะในแถบอินโดจีน

" In order to save money, I decided to buy a Bangkok- kathmandu round trip in Khaosan Road. About a month ahead,I made a reservations with agency via fax.The staff there were very helpful with everything. They informed me that I could pay by inter-bank transfer,cash or credit card. But that I would have to pick up my ticket in Khoasan Road. "

(ที่มา : www.worldwideshoes.com)

"Khaosan Road is the crossroads, the grand obligatory stop over where people who have bumped into each other in Nepal or Cambodia or Vietnem inevitably bump into each other again... "

"Everybody come here; it's like a springboard to everywhere else" said Don Belyea,28, a graduate student from Canada. " The first thing Backpacker say when they get off the plane is ' Khaosan Road' . You can come here ,your leave your gear, you make your circuit around Asia and you come back .

(ที่มา : www.medialine2k.com)

▪ ศูนย์กลางแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในกรุงเทพฯ

จากหลักฐานที่ปรากฏในหนังสือพิมพ์ผู้จัดการรายวัน,2543 ทำให้ทราบว่าในช่วงปี พ.ศ. 2525 ซึ่งเป็นปีที่กรุงเทพมหานครลดธงสมโภชน์กรุงรัตนโกสินทร์ครบ 200 ปี และเป็นช่วงเวลาที่มีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาประเทศไทยเป็นจำนวนมาก ทำให้โรงแรมต่างๆของเต็มหมด ในขณะที่ถนนข้าวสารก็ตั้งอยู่ไม่ห่างจากสนามหลวงมากนัก และในละแวกสนามหลวงก็ถือได้ว่าเป็นเขตวัฒนธรรมกรุงเทพฯ เพราะมีวัดพระแก้ว พระบรมมหาราชวัง พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ แถมยังตั้งอยู่ใกล้ริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา เหมาะที่จะหาเรือเช่าเที่ยวแม่น้ำ ถ้าคลอง และวัดวาอารามในฝั่งธนบุรี ได้สะดวกอีกด้วย ดังนั้นจึงมีนักท่องเที่ยวจำนวนมากที่มาพักอาศัยอยู่ในเกสต์เฮาส์บริเวณถนนข้าวสารด้วยเหตุผลของทำเลที่ตั้งและความสะดวกสบายในการเดินทาง รวมถึงเรื่องของค่าที่พักซึ่งราคาถูกมากเมื่อเทียบกับ โรงแรม

" As well, the road is very close to major tourist attractions including the Grand Palace and Rattanakosin Island. There is easy access as well to boat tours on the Chao

Praya River to take I the floating market in Bangkok Noi canal and many beautiful temples

(ที่มา : หนังสือพิมพ์บางกอกโพสต์,2543)

■ ถนนที่มีชื่อเสียงโด่งดัง

นอกจากจะเป็นศูนย์กลางแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในกรุงเทพฯ จากการศึกษายังพบว่า ถนนข้าวสารหรือ Khaosan Road ได้ถูกจัดลำดับอยู่ในหนึ่งในสาม ของสถานที่ท่องเที่ยวที่นักเดินทางประเภทแบ็คแพ็คไม่ควรพลาด โดยถูกระบุไว้ในหนังสือไกด์บุ๊ก; Lonely Planet ซึ่งถือได้ว่าเป็นไบเบิลของแบ็คแพ็คเกอร์ ด้วยการกล่าวถึง Three K's อันได้แก่ Katmandu, Kuta Beach in Bali และ Khaosan Road ซึ่งหากแบ็คแพ็คเกอร์คนใดมิได้เดินทางไปยัง Three K's ก็เสมือนว่าการเดินทางนั้นยังไม่สมบูรณ์ตามสูตร ดังนั้นถนนข้าวสารจึงเป็นอีกสถานที่หนึ่งที่เป็นที่รู้จักและมีชื่อเสียงโด่งดังในหมู่นักแบ็คแพ็คเกอร์ทั้งหลายไม่น้อยไปกว่า Katmandu หรือ Kuta Beach.

จากการศึกษาพบว่า การที่ถนนข้าวสารกลายเป็นถนนที่มีชื่อเสียงโด่งดังนั้น มาจากหลายเหตุปัจจัยไม่ว่าจะเป็นความมีชื่อเสียงในฐานะของสถานที่ที่ต้องไปเยือน(The Must) ของนักท่องเที่ยวประเภทแบ็คแพ็ค หรือการที่นักเขียนนวนิยายชื่อดังของอังกฤษ นำเรื่องราวเกี่ยวกับถนนข้าวสารและอ่าวมาหยาในประเทศไทยไปเขียนเป็นนวนิยายจนโด่งดังและขายดีมากในประเทศอังกฤษและประเทศอื่นๆในแถบยุโรป จนกระทั่งถูกนำมาสร้างเป็นภาพยนตร์ต่างประเทศในปี พ.ศ. 2543 และมีคนหนุ่มสาวจำนวนไม่น้อยที่เดินตามรอยการเดินทางของตัวเอกของเรื่อง หรือแม้แต่การเป็นแหล่งของราคาถูกนานาชนิด ตั้งแต่ที่พักราคาถูก สินค้า และตัวเครื่องบินราคาถูก ฯลฯ ส่วนแล้วแต่มีส่วนทำให้ถนนข้าวสารกลายเป็นถนนที่มีชื่อเสียงโด่งดังแทบทั้งสิ้น

" Of all the streets in Bangkok, Khao San has carved itself a nice little niche in popular culture, The Beach' (book and film starring Leonardo Di Caprio), Khao San is now probably the most famous in the Thailand "

(ที่มา : www.khaosanroad.com)

■ สถานที่ถ่ายทำภาพยนตร์ ฮอลลีวูด

จากการศึกษาพบว่า ช่วงปี พ.ศ. 2521 กองถ่ายภาพยนตร์จากต่างประเทศเรื่องใหญ่ๆ

อย่าง Killing Fill และอีกหลายเรื่องที่เป็นภาพยนตร์ที่มีกลิ่นไอสงครามเวียดนาม ได้เข้ามายึดสถานที่ถ่ายทำประเทศไทย เป็นสถานที่ถ่ายทำสมรภูมิจำลองซึ่งถนนข้าวสารก็เริ่มต้นจากจุดนั้น โดยกองถ่ายภาพยนตร์เรื่อง Killing Fill จะจัดฉากให้ถนนข้าวสารเป็นที่ตั้งของโรงแรมเล็ก ๆ 2-3 แห่งที่ต้อนรับทหารจีไอ

ต่อมาหลังจากนั้นภาพของถนนข้าวสารในการเป็นสถานที่ถ่ายทำของภาพยนตร์ยอดลือลือก็จางหายไป จนกระทั่งมาพบอีกครั้งในปี พ.ศ. 2543 ถนนข้าวสารซึ่งโด่งดังมากกว่าสิบปี ถูกเพิ่มแรงความโด่งดังเข้าไปอีกเมื่อภาพยนตร์เรื่อง เดอะบีช (The beach) ซึ่งสร้างจากนวนิยายขายดีของ อเล็กซ์ การ์แลนด์นักเขียนชาวอังกฤษออกฉาย โดยการ์แลนด์ บรรยายถนนข้าวสารไว้ว่า เป็นเหมือน " แหล่งผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมตะวันตกและตะวันออก "

จากหลักฐานที่ปรากฏในหนังสือพิมพ์บางกอกโพสต์, 2543 พบว่า ก่อนหน้าที่ภาพยนตร์เรื่องนี้จะถูกนำออกฉายในอเมริกา ในเดือนกุมภาพันธ์ 2543 ผู้สื่อข่าวได้ออกสัมภาษณ์ความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับภาพยนตร์เรื่องนี้ซึ่งกำลังจะเข้าฉายในประเทศไทยในเดือนถัดมาของปีเดียวกัน ปรากฏว่าผู้คน โดยเฉพาะที่ประกอบกิจการอยู่บริเวณถนนข้าวสารต่างเผื่อรอให้ภาพยนตร์เรื่องนี้ออกสู่สายตาชาวโลก ด้วยความเชื่อที่ว่า ภายหลังจากที่ภาพยนตร์เรื่องนี้ออกฉาย ถนนข้าวสารจะเป็นที่รู้จักสู่สายตาชาวโลก ซึ่งจะทำให้นักท่องเที่ยวต่างชาติเข้ามาที่ถนนข้าวสารมากขึ้น และก็ดูเหมือนจะเป็นจริงดังคาด

" Everybody here is waiting for the film as it will introduce this amazing road to the world. I believe the film will help attract more Backpackers to come here " said one travel agency owner.

(ที่มา : หนังสือพิมพ์บางกอกโพสต์, 2543)

" แม้จะพักที่อื่น ทว่าข้าวสารก็ยังคงเป็นแหล่งช้อปปิ้งที่ชาวต่างชาตินิยมมาเดินซื้อของอยู่ดี อีกทั้งบริษัททัวร์บริการนำเที่ยวแหล่งท่องเที่ยวทั่วประเทศราคาถูก ตัวเครื่องบินราคาถูก รองเท้า เสื้อผ้า เครื่องประดับสไตล์ที่ฝรั่งชอบยังคงเป็นจุดดึงดูดไม่ให้นักท่องเที่ยวต่างชาติพลาดถนนข้าวสาร ยิ่งได้กระแสจากภาพยนตร์เรื่อง เดอะบีช (The beach) ก็ยิ่งเผยแพร่เสน่ห์ของถนนสายนี้ให้ปรากฏสู่สายตาชาวโลก จนแม้ไม่ได้มาพักที่นี่ ก็ขอให้ได้เอื้อมกายมาสัมผัสถนนข้าวสารเป็นประสบการณ์ "

(ที่มา : นิตยสารแพรวสุดสัปดาห์, 2545)

■ เขตปลอดสถานบริการทางเพศและสถานบริการโชว์ต่างๆ

จากการศึกษาพบว่าถนนข้าวสารมีลักษณะประการหนึ่งที่แตกต่างแตกต่างจากแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆที่มีชื่อเสียงในหมู่นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ คือการที่ถนนข้าวสารถูกจัดให้เป็นเขตปลอดสถานบริการทางเพศและสถานบริการโชว์ต่างๆ ด้วยความที่ทำเลที่ตั้งไม่เอื้ออำนวยเนื่องจากอยู่ในบริเวณเกาะรัตนโกสินทร์ซึ่งมีโบราณสถานและสถานที่สำคัญๆหลายแห่งตั้งอยู่ อีกทั้งด้านหนึ่งของหัวถนนจักรพงษ์ยังติดกับสถานีตำรวจนครบาลชนะสงคราม และฝั่งตรงข้ามเป็นวัดชนะสงคราม ส่วนด้านถนนตะนาวก็ติดกับวัดสังเวชวิศยาราม นอกจากนั้น จากการศึกษายังพบว่าผู้ที่อาศัยอยู่ในบริเวณชุมชนถนนข้าวสารเองก็มิได้มีความต้องการที่จะให้มีสถานบริการทางเพศและสถานบริการโชว์ต่างๆอยู่ในชุมชนของตน

อดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเขต 2 กรุงเทพมหานครเมื่อประมาณ 20 ปีก่อน (ราว พ.ศ. 2523) ได้กล่าวถึงสิ่งที่ตนเคยพบได้เกี่ยวกับถนนข้าวสารผ่านยังหนังสือพิมพ์ผู้จัดการรายวัน, 2543 ว่า

" ผมเตือนให้ระวังเรื่องสำคัญสองเรื่อง เรื่องแรกอย่าให้มีหญิงบริการหรือเรื่องทางเซ็กซ์เข้ามาพัวพันเป็นอันขาด มิฉะนั้นถนนข้าวสารจะกลายเป็นพัฒนาแห่งที่สอง อีกประการหนึ่งต้องเข้มงวด อย่าให้กลายเป็นแหล่งมั่วสุมยาเสพติดได้! เท่าที่ผมทราบแม้ถึงขณะนี้ ถนนข้าวสารก็ยังปลอดจากอบายมุขเหล่านี้ได้พอสมควร ..."

4) แหล่งรวมวัฒนธรรมผสมผสาน

จากการศึกษา ผู้วิจัยพบว่าอัตลักษณ์ถนนข้าวสารที่ถูกนำเสนอผ่านทางสื่อสิ่งพิมพ์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่พบมารองลงมาเป็นอันดับสี่ คือ อัตลักษณ์ในแง่ของการเป็นแหล่งรวมวัฒนธรรมผสมผสาน คิดเป็นร้อยละ 10.49 ของอัตลักษณ์ทั้งหมดที่พบ ซึ่งผู้วิจัยได้จำแนกรายละเอียดไว้ในตารางที่ 10 ดังนี้

ตารางที่ 10 แสดงรายละเอียดของอัตลักษณ์ถนนข้าวสารในแง่ของการเป็นแหล่งรวม
วัฒนธรรมผสมผสาน

อัตลักษณ์ที่พบ		จำนวน	ร้อยละ	
4)แหล่งรวมวัฒนธรรมผสมผสาน	4.1) แหล่งของประเพณีสงกรานต์ ในกรุงเทพฯ	9	60	(+)
	4.2) เทศกาลฮาโลวีน	6	40	(+)
	รวมทั้งสิ้น	15	100	

จากตารางข้างต้น พบว่าวัฒนธรรมผสมผสานที่ปรากฏในสื่อสิ่งพิมพ์และเว็บไซต์ ถูกมุ่งเน้นไปที่ กิจกรรมอันเป็นงานประเพณีและงานเทศกาล อันได้แก่ ประเพณีสงกรานต์ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 60 และเทศกาลฮาโลวีน คิดเป็นร้อยละ 40 อัตลักษณ์ที่พบล้วนเป็นอัตลักษณ์ในด้านบวก

จากการศึกษาพบว่า ประเพณีสงกรานต์ที่ถนนข้าวสาร มีขึ้นในชุมชนตั้งแต่ราวปี พ.ศ. 2519-20 โดยแต่เดิมมิได้เจาะจงจัดเป็นประเพณีแต่อย่างใด เพียงแต่ผู้คนในชุมชนมีความเห็นพ้องต้องกันที่จะจัดเป็นงานทำบุญโดยยึดถือวันปีใหม่ของไทยคือวันที่ 13 เมษายนของทุกปีเป็นฤกษ์งามยามดี ด้วยมีความเห็นตรงกันว่าแต่ไหนแต่ไรมา ไม่ว่าจะมิ่วิกฤตการณ์ใดๆเกิดขึ้นในบริเวณเกาะรัตนโกสินทร์ คนในชุมชนก็จะแคว่กวาดจากสิ่งที่ไม่ดีทั้งปวงเหล่านั้นเสมอ ไม่ว่าจะ เป็นวิกฤติช่วง 6 ตุลาฯ 14 ตุลาฯ หรือ พฤษภาทมิฬ งานบุญที่ถือปฏิบัติกันก็จะเป็นการทำบุญเลี้ยงพระ เลี้ยงอาหารคนในชุมชนรวมไปถึงบรรดานักท่องเที่ยวที่เริ่มเข้ามาประปรายในช่วงเวลานั้น และเรียกรับเงินจากคนในชุมชนด้วยตนเองเพื่อจัดซื้อจัดสร้างสิ่งสาธารณะต่างๆอันเป็นประโยชน์แก่ชุมชน แล้วก็มีการค้าหัวคนเฒ่าคนแก่ จากนั้นก็เล่นสาดน้ำกันพอสนุก ซึ่งนักท่องเที่ยวที่ได้มีโอกาสอยู่ร่วมงานบุญก็พลอยสนุกสนานไปด้วย

ต่อมาในราวปี พ.ศ. 2525 อันเป็นช่วงรอยต่อและถือเป็นจุดเปลี่ยนจุดหนึ่งของถนนข้าวสาร ประเพณีงานบุญนี้ยังคงมีอยู่ ประกอบกับนักท่องเที่ยวจำนวนมากขึ้นได้มีโอกาสมาสัมผัส และเกิดการบอกเล่าต่อกันไป ด้วยพลังของการบอกเล่าแบบปากต่อปากนี้เองทำให้ประเพณีสงกรานต์กลายเป็นอีกสิ่งหนึ่งที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เดินทางเข้ามายังถนนข้าวสารเพิ่มมากขึ้นในเวลาต่อมา จวบจนกระทั่งปัจจุบัน

นอกเหนือจากนั้น สิ่งหนึ่งที่ผู้วิจัยพบคือ ประเพณีสงกรานต์ที่ถนนข้าวสารไม่

เพียงแต่เป็นประเพณีที่มีทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติร่วมเล่นสงกรานต์ด้วยกันเท่านั้น หากแต่ความพิเศษอีกประการหนึ่งที่ทำให้ประเพณีสงกรานต์ที่ถนนข้าวสารมีความโดดเด่นและแตกต่างไปจากประเพณีสงกรานต์ที่อื่นๆ คือ การเล่นแป้ง หรืออาจกล่าวได้ว่าใช้แป้งต่างน้ำกันทีเดียว ซึ่งภาพของการเล่นสงกรานต์ในลักษณะนี้เริ่มมีปรากฏในเว็บไซต์ทางอินเทอร์เน็ตและสื่อสิ่งพิมพ์ ในช่วงปี พ.ศ. 2542-43 ซึ่งจากการศึกษาพบว่าในช่วงเดือนเมษายนของทุกปีจะเป็นช่วงที่ทั้งโรงแรมและเกสต์เฮาส์บนถนนข้าวสารถูกจองเต็มหมด

"งานสงกรานต์เป็นเยี่ยมอย่างอันดี จากเดิมเป็นประเพณีที่ชาวข้าวสารชักชวนกันเล่นให้ฝรั่งเห็นความรื่นเริงในวัฒนธรรมไทย ไปๆมาๆฝรั่งก็นึกสนุก ร่วมสาดน้ำเป็นที่สนุกสนาน ปากต่อปากลือกันออกไปว่างานสงกรานต์ที่ถนนข้าวสารสนุกเหลือจะกล่าว "

(ที่มา : นิตยสารแพรวสุดสัปดาห์,2545)

" Nowadays events like the recent Songkran festival and Halloween have made Khaosan a ' must-visit' place in its own right. "

(ที่มา: www.khaosanroad.com)

" We'r constantly dowsed with water from cups, buckets, bottles,water cannons, and Super-Soaker; continually covered with handfuls of white and pink paste, gently smeared all over our heads and faces, always accompanied by a warm, friendly ' Sawaddee Pi Mai' or ' Happy New Year ' in Thai. "

(ที่มา: www.worldwidewanderings.com)

ส่วนเทศกาลฮาโลวีนนั้น จากการศึกษาค้นคว้าพบว่าเพิ่งเริ่มมีในช่วง 3-4 ปีที่ผ่านมา โดยกลุ่มผู้ประกอบการถนนข้าวสารร่วมกันจัดขึ้นเพื่อเป็นการเอาใจนักท่องเที่ยวต่างชาติ โดยจะจัดในวันที่ 31 ตุลาคมเป็นประจำทุกปี โดยที่ความโดดเด่นของงานจะอยู่ที่การจัดประกวดแต่งแฟนซีตีต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นผีไทยสาวชาวไทยอย่าง แม่นากพระโขนง หรือผีต่างชาติคลาสสิกอย่างแคร์กิวลาร์ ซึ่งต่อมาไม่นาน(ราวปี พ.ศ. 2543) เรื่องราวของเทศกาลฮาโลวีนที่ถนนข้าวสารก็เริ่มปรากฏในเว็บไซต์ทางอินเทอร์เน็ต อันเป็นช่วงเวลาเดียวกับที่คนไทยที่เป็นคนภายนอกชุมชนเริ่มเข้าไปมีส่วนร่วมในความสนุกสนานของเทศกาลนี้ร่วมกับชาวต่างชาติและคนภายในชุมชนถนนข้าวสาร ทำให้เทศกาลฮาโลวีนที่ถนนข้าวสารเริ่มมีความคึกคักและถูกกล่าวถึงมากขึ้นทั้งในหมู่ชาวต่างชาติและชาวไทย จากเดิมที่มีจุดมุ่งหมายเพียงเพื่อจัดเอาใจชาวต่างชาติที่มาพักเท่านั้น

5) แหล่งชุมชนในอดีต

จากการศึกษา ผู้วิจัยพบว่าอัตลักษณ์ถนนข้าวสารที่ถูกนำเสนอผ่านทางสื่อสิ่งพิมพ์ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่พบน้อยที่สุด คือ อัตลักษณ์ในแง่ของการเป็นแหล่งชุมชนในอดีตคิดเป็นร้อยละ 1.40 ของอัตลักษณ์ทั้งหมดที่พบและเป็นอัตลักษณ์ด้านบวก ซึ่งผู้วิจัยได้จำแนกรายละเอียดไว้ ดังนี้

ตารางที่ 11 แสดงรายละเอียดของอัตลักษณ์ถนนข้าวสารในแง่ของการเป็นแหล่งชุมชนในอดีต

อัตลักษณ์ที่พบ		จำนวน	ร้อยละ	
5) แหล่งชุมชนในอดีต	5.1) แหล่งพำนักของขุนนางและคหบดี	1	50	(+)
	5.2) ชุมชนที่เจียบสงบ	1	50	(+)
	รวมทั้งสิ้น	2	100	

จากตารางข้างต้น อาจกล่าวได้ว่าความหมายของแหล่งชุมชนในอดีตก็คือการที่ครั้งหนึ่งถนนข้าวสารเคยเป็นแหล่งพำนักของขุนนางและคหบดีในอดีต คิดเป็นร้อยละ 50 และเคยเป็นชุมชนที่เจียบสงบ คิดเป็นร้อยละ 50

จากการศึกษา ผู้วิจัยพบว่าอัตลักษณ์ข้างต้นนี้ปรากฏอยู่เพียงในสื่อสิ่งพิมพ์ที่เป็นของไทย โดยการบอกเล่าด้วยบทสัมภาษณ์ของคนที่อยู่บริเวณถนนข้าวสารมาเป็นเวลานานเท่านั้น แต่อัตลักษณ์นี้กลับไม่ปรากฏเลยในเว็บไซต์ต่างๆ ที่เกี่ยวกับถนนข้าวสาร ดังนั้นเมื่อเทียบกับอัตลักษณ์ด้านอื่นๆ ทั้งหมดที่พบ อัตลักษณ์ของการเป็นแหล่งชุมชนในอดีตนี้จึงมีอยู่เพียงร้อยละ 1.40

จากการศึกษาดังที่ได้กล่าวไว้ในตอนต้น พบว่าถนนข้าวสารเคยเป็นแหล่งพำนักของขุนนางและคหบดีมาตั้งแต่สมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ด้วยความที่เป็นบริเวณซึ่งอยู่ใกล้เขตพระราชวัง จวบจนสมัยแผ่นดินรัชกาลที่ 7 ภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 ซึ่งทำให้การใช้ประโยชน์ของที่ดินเปลี่ยนแปลงตาม บ้านพักข้าราชการและข้าราชการบริพารต่างๆ จึงได้ถูกตัดแปลงมาเป็นที่ทำการของหน่วยงานราชการต่างๆ

จนมาถึงช่วงปี พ.ศ. 2495-2505 บริเวณถนนข้าวสารในเวลานั้นกลายสภาพเป็น

เพียงบ้านพักอาศัย มีอาคารตึกแถวบ้างไม่มากนัก โดยแบ่งพื้นที่ใช้สอยเป็นสองส่วน ส่วนหนึ่งสำหรับเป็นที่พักอาศัย และอีกส่วนสำหรับค้าขายของชำทั่วไป นอกนั้นสภาพบ้านเรือนสองฟากฝั่งจะเป็นเพียงเรือนไม้เก่าๆ โทรมๆ เสียเป็นส่วนใหญ่ กลางวันเงียบมากแทบไม่มีคนเดิน หลังพระอาทิตย์ตกยิ่งเงียบสงัด แต่ละบ้านต่างปิดไฟนอน

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2) เพื่อศึกษามุมมองของคนในชุมชนถนนข้าวสารที่มีต่ออัตลักษณ์ถนนข้าวสารที่ปรากฏในสื่อต่างๆ และบุคคลที่มีส่วนร่วมในการกำหนดอัตลักษณ์นั้น

จากผลการสัมภาษณ์คนภายในชุมชนทั้งที่เป็นแกนนำหลักและที่ได้รับผลโดยตรงจากอัตลักษณ์ถนนข้าวสารที่ปรากฏในสื่อสิ่งพิมพ์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ต่างๆ พบว่า มุมมองของคนในชุมชนถนนข้าวสารที่มีต่ออัตลักษณ์ถนนข้าวสารที่ปรากฏในสื่อดังกล่าว มีทั้งที่เห็นด้วย/ไม่ด้วย และทั้งเห็นด้วยไม่เห็นด้วยปนกัน ซึ่งผู้วิจัยจะขอนำเสนอดังต่อไปนี้

1) มุมมองต่ออัตลักษณ์ในแง่ของการเป็นแหล่งธุรกิจการค้า

จากการสัมภาษณ์พบว่าคนภายในชุมชนทุกกลุ่ม ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มแกนนำหลักหรือคนในชุมชนที่มีบ้านอยู่ที่ถนนข้าวสารทั้งที่ประกอบกิจการและไม่ได้ประกอบกิจการบนถนนข้าวสาร ต่างมีความเห็นไปในทางที่สอดคล้องกันกับอัตลักษณ์ในแง่ของการเป็นแหล่งธุรกิจการค้าของถนนข้าวสารที่ปรากฏในด้านบวก

" อันนี้ผมเห็นด้วยนะ ถ้าเมื่อก่อนมันก็น่าจะเป็นแค่แหล่งที่พักอาศัย แต่ตอนนี้มันหลากหลายไปหมด อะไรก็มี อะไรก็ถูก "

(กลุ่มแกนนำหลัก--สัมภาษณ์ 27 ก.ค. 2545)

" ที่นี้ผมว่ามันก็เปลี่ยนไปแล้วนะ เมื่อก่อนพวกฝรั่งที่ว่าจะมาแบบท่องเที่ยว แล้วก็พักแรมจบมันไม่มีอะไร เคี้ยวนี้กลายเป็นมีผับ มีบาร์ กินได้ ค่ำได้ คือมีชีวิตกลางคืนแล้ว "

(คนในชุมชน+เจ้าของกิจการ--สัมภาษณ์ 7 ส.ค. 2545)

" เห็นด้วยนะ มันใช่เลย ยิ่งยุคที่ฟองสบู่แตกนี้ธุรกิจอื่นหยุดหมด แต่ที่ถนนข้าวสาร ไม่หยุด ยังไปได้เรื่อยๆ "

(คนในชุมชน+เจ้าของกิจการ--สัมภาษณ์ 28 ก.ค. 2545)

"ใช่...ร้านเครื่องเงินเยอะ แต่ผมเห็นไม่ค่อยมีขายปลีกันนะมีแต่ขายส่ง ไม่เข้าใจ เหมือนกัน ผมคิดว่าพวกฝรั่งบางคนเค้ามาดูแลแบบเครื่องเงินนะ แล้วซื้อไปขายบ้านมันมากกว่า ราคาถูกมาก ถูกกว่าเชียงใหม่อีก ที่เชียงใหม่มันราคานักท่องเที่ยว ราคาตัวเองมันไม่ขายนี้ ผมซื้อ LATE เงินหนัก 2 บาท มาในราคา 700 บาท ซื้อที่นี้ 600 บาท แล้วผมจะไปทำไมเชียงใหม่..."

(คนในชุมชน--สัมภาษณ์ 3 ส.ค. 2545)

"ก็..โดยรวมก็เห็นด้วยนะ คือมันเป็นพื้นที่ที่มีทุกอย่างแหละ ที่ฝรั่งต้องการ ฝรั่งถึงมาเยอะไง ที่พักก็ถูก ของถูก บริษัททัวร์ก็เยอะ ตัวก็ถูก อยากจะไปไหนก็จองได้หมด ร้านค้าร้านอาหาร สถานบันเทิงก็เยอะ เซเว่นก็มี ที่แลกเงิน อินเตอร์เน็ตคาเฟ่ ฯลฯ อยากได้อะไรละ ที่ถนนข้าวสารมีหมดทุกอย่าง "

(คนในชุมชน--สัมภาษณ์ 3 ส.ค. 2545)

ต่อเมื่อกล่าวถึงอัตลักษณ์ด้านลบของถนนข้าวสารในแง่ของการเป็นแหล่งธุรกิจ การค้าที่ผิดกฎหมาย กลับพบว่าไม่มีทั้งกลุ่มคนที่เห็นด้วยและไม่เห็นด้วยกับอัตลักษณ์นี้ หากจะกล่าวให้ชัดเจน ผู้วิจัยจะแยกออกเป็น 3 ประเด็น คือ

- 1) ประเด็นของการเป็นแหล่งทำบัตรปลอมต่างๆ
- 2) ประเด็นของการเป็นแหล่งยาเสพติด
- 3) ประเด็นของการเป็นแหล่งโสเภณีแอบแฝง

ประเด็นของการเป็นแหล่งทำบัตรปลอมต่างๆ

ผลจากการศึกษาด้วยการสังเกตอย่างมีส่วนร่วมประกอบการสัมภาษณ์พบว่า มีแผงทำบัตรปลอมตั้งเรียงรายสองฟากฝั่งถนนข้าวสารประมาณ 5-6แผง ซึ่งเจ้าของแผงมีทั้งที่เป็นคนในชุมชนและคนภายนอกชุมชนที่เข้ามาเพื่อประกอบกิจการค้าระหว่างวันเท่านั้น จากการสอบถามได้ความว่าบัตรปลอมส่วนใหญ่ที่คนนิยมทำคือบัตรประจำนักศึกษานานาชาติ (International Student Identity Card) รองลงมาคือ ใบอนุญาตขับขี่รถยนต์สากล (International License) ซึ่งโดยมากลูกค้าจะเป็นชาวต่างชาติ ชาวยุโรปเป็นส่วนใหญ่ และทำเพื่อใช้งานจริง ในขณะที่นักท่องเที่ยวชาวเอเชีย เช่นญี่ปุ่น เกาหลี ฯลฯ จะนิยมทำเพื่อเป็นที่ระลึกมากกว่า บางทีก็ใช้รูปสัตว์เลี้ยง จำพวกสุนัข แมว แทนรูปคน ส่วนคนไทยมีมาใช้บริการบ้างประปราย สนนราคาตกอยู่ที่ 100 บาท เมื่อผู้วิจัยสอบถามว่า บัตรนี้สามารถใช้ได้จริงแน่หรือ ก็ได้รับคำยืนยันอย่างหนักแน่นว่าใช้ได้จริง และ

สามารถที่จะเลือกได้ด้วยว่าต้องการวันหมดอายุเมื่อใดและหากไม่ได้นำรูปถ่ายติดตัวมาก็สามารถที่จะนำบัตรกลับไปติดรูปได้เองที่บ้านอีกด้วย

จากการสัมภาษณ์พบว่าคนในชุมชนถนนข้าวสารไม่เห็นว่าเป็นประเด็นนี้เป็นปัญหาที่จริงจังและไม่เห็นด้วยกับการที่สื่อสิ่งพิมพ์หรือเว็บไซต์ต่าง ๆ นำเสนอด้วยคำพูดว่า " เป็นแหล่งบัตรปลอม "

" ผมว่าไม่น่าซีเรียสอะไรนะ ไม่รู้สิ ผมว่าคู่มือรู้ว่าเป็นปลอมอยู่แล้วใครจะกล้าเอาไปใช้จริง ส่วนมากเค้าก็มาทำกันสนุกๆมากกว่า เอาไว้เป็นที่ระลึกทำนองนั้น ไม่งั้นมันไม่คุ้มกัน โจ่งครึ่มขนาดนี้หรือค ตำรวจก็เดินผ่านทุกวัน ถ้าปลอมได้แจ้งจริงก็โดนไปนานแล้ว "

(คนในชุมชน--สัมภาษณ์ 13 ก.ค. 2545)

" ส่วนใหญ่พวกที่นิยมมาทำจะเป็นพวกยุโรปมากกว่า บางคนก็ตั้งใจจะเอาไปใช้จริง แต่บางคนเค้าก็ทำเล่นๆนะ อย่างพวกบัตรนักข่าวอะไรเงี้ย "

(คนในชุมชน+เจ้าของกิจการ--สัมภาษณ์ 26 ก.ค. 2545)

ประเด็นของการเป็นแหล่งยาเสพติด

จากการวิเคราะห์การสัมภาษณ์พบว่า กลุ่มแกนนำหลักไม่เห็นด้วยกับข้อค้นพบนี้ แต่ก็แบ่งรับแบ่งสู้ว่า ไม่เห็นด้วยหากเป็นการนำเสนออัตลักษณ์ถนนข้าวสารในปัจจุบัน แต่ก็ยอมรับว่าเคยมีในอดีต เนื่องจากเคยเป็นแหล่งชุมนุมของพวกฮิปปี้ในอดีต (ซึ่งกลุ่มแกนนำใช้คำว่า "มั่วสุม")

" ที่ว่ามานี้เนี่ย ถูกเกือบทุกข้อ ยกเว้นที่ว่าถนนข้าวสารเป็นแหล่งยาเสพติด เมื่อสมัยก่อนอาจจะใช่เพราะแถวนี้เคยเป็นแหล่งมั่วสุมของพวกฝรั่งฮิปปี้สมัยก่อน แต่เดี๋ยวนี้ไม่ใช่ "

(กลุ่มแกนนำหลัก--สัมภาษณ์ 3 ส.ค. 2545)

" โอ๊ย! สมัยพวกฮิปปี้โน่น ส่วนมากอาจจะมาแอบเสพกัญชา ยาเสพติด หรือมาซื้อไปขาย แล้วอีกอย่างสมัยก่อนคนด่ามันก็เยอะ จะเห็นได้ว่าเดี๋ยวนี้พวกนี้หายไป อยู่แหล่งอื่นที่ถูกลงว่า ซึ่งอากิไม่รู้ว่ที่ไหนนะ เพราะฉะนั้นเท่ากับสมัยนี้ถ้าพูดว่าถนนข้าวสาร มีเรื่องยาเสพติด ขอปฏิเสธว่าไม่ใช่ "

(กลุ่มแกนนำหลัก--สัมภาษณ์ 8 ส.ค. 2545)

ในขณะที่เดียวกัน จากการวิเคราะห์การให้สัมภาษณ์ของคนในชุมชนทั้งที่ประกอบกิจการและมีได้ประกอบกิจการใดๆบนถนนข้าวสารกล่าวป็นเสียงเดียวกันถึงข้อมูลที่ผู้วิจัยพบในข้อนี้ว่า ไม่เพียงแคในอดีตหรือในสมัยของพวกฝรั่งปีเท่านั้น แม้ในปัจจุบันถนนข้าวสารก็ยังคงปรากฏเป็นแหล่งของยาเสพติดหากแต่ถูกจำกัดอยู่ในวงแคบและควบคุมการแพร่กระจาย และยาเสพติดที่เป็นที่นิยมจะเป็นพวกกัญชาและฝิ่น มากกว่ายาเสพติดประเภทอื่นๆ

" อืมม...ที่จริงผมไม่อยากพูดหรอกนะ มันไม่ดี...แต่ถ้าถามว่ามีมัย.. มันก็มีบ้าง พวกกัญชา ฝิ่นส่วนใหญ่ โคะเคนนิคหน่อย แต่เค้าใช้กันเป็นไงครับ แล้วก็อยู่ในขอบเขต ส่วนใหญ่ก็เป็นคนคุ้นเคยกัน เค้าจะรู้แหล่ง อีกร้อยอย่างผมถามคำเดียว ถามว่าที่มั่วยา จัดปาร์ตี้มั่วยากันนะอยู่ตรงข้ามสน.เอง ทำไมตำรวจไม่จับ ถามว่าเค้ารู้มัยว่ามี รู้อยู่แล้ว ที่นี้มันแคบจะตาย แต่ทำไมเค้าไม่จับละ ผมยังเคยไปเลย ขึ้นบนเป็นคาเฟ่ ถ้ามั่วยากันตรงนั้น แล้วเค้าก็ทำเป็นตะแกรงเหล็กสูงๆกัน กันพวกที่มันเมามาแล้วจะ โดคแค่นั้นเอง แต่เค้าไม่ให้ใครขึ้นไป สุ่มสี่สุ่มห้านะ อย่างถ้าผมไปแล้วชวนเพื่อนไปด้วย มันไม่ให้เพื่อนผมขึ้นนะ มันต้องเช็คประวัติก่อน ที่นี้มีฝรั่งตายในเกสต์เฮ้าส์เกือบทุกวัน แต่ที่ไม่เป็นข่าวเพราะมันเป็นเรื่องธรรมดา แล้วพวกผู้ใหญ่เค้าก็ไม่อยากให้เสียชื่อเสียง ไม่งั้นฝรั่งที่ไหนจะกลับมา "

(คนในชุมชน--สัมภาษณ์ 13 ก.ค. 2545)

"แรกๆนี่ น่าเกลียดนะ คือเรารู้เลยว่าไอ้ที่มันขายยา แล้วมันมานั่งหลับในร้านเรา แต่เดี๋ยวนี้หายไปไหนไม่รู้ แต่มีอยู่แล้วละเพียงแต่ไม่โจ่งแจ้งแบบเมื่อก่อน เพราะอย่างเรื่องกัญชา ฝรั่งเค้าถือเป็นเรื่องธรรมดา ก็ยังเคยมาถามซื้อที่ร้านเลย ผมก็เลยชี้ไปแหล่งใหญ่ตรงหัวมุมถนน... สน.ชนะสงคราม... มันก็เดินกลับมาค่าผมใหญ่เลย "

(คนในชุมชน+เจ้าของกิจการ--สัมภาษณ์ 28 ก.ค. 2545)

" ยาเสพติดนี้ ที่คูๆมีกัญชาอย่างเดียว คือมันต้องมีอยู่แล้วละ สถานที่ท่องเที่ยวที่ไหนก็ต้องมี เพราะคนเรามาไม่ได้ดีเท่ากันทุกคนนี่ หลัก ๆ ก็กัญชา แต่ไม่ระบาคณะ มีไม่มากเท่าไร "

(คนในชุมชน--สัมภาษณ์ 3 ส.ค. 2545)

ประเด็นของการเป็นแหล่งโสเภณีแอบแฝง

จากการวิเคราะห์การสัมภาษณ์คนในชุมชนทั้งสามกลุ่มพบว่า คนในชุมชนทุกคนที่ให้สัมภาษณ์ไม่เห็นด้วยกับประเด็นของแหล่งโสเภณีแอบแฝงที่ถนนข้าวสารที่ปรากฏในสื่อสิ่งพิมพ์และเว็บไซต์ต่างๆ โดยทุกคนลงความเห็นสอดคล้องกันว่าหากจะมี ความสัมพันธ์นั้นก็จะเป็นไป ด้วยการสมยอมของทั้งสองฝ่ายมากกว่าเป็นการค้าเพื่อแลกเปลี่ยนเงินทอง

"เรื่องนี้ผมว่าแล้วแต่คนมองนะ เดี่ยวนี้วัยรุ่นไทยก็เข้ามาเที่ยวที่นี้กันเยอะ แหล่งหญิงบ้าง กินเหล้าบ้าง ผู้หญิงบางคนก็มาแหล่งฝรั่ง บางที่มันอาจจะไม่ใช่เรื่องของเงินทอง เรื่องค้าขาย แต่เป็นเรื่องของความพอใจก็ได้ บางคนเค้าเจอกัน คุยกันถูกคอ ถูกใจกัน มันก็โอเคแล้วแต่คนมอง แต่ถ้าถึงขนาดว่าเป็นแหล่งนี้ ผมว่าแรงไป ในสายตาผมนะผมว่ามันยังไม่ถึงขนาดนั้น เพราะพวกฝรั่งถ้าเค้าจะเที่ยวผู้หญิงเค้ารู้แหล่งอยู่แล้ว ไม่จำเป็นต้องมาหาแบบพวกแอบแฝงอะไรแบบนี้ ผมว่าคนนำเสนอตีความเกินจริงไป โสเภณีในความหมายของเค้าคืออะไร มันต้องชัดเจน อย่างถ้าในความหมายของผม แน่นอนต้องได้เงิน ทีนี้ถ้าค้ามอมแบบนั้นที่ถนนข้าวสาร ก็ต้องดูด้วยว่าแล้วเค้าได้เงินมัย บางที อย่างที่บอก มันไม่ใช่เรื่องของเงินทอง มันอาจเป็นการแลกเปลี่ยนโดยสมัครใจ ฝรั่งเองก็ได้เพื่อน ได้คนพาเที่ยวเพราะฉะนั้น ถ้าถามผมว่าพฤติกรรมแลกเปลี่ยนลักษณะนี้มีมัยที่ถนนข้าวสาร ผมว่ามีครับ แต่ไม่จำเป็นต้องเป็นที่ ที่ไหนๆก็ได้ แต่ถ้าแหล่งโสเภณีแอบแฝงอย่างที่เค้าเรียกละก็ ไม่ใช่แน่ๆครับ "

(คนในชุมชน--สัมภาษณ์ 13 ก.ค. 2545)

" ไม่มีหรอกหนู หนึ่ง ฝรั่งมันกลัวเอดส์ มันไม่ค่อยมั่วกับคนแปลกหน้าหรอก ถ้าจะมีมันก็เป็น การสมยอมของทั้งสองฝ่ายมากกว่า ไม่เรียกว่าโสเภณีหรอก ยิ่งตอนนี้คนไทยเข้ามาเยอะ ผู้หญิงไทยก็อยากมาดูผู้ชายฝรั่ง ผู้หญิงฝรั่งก็อยากมาดูผู้ชายไทย เนี่ยมันกลายเป็นแบบเนี่ยะหนู "

กลุ่มแกนนำหลัก--สัมภาษณ์ 3 ส.ค. 2545)

" ก็ผิอีกแหละ ยกตัวอย่างให้ฟังว่าแหล่งท่องเที่ยวใดก็ตามในประเทศไทย ถ้ามีฝรั่งนะ จะต้องมีการบาร์เบียร์ แล้วที่บาร์เบียร์ก็ต้องมีผู้หญิงมาโบกเรียกฝรั่งกัน มีอะโกโก้ ไชว์ หรือสถานบริการ แล้วที่เวลาเดิน ๆ กันมานี้เจอบาร์เบียร์มัย เจอผู้หญิงมาโบกเรียกฝรั่งมัย อะโกโก้เจอมัย ที่สื่อออกไปก็แสดงว่านักข่าวไม่รู้เรื่อง ให้นักข่าวที่เอาไปเขียนเนี่ยะไม่รู้จริง มาสัมผัสแบบผิวเผิน แต่อาจกล้าทำพิสูจน์ ถ้าไปเดินแล้วหาโสเภณีได้ก็ โอ. เค. กลับมาว่ากัน "

(กลุ่มแกนนำหลัก-สัมภาษณ์ 3 ส.ค. 2545)

2) มุมมองต่ออัตลักษณ์ในแง่ของการเป็นแหล่งพบปะ

ข้อมูลจากการศึกษาด้วยการสังเกตประกอบกับการสัมภาษณ์คนในชุมชนทั้งสามกลุ่มพบว่า คนในชุมชนมีมุมมองและความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตลักษณ์ถนนข้าวสารในแง่ของการเป็นแหล่งพบปะที่สอดคล้องกับสิ่งที่ปรากฏในสื่อสิ่งพิมพ์และเว็บไซต์ต่างๆ โดยถ้าแบ่งช่วงโดยใช้ปี พ.ศ. 2525 ซึ่งเป็นปีที่กรุงเทพมหานครลงสมโภชน์กรุงรัตนโกสินทร์เป็นเกณฑ์ จะเห็นได้ว่าในช่วงก่อนปี พ.ศ. 2525 ถนนข้าวสารยังคงเป็นแหล่งพบปะของเด็กในละแวกนั้น จากคำยืนยันของกลุ่มแกนนำหลักที่เป็นคนในชุมชนโดยกำเนิด ต่อมาในช่วงหลังปี พ.ศ. 2525 ลงไป ช่วงนั้นยังคงมีนักท่องเที่ยวประเภทฮิปปี ที่กำลังซื้อตั๋ว แสงหาของถูก ที่พักราคาถูกหรืออาจจะเรียกว่าเป็นนักท่องเที่ยวประเภทค้อยคุณภาพก็ได้

ข้อมูลจากการศึกษาทำให้ทราบว่า " ฝรั่งเศสฮิปปี " สามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเภท

ประเภทที่1 คือพวกที่มีความคิดหลุดโลก เบื่อหน่ายสังคม รักอิสระ อยากท่องเที่ยว ชอบทำอะไรแปลกๆ แผลงๆ แต่งตัวประหลาด ไว้ผมยาวรุงรัง

ประเภทที่2 คือพวกที่มีความคิดแบบจีนีเยสไปเลย คิดอะไรเพื่อฝัน

พวกฝรั่งเศสฮิปปีที่มีความสำคัญได้แก่ฮิปปีประเภทที่2 ซึ่งเมื่อไปไหนก็ไปเจียนไปเล่า ทำเป็นไกด์บุ๊กก็มี พอกลับไปประเทศตนก็ไปเจียน บางคนก็เอาไปลงคอลัมต่างๆ ปรากฏว่านักท่องเที่ยวยุคใหม่ที่เข้ามาถนนข้าวสารต่อจากนั้นไม่ใช่ฮิปปีแล้ว แต่เป็นพวกที่เบื่อการท่องเที่ยวแบบกรุ๊ปทัวร์ และได้มีโอกาสไปอ่านงานที่พวกฮิปปีรุ่นแรกๆเขียนไว้ว่าเมืองไทยมีที่เที่ยวราคาถูกที่ไหน กินของถูกที่ไหนที่ดีๆ หาที่พักราคาถูกที่ไหน โดยอ่านจากไกด์บุ๊ก และเดินทางมาแบบไม่สนใจไกด์ทัวร์ กลุ่มนักท่องเที่ยวที่มาในระยะหลังจึงกลับกลายเป็นพวกฝรั่งนักศึกษาอีกกลุ่มที่เรียนจบแล้ว และเพิ่งเริ่มทำงานใหม่ๆ ยังไม่ถึงขั้นว่ามีเงินมากและแสวงหาการท่องเที่ยวที่มีอิสระ และที่พักราคาที่พอควร ซึ่งพวกนี้ก็จะมากันแบบแบ็คแพ็ค (Backpack) หรือที่เราเรียกว่าแบ็คแพ็คเกอร์

แม้ในปัจจุบันจะยังถือว่าเป็นยุคของ แบ็คแพ็คเกอร์ (Backpacker) ซึ่งเป็นกลุ่มคน

ที่ทำงานระยะเริ่มต้นหรือนักศึกษา นอกนั้นก็ยังมีกลุ่มครอบครัวอีกด้วย กลุ่มของเบ็คแพ็กเกอร์ ถูกจัดได้ว่าเป็นชนชั้นกลางของสังคม

" สมัยก่อนผมเป็นเด็กอยู่ในละแวกนี้ ยังจำได้เลยว่าถนนข้าวสารสมัยนั้นเงียบมาก ยิ่งตกเย็นนะ ยิ่งเงียบใหญ่จนแทบไม่น่าเชื่อว่าวันหนึ่งมันจะเป็นแบบนี้ เด็กๆในละแวกนี้ เมื่อสมัยก่อนเราไม่มีที่ไป ไม่มีศูนย์การค้าเหมือนสมัยนี้ เราก็ก่อนกันอยู่แถวนี้แหละ ตกเย็น นัดเจอกันมาเล่นกันสนุกไปวันๆ "

(กลุ่มแกนนำหลัก-สัมภาษณ์ 3 ส.ค. 2545)

"...ก็เป็นอัตลักษณ์ถนนข้าวสารที่ผิดแปลกจากแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ คือไม่มีอะโกโก้ ไส้เก๋บาร์เบียร์ ไม่มีโชว์ลามก มีแต่เป็นที่พบปะ ราคาที่พักตอนนี้ว่าดูก็ไม่ใช่ บางทีก็ไม่ถูก คือมีตั้งแต่ถูก 200-300 บาท ถึงเป็นพันบาท แต่ยังไม่ถึง 5 ดาว แล้วก็เป็นที่พบปะสังสรรค์ได้ บางที่ค่านัดกันมาตั้งแต่เมืองนอก นัดกันทางอินเทอร์เน็ต แล้วมาเจอกันที่ ถนนข้าวสาร คือที่นี่มันเป็นเหมือนแหล่งเศรษฐกิจ นักท่องเที่ยวที่จะไปในส่วนภูมิภาคของประเทศไทยก็ตาม หรือจะไปในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จะไปเขมร เวียดนาม ลาว บังคลาเทศ มาเลเซีย ก็จะมาลงที่ถนนข้าวสารก่อน จะไม่ค่อยบินตรงไปหรอก จะมาเจอกันก่อนแล้วค่อยไปเที่ยวต่อ ไม่ค่อยมีที่มุ่งจากยุโรปไปที่เหล่านี้โดยไม่ผ่านถนนข้าวสาร นี่คือนัยที่อีกอย่างของถนนข้าวสารคือเป็นแหล่งพบปะ.. ของโลกเลยนะ ไม่ใช่เฉพาะคนไทย"

(กลุ่มแกนนำหลัก-สัมภาษณ์ 3 ส.ค. 2545)

" ผมว่าถ้าจะเรียกถนนข้าวสารว่าเป็นจุดนัดหมายของชาวต่างชาติก็คงไม่ผิด "

(คนในชุมชน+เจ้าของกิจการ-สัมภาษณ์ 21 ก.ค. 2545)

" ถนนข้าวสารเมื่อก่อนพวกฮิปปี พวกฝรั่งชียาเยอะ "

(คนในชุมชน+เจ้าของกิจการ-สัมภาษณ์ 21 ก.ค. 2545)

3) มุมมองต่ออัตลักษณ์ในแง่ของการเป็น แหล่งท่องเที่ยว

จากการศึกษาข้อมูลการสัมภาษณ์กลุ่มแกนนำหลักและคนในชุมชนพบเกี่ยวกับ อัตลักษณ์ในแง่ของการเป็นแหล่งท่องเที่ยวของถนนข้าวสารนั้น ทุกคนในชุมชนมองว่ากลุ่มนักท่องเที่ยวที่เข้ามาที่ถนนข้าวสารในปัจจุบันมีความหลากหลายมากขึ้น อีกทั้งไม่ได้จนอย่างที่คนทั่ว

ไปมอง หากแต่เป็นเรื่องของรูปแบบในการดำเนินชีวิต (*Life style*) ของแต่ละบุคคล และความพึงใจในการดำเนินชีวิตหรือใช้ชีวิตที่แตกต่าง รวมถึงถนนข้าวสารก็อยู่ในทำเลที่ตั้งที่เหมาะสมและใกล้สถานที่ท่องเที่ยวสำคัญหลายแห่ง นอกจากนี้ยังพบว่ามีย่านท่องเที่ยวจำนวนมากไม่น้อยที่ใช้ถนนข้าวสารเป็นทางผ่านหรือเป็นเหมือนสถานีในการเดินทางสู่ภูมิภาคต่างๆของประเทศไทยหรือประเทศอื่นๆในภูมิภาคเอเชีย ซึ่งจากที่กล่าวมาทั้งนั้นสอดคล้องกับสิ่งที่ปรากฏในสื่อสิ่งพิมพ์และเว็บไซต์ที่ผู้วิจัยศึกษาทั้งสิ้น

" ถ้าเป็นเมื่อสมัยก่อนโน้น ตอนผมเด็กๆอาจจะใช่ะะ ฝรั่งเศสนี่จะแบบ แต่งตัวค่อนข้างสกปรกบางคนน้ำท่าก็ไม่อาบ ไม่รู้อยู่ได้ไง แต่ปัจจุบันผมว่ามันเปลี่ยนไป ฝรั่งเศสสมัยนี้ไม่เหมือนเมื่อกันเอาเป็นว่าชาวต่างชาติดีกว่า เพราะปัจจุบันพวกเอเชียด้วยกันอย่างญี่ปุ่น เกาหลีนี่ก็มาเยอะเราเคยชินกับฝรั่ง เลยติดปาก ผมว่าชาวต่างชาติที่ถนนข้าวสารปัจจุบันไม่กระจอกนะครับ คุณก็เห็นอย่างญี่ปุ่นนี่จนซะที่ไหนละครับ หรืออย่างพวกเพื่อนผมที่เป็นฝรั่ง บางคนเป็นอาจารย์มหาวิทยาลัยที่ออสเตรเลียก็มี เพียงแต่คนอาจจะยึดติดกับภาพเก่าๆที่ว่าฝรั่งที่พิกแถวนี้เป็นพวกฝรั่งกระจอก ไม่ค่อยมีคิงส์ แต่จริงๆแล้วมีนะครับ เยอะด้วย แต่เค้าชอบที่จะใช้ชีวิตแบบนี้มากกว่า แบบสบายๆ ไม่ติดหรู ฝรั่งเศสนี่บางคนก็เป็นเพื่อนกับฝรั่งที่พิกแถวสีลมนะครับ แต่ไลฟ์สไตล์(Life style) เค้าต่างกันเท่านั้นเอง คุณจะเห็นได้จากการแต่งตัว ฝรั่งเศสนี่ เสื้อกั๊ก กางเกงขาสั้น รองเท้าแตะ ก็ไปไหนต่อไหนได้สบายแล้ว แต่ฝรั่งเศสลมมัน ไม่ใช่ มันคนละแนวกันไง"

(คนในชุมชน--สัมภาษณ์ 13 ส.ค.2545)

" ผมว่าสถานที่ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ใกล้ๆแถวนี้เยอะมาก วัดพระแก้ว พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ กรมศิลปากร น่าสนใจนะครับ ผมยังชอบเลย เพราะดีกแถวนี้เป็นดีกเก่า อย่างแถวถนนพระอาทิตย์ยังเป็นดีกเก่า "

(คนในชุมชน--สัมภาษณ์ 7 ส.ค.2545)

" อุดลักษณะของถนนข้าวสาร ก็คือเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ใช้เป็นจุดเริ่มต้น สำหรับคนที่อยากจะมาเที่ยวในแถบอินโดจีน เหมือนกับคนต่างจังหวัดจะมากรุงเทพฯ. จะรู้อยู่ที่เดียวคือ สนามหลวง ทุกคนมาจะมาสนามหลวงก่อน มาทางรถไฟ ลงหัวลำโพงก็ต้องมาสนามหลวงก่อน อุดลักษณะถนนข้าวสารก็เป็นแบบนี้ ถ้าเป็นการท่องเที่ยวแบบ แบ็คแพ็ค (Backpack) หรือ การท่องเที่ยวในระดับล่าง – กลาง ถนนข้าวสารถือได้ว่าเป็นศูนย์กลางในตอนนี้ ขณะเดียวกันก็ต้องยอมรับในระดับหนึ่งว่า ที่นี้ต่างจากที่อื่นในลักษณะของการท่องเที่ยว อย่างพัฒนาพงศ์เรารู้ว่าต้องมีเปลือยโป้โชว์ หรืออาจมีสิ่งเสพติดบางอย่าง ในลักษณะ

ของอาร์ซีเอ (R.C.A.) อาจมีกลุ่มวัยรุ่นเป็นและก็อาจจะมีสิ่งเสพติดในบางส่วน ต้องยอมรับว่าถนนข้าวสาร ไม่มีในจุดตรงนี้ "

(กลุ่มแกนนำหลัก-สัมภาษณ์ 3 ส.ค. 2545)

"ถนนข้าวสารเนี่ยะ ต้องพูดว่าเหมือนหัวลำโพงคือเป็นแหล่งที่เมื่อนักท่องเที่ยวมาก็จะมาถนนข้าวสาร ปัจจัยอย่างหนึ่งของถนนข้าวสาร คือ เป็นแหล่งที่ใกล้ในจุดที่จะมาเยี่ยมชมกทม. ไม่ว่าจะ เป็น พระบรมราชวัง, วัดวาอาราม รวมทั้งตัวถนนข้าวสารเองเป็นแหล่งที่มีร้านค้า ที่พักราคาถูก และเป็นแหล่งที่ทุกคนจะต้องมาต่อที่นี้เพื่อ ไป เหนือ / ใต้ / ตะวันออก / ตะวันตก หรือแม้แต่เขมร ที่นี้จะมีรถบัส, รถตู้ อะไรก็แล้วแต่ ที่สามารถจะพาไป พากลับได้ ดังนั้นเค้าก็จะมาเที่ยว อย่างสมมติเค้ามาเที่ยว 1 เดือน เค้าก็สามารถมาที่นี้ 1 วัน พรุ่งนี้เช้าเค้าอาจต่อไปเที่ยวเชียงใหม่ 3-4 วัน แล้วก็มาที่นี้ใหม่ แล้วอาจจะต่อไปที่ สมุยหรือที่อื่น ๆ ภาคใต้ เกาะเต่า คำน่า แล้วก็กลับมาที่นี้ใหม่ หรือต่อไปเขมรก็จะกลับมาที่นี้ใหม่ หรือบางครั้งอาจจะตรงไปเลยก็ได้ ซึ่งในส่วนของตัวเครื่องบินก็หาได้ทั่วไป เพราะมันเป็นแหล่งที่ราคาถูกอยู่แล้ว คือ เค้าอาจจะซื้อตั๋วทางโน้น ก็มารับตัวที่นี้ได้ เพราะฉะนั้นถนนข้าวสารเวลานี้ถึงจะเป็นถนนสายสั้นๆ แต่มีศักยภาพและความสำคัญด้วย ปัจจัยที่กล่าวไปแล้ว "

(กลุ่มแกนนำหลัก-สัมภาษณ์ 8 ส.ค. 2545)

" ... ถ้าในเมืองไทยก็ส่วนมากจะลงได้ ไปเที่ยวเกาะต่างๆ บ้างก็ขึ้นเหนือไปเชียงใหม่ เชียงรายอะไรแบบนั้น ถ้าต่างประเทศก็จะ ไปแถวๆเขมร ลาว อินโด เนปาล .. อย่างเขมร หรือลาวนี่บางทีจะมีเป็นรถตู้ออกเดินทางจากที่นี้ เพราะพวกฝรั่งเค้าจะเหมาจากบริษัททัวร์แถวนี้ไป มันถูกกว่ามาก "

(คนในชุมชน+เจ้าของกิจการ--สัมภาษณ์ 21 ก.ค.2545)

นอกจากนั้นยังพบว่ากระแสภาพยนตร์เรื่องเดอะบิชซึ่งใช้ถนนข้าวสารเป็นสถานที่ถ่ายทำในการถ่ายทำช่วงแรกซึ่งเป็นจากการเดินทางมาถึงประเทศไทยของตัวเอกของเรื่องเป็นครั้งแรก หลังจากเดินทางมาถึงสนามบินดอนเมือง โดยพระเอกของเรื่องเรียกแท็กซี่เพื่อมุ่งหน้ามายังถนนข้าวสาร ซึ่งในมุมมองของกลุ่มแกนนำและคนในชุมชนต่างเห็นพ้องต้องกันว่า นี่คือการ โปรโมทถนนข้าวสารที่ประสบความสำเร็จที่สุด

"อย่างหนังเรื่องเดอะบิช นี้ มาถ่ายทำที่นี้ก็จริง แต่ถ่ายทำนิดเดียว ที่เหลือเค้าไปจำลองถ่ายเอาในสตูดิโอ แล้วก็ไปถ่ายที่อ่าวมาหยา แต่ถึงยังไงภาพของหนังที่ฉายออกไป

ทั่วโลกมันก็เป็นความช่วยเหลือโปรโมทประเทศไทย ผมว่ามันมีส่วนมากเลยทีเดียวที่ทำให้มีนักท่องเที่ยวเดินทางมาถนนข้าวสารมากขึ้น ผมก็ไม่เข้าใจนะว่าทำไมคนไทยจะต้องไปต่อต้านพวกกองถ่ายทำ พวกนี้เค้ามาแค่เบ๊บบุคก็ไปแล้วไม่ได้สร้างความเดือดร้อนอะไรให้เรามากมาย แต่ผลประโยชน์ที่ตามมาเมื่อนั่งออกฉายสิ มันมหาศาลนะหนู ททท.ทำได้อย่างนี้เปล่าละ "

(กลุ่มแกนนำหลัก--สัมภาษณ์ 8 ส.ค. 2545)

ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์คนในชุมชนเกี่ยวกับถนนข้าวสารในด้านของการเป็นแหล่งท่องเที่ยววันนั้น สังเกตได้ว่าคนในชุมชนพยายามที่นำเสนอไปพร้อมๆกับการกล่าวถึงความแตกต่างที่ทำให้ชุมชนของคนคูโคคเค่นและไม่เหมือนใคร ในมุมมองของการเป็นเขตปลอดภัยสถานบริการทางเพศและสถานบริการโชว์ต่างๆ ดังที่ผู้วิจัยได้พบในสื่อสิ่งพิมพ์และเว็บไซต์ต่างๆ

"จริงๆแล้วทุกวันนี้ถนนข้าวสารก็ใกล้เคียงสี่ลมเข้าไปทุกที เรามีอะไร เค้าก็มีอย่างนั้น แต่สิ่งหนึ่งที่ทำให้เค้ากับเราต่างกันก็คือ นีละครับ สถานบริการทางเพศ เราไม่มีและไม่ต้องการจะมี "

(คนในชุมชน--สัมภาษณ์ 13 ก.ค. 2545)

"เดี๋ยวนี ถนนข้าวสารมันเริ่มเป็นเหมือนกับแหล่งท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวอื่นนะ พวกอยู่โรงแรม 4-5 ดาว จะมีกรุ๊ปทัวร์เค้าก็จะมาปล่อยลงหัวถนนข้าวสาร แล้วก็ให้เดินกันจนสุดท้ายถนน เดินดูของกิน ซ็อซอง เค้าอยากมาเห็นมาเจอ เพราะมันเป็นพื้นที่ที่แปลกใจ แปลกกว่าที่อื่น ไปที่อื่นมันก็เหมือนกัน อย่างหนูไปหาดป่าตอง พัทยา ซอยคาวบอย หรือพัฒนาพงศ์ สี่ลมจะมีลักษณะคล้าย ๆ กัน มีบาร์เบียร์ มีผู้หญิงมาเรียกแขก เซ็กซี่โชว์อะไรต่าง ๆ แต่ที่นี่ไม่มี "

(กลุ่มแกนนำหลัก--สัมภาษณ์ 27 ก.ค. 2545)

"ที่จริงมันมีคนขอเปิดอะ โโกโก้ที่ถนนข้าวสารนะครับ แต่เปิดไม่ได้เพราะมีแค่คนค้านมันหมดเลย อีกอย่าง ค้านนี้ก็วัด / ค้านโน้นก็วัด สีแยกคอกวัวก็มีวัดบวรฯ แล้วแถวนี้ก็เป็นที่ดินของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ด้วย อีกอย่าง ผมว่าคนที่นี่คงรับไม่ได้หรอก มันแบบว่าสี่ลมมันเป็นพื้นที่ที่คนที่บ้านอยู่ที่นี่เข้ามาทำงานเสร็จก็กลับบ้าน แต่ที่นี่ มันที่บ้านเรา เรานอนที่นี่ คิดเหอว่าใครจะยอมให้มี ลูกหลานเค้ามาเห็นก็ไม่ดีแล้ว กลายเป็นแหล่งเสื่อมโทรม คนที่นี่ที่อาศัยที่นี่ ไม่มีอะไรหรอก ทำงานอย่างเดียวแต่คนนอกมาทำให้เสียมากกว่า"

(คนในชุมชน--สัมภาษณ์ 7 ส.ค.2545)

เมื่อกล่าวถึงการเป็นแหล่งท่องเที่ยว ทั้งผู้วิจัยและกลุ่มตัวอย่างเองก็อดไม่ได้ที่จะต้องพูดถึงบทบาทของ ททท.ในฐานะขององค์กรที่รับผิดชอบด้านการท่องเที่ยวของประเทศโดยตรง หรือแม้แต่สำนักงานเขตพระนคร ในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มแกนนำหลัก ที่มีต่ออัตลักษณ์ด้านการเป็นแหล่งท่องเที่ยวของถนนข้าวสารที่ปรากฏในสื่อต่างๆ

“ก็มี.. เข้ามาช่วยเราก็เห็นคือช่วยแค่เงิน ไม่มี ผมเคยไปขอสปอนเซอร์ เค้าก็ว่าไม่มีงบ แต่เอาไปทุ่มเรื่องประชาสัมพันธ์หมด คือในส่วนการประชาสัมพันธ์มันก็คืออยู่หอรกนะ ช่วยให้ฝรั่งเข้ามามากขึ้น อย่างพวกตำรวจท่องเที่ยวก็ช่วยได้ แต่คนอื่นก็ไม่เห็นทำอะไรโปรโมทให้อย่างเดียว ผมมองว่า ททท.ใช้เงินกับการโฆษณามากเกินไป ไม่มีเงินช่วยเหลือด้านอื่นๆ อย่างสปอนเซอร์เงี้ย ผมก็ไม่รู้ว่าเค้าบริหารกันยังไง”

(กลุ่มแกนนำหลัก--สัมภาษณ์ 27 ก.ค. 2545)

“ช่วยอะไร ไม่เห็นทำอะไรสักอย่าง มีแต่จับแม่ค้าหาบเร่ แล้วก็ทำบ้านเมืองสกปรก.. ก็อย่างสมัคร ชิม ไปบ่นไปเอาใจแม่ค้า ที่นี้พวกแม่ค้าก็ออกมาช่วยชิมกันเยอะแยะ ตั้งของเกาะเกาะทางเดิน ขายเสร็จก็ทำบ้านเมืองสกปรก ถนนสกปรกที่นี้กทม. ทำ ใจ ก็ต้องส่งคนมาเก็บกวาดอีก มันใช่เรื่องที่ไหนหนุ”

(กลุ่มแกนนำหลัก--สัมภาษณ์ 27 ก.ค. 2545)

4) มุมมองต่ออัตลักษณ์ในแง่ของการเป็น แหล่งรวมวัฒนธรรมผสมผสาน

ดังที่ได้กล่าวไว้ในผลการวิจัยส่วนที่ 1) ว่าความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่ปรากฏในสื่อสิ่งพิมพ์และเว็บไซต์ที่ผู้วิจัยศึกษานั้นถูกมุ่งเน้น ไปที่งานประเพณีและงานเทศกาล อันได้แก่ ประเพณีสงกรานต์และเทศกาลฮาโลวีน ดังนั้นข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์กลุ่มแกนนำและคนในชุมชนจึงจะได้นำเสนอเฉพาะความผสมผสานทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวกับประเพณีและเทศกาลทั้งสองนี้

จากผลการศึกษาโดยการสัมภาษณ์พบว่ากลุ่มแกนนำหลักและคนในชุมชนถนนข้าวสารต่างมีความเห็นพ้องต้องกันว่าประเพณีสงกรานต์ที่ถนนข้าวสารเป็นลักษณะเด่นอีกประการหนึ่งที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวต่างชาติได้ อีกทั้งยังสะท้อนให้เห็นถึงความมีชีวิตวัฒนธรรมและ

ประเพณีของไทยสู่สายตาชาวโลก โดยอาศัยเป็นช่องทางสื่อสาร ผ่านนักข่าวต่างประเทศที่อาศัยอยู่บริเวณถนนข้าวสาร เพื่อให้ชื่อของถนนข้าวสารเป็นที่รู้จักและรับรู้ในวงกว้างขึ้น

" ถนนสายวัฒนธรรมนี้เด่นสุด โดยเฉพาะประเพณีสงกรานต์ ฝรั่งเข้ามา เขาก็รู้ว่าเฮ้ยถนนข้าวสารนี่ไม่ใช่แค่ที่พักถนน วัฒนธรรมเรามี ประเพณีเรามีนะ "

(คนในชุมชน--สัมภาษณ์ 13 ก.ค. 2545)

" โอ๊ย มันมีมานานแล้ว พุคก็พุคนะ ผมนี่แหละเป็นตัวตั้งตัวตีให้จัดขึ้นที่ถนนข้าวสารเลยแหละ มันมีมาก่อนเกสต์เฮาส์อีกหนู ประมาณช่วง 2510 กว่าๆ ผมจำปีพ.ศ.ไม่ค่อยได้แล้วที่ถนนข้าวสารตอนนั้นไม่มีธุรกิจอะไร ที่นี้เงียบสงบ คือ เราไม่ได้จัดเป็นงานประเพณีอะไรใหญ่โตนะหนูเรามาคิดว่าเป็นการทำบุญมากกว่า ทำอาหารเลี้ยงกันวันสงกรานต์ เราก็จัดกันมาเรื่อยๆจนกระทั่งพอผมมาเป็นประธานชมรมเกสต์เฮาส์กรุงเทพฯก็ต้องควักหมื่นหนึ่งนะ แล้วที่เหลือก็เรียกรักกัน หาเงินซื้ออะไรหรือทำบุญอะไรก็ว่ากันไป "

(แกนนำหลัก--สัมภาษณ์ 27 ก.ค. 2545)

"เอ! ผมก็จำไม่ได้แล้ว เมื่อก่อนเค้าก็มีมาเล่น ๆ กัน ตอนหลังเราก็เลยจัดเป็นเรื่องเป็นราว จัดงานสงกรานต์บนถนนข้าวสาร ปรากฏว่าจากผลการจัดงานของเรา ทำให้มีข่าวออกไปทั่วโลก อย่างลืมน่าพวกนักข่าว CNN พวกรอยเตอร์ หรือสำนักข่าวมีชื่อของต่างประเทศนี่ พวกนี้จะฝังตัวอยู่แถวนี้เค้าไม่มีปัญหาไปอยู่โรงแรม 4-5 ดาวหรอก พอเวลาจัดงานปี๊บ เค้าก็มาถ่ายภาพทำข่าว ทีนี้ข่าวมันก็ออกไปทั่วโลก โดยรัฐบาลไม่ต้องไปโฆษณาเลย เค้าช่วยโฆษณาให้เสร็จ ทำให้ทั่วโลกรู้จักถนนข้าวสาร โดยการแนะนำของเหล่านักข่าว ในความรู้สึกของผม ผมว่าอย่างนั้นนะ ไม่ใช่ฝีมือการโปรโมทของคนไทยเลย ผู้ใหญ่ของคนไทยเราเนี่ยะ ยังรังเกียจที่จะมาถนนข้าวสารด้วยซ้ำไป แถมยังว่าพวกนักท่องเที่ยวนะ พวกเนี่ยะอย่าไปสนใจมันเลย ไม่ทำเงิน ตอนหลังอามาทำที่นี้เนะ เชิญผู้ใหญ่บางคนมายังไม่อยากมาเลย ให้มากินข้าวฟรีด้วยซ้ำไปนะ "

(แกนนำหลัก--สัมภาษณ์ 3 ส.ค. 2545)

"...อย่างเดือนเมษายนที่ผ่านมาเรามีการจัดประกวดนางสงกรานต์ชาวต่างชาติครั้งนี้ถือเป็นครั้งแรกเลยค่อนข้างถูกละหุยกหน่อย เค้าหาคนประกวดกันวันงานเลย แต่อย่างน้อยเราก็ให้ชาวต่างชาติเค้าได้มีส่วนร่วมในประเพณีอันดีงามของเรา ให้เค้าได้แต่งชุดไทย ได้รู้สึกเหมือนเป็นส่วนหนึ่งของถนนข้าวสาร "

(คนในชุมชน+เจ้าของกิจการ--สัมภาษณ์ 21 ก.ค. 2545)

"... เมื่อก่อนก็แค่เล่นสาดน้ำกัน หลังๆก็แถมแป้งหน่อย แล้วมันก็แรงขึ้น แรงขึ้น บางทีพวกฝรั่งที่มาเค้าไม่รู้ประเพณีที่แท้จริงของเรา เห็นเราเล่นยังงี้เค้าก็เล่นตามเราแหละครับ แต่ถ้าเป็นพวกที่เคยมางานสงกรานต์ที่ถนนข้าวสารสมัยก่อนแล้วมาเจอตอนนี้คงช็อกละครับ ..."

(คนในชุมชน+เจ้าของกิจการ--สัมภาษณ์ 27 ก.ค. 2545)

ส่วนในด้านของเทศกาลงานฮาโลวีนซึ่งถือได้ว่าเป็นที่นิยมชมชอบของชาวต่างชาติที่ถนนข้าวสารและถูกจัดขึ้นเป็นประจำในวันที่ 31 ตุลาคมของทุกปีนั้นก็ถูกใช้ กลยุทธ์เดียวกันในการนำเสนอสู่สายตาชาวโลกเพื่อให้ชื่อของถนนข้าวสารติดอยู่ในความทรงจำของชาวต่างชาติ และจากการศึกษายังพบว่าแม้ว่าประเพณีสงกรานต์และเทศกาลฮาโลวีนนั้นจะมีความแตกต่างกันอย่างสุดขั้ว แต่การที่จะนำมาทำให้ผสมกลมกลืนและหล่อหลอมเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันก็มีใช้เรื่องยาก เนื่องจากสังคมของชาวต่างชาติที่ถนนข้าวสารเป็นสังคมที่อยากเรียนรู้ ในขณะที่สังคมของชาวไทยที่ถนนข้าวสารก็เป็นสังคมที่คุ้นเคยกับวัฒนธรรมของชาวต่างชาติพอสมควร

" อ้อ งานฮาโลวีนพวกนี้มาทีหลังครับ ถ้านับย้อนไปก็น่าจะเพิ่มมีได้แค่ 3-4 ครั้ง.. เพิ่งเริ่มมีเมื่อ 3-4 ปีที่แล้วนี่เองงานพวกนี้ส่วนใหญ่พวกผู้ประกอบการ เจ้าของเกสต์เฮาส์ ร้านอาหาร จะจัดเอาใจฝรั่ง ลอยกระทงก็มีบ้าง แต่พวกนี้มาทีหลังหมด งานสงกรานต์นี่มีมานานสุดครับ" .

(คนในชุมชน--สัมภาษณ์ 13 ก.ค. 2545)

" ก็อย่างที่อ่าวว่าไง งานฮาโลวีนที่ถนนข้าวสารก็เหมือนกัน เวลาเราจัดพวกนี้ก็ชาวต่างชาติที่ฝั่งตัวอยู่แถวนี้ก็มาทำช่วงเวลาที่ ชาวพวกนี้ ออกไปทั่วโลก เค้าไม่ได้รายงานเกี่ยวกับชาวนั้นอย่างเดียวนะ เค้าก็จะบรรยายเรื่องราวถนนข้าวสาร ว่าป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีชาวต่างชาติมาชุมนุมกัน อะไรทำนองเนี่ยะ เหมือนการโปรโมทเรื่องกีฬาเมืองไหน ก็ต้องบรรยายลักษณะเมืองนั้นด้วย เหมือนกัน เพราะงั้นอันนี้แหละทำให้นักท่องเที่ยวต่าง ๆ ที่ได้ยินได้ฟัง พอมาเมืองไทยก็จะถามว่า เอ๊ะ ถนนข้าวสารอยู่ที่ไหน มันดังในระดับที่เรียกว่า เหมือนกับใครไปฝรั่งเศสก็ต้องไปเที่ยว ถนน ของเอลิเซ่ เหมือนกัน คนมาเมืองไทยเค้าก็อยากมาดูถนนข้าวสาร "

(แกนนำหลัก--สัมภาษณ์ 3 ส.ค. 2545)

4) มุมมองต่ออัตลักษณ์ในแง่ของการเป็น แหล่งชุมชนในอดีต

จากผลการสัมภาษณ์ทำให้ทราบว่าเรื่องราวเกี่ยวกับถนนข้าวสารในอดีตถูกพูดถึงน้อยลง ด้วยความที่คนรุ่นเก่าที่อยู่บริเวณถนนข้าวสารมาตั้งแต่เมื่อ 50-60 ปีก่อนเริ่มเหลือน้อยลงบ้างก็ตายจากไป บ้างก็ย้ายภูมิลำเนาไปอยู่ที่อื่นด้วยความที่ไม่อาจสู้ราคาค่าเช่าที่สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ขึ้นราคาทุกปีได้ อีกทั้งคนที่อาศัยอยู่บริเวณถนนข้าวสารในปัจจุบันก็มีจำนวนไม่น้อยที่ย้ายภูมิลำเนาจากที่อื่น หรือเข้ามาเพียงเพื่อทำธุรกิจการค้า มิได้พักอาศัยเป็นการถาวร

" ก็ถูกต้องแล้วนะ เมื่อก่อนคนที่อยู่แถวนี้ก็จะเป็นชาวบ้านธรรมดาๆ บ้านก็บ้านไม้ เรือนไม้ ..เคยเป็นวังของเจ้านายในสมัยก่อนก็มี มันก็ถือเป็นชุมชนแหละหนู...แต่ตอนนี้ไม่มีแล้ว มันกลายเป็นธุรกิจการค้าไปหมด "

(แกนนำหลัก--สัมภาษณ์ 27 ก.ค. 2545)

" ก็..เป็นถนนเจียบๆ เจียบมาก สองข้างทางแทบไม่มีอะไรเลย จะมีร้านค้าอยู่บ้างก็น้อยมากเกสต์เฮาส์ก็มีอยู่บ้างสองสามแห่ง ไม่มีคลับ ไม่มีเทค ไม่มีร้านอาหาร เสียดใจที่ก็แบบนี้ ผมว่าถ้าถนนข้าวสารกลับไปเป็นแบบเมื่อก่อนได้ก็ดี สมัยตอนผมเด็ก..ผมชอบนะ...แต่มันเป็นไปไม่ได้หรอก "

(คนในชุมชน--สัมภาษณ์ 13 ก.ค. 2545)

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3) เพื่อศึกษาถึงปัจจัยด้านการสื่อสารที่มีผลต่ออัตลักษณ์ถนนข้าวสารจากข้อมูลที่ได้ในส่วนที่ 1) และ 2)

จากการศึกษาข้อมูลที่ได้ในส่วนที่ 1) และ 2)พบว่าปัจจัยด้านการสื่อสารที่มีผลต่ออัตลักษณ์ถนนข้าวสาร สามารถจำแนกได้ดังนี้

1) ปัจจัยด้านลักษณะของผู้ส่งสาร

สามารถจำแนกได้เป็นสองกลุ่มใหญ่คือ คนในชุมชนและคนภายนอกชุมชน ดังต่อไปนี้

1.1) คนในชุมชน

1.1.1 เป็นคนในพื้นที่(ในชุมชน)

จากการศึกษาที่ผ่านมาพบว่ามีไม่น้อยที่เรื่องราวต่างๆเกี่ยวกับถนนข้าวสารถูกเผยแพร่ทางสื่อสิ่งพิมพ์และสท้ออินเตอร์เน็ตโดยบุคคลซึ่งเป็นคนในพื้นที่ ในแง่ของสื่อสิ่งพิมพ์บุคคลเหล่านี้จะถูกสัมภาษณ์เพื่อนำไปลงในสื่อ เพื่อให้เกิดความน่าเชื่อถือของคนที่ให้ข้อมูลนั้นเป็นคนในพื้นที่ ดังนั้นข้อมูลที่น่าเสนอก็น่าที่จะถูกต้อง ดังนั้นคนในพื้นที่หรือคนในชุมชนเหล่านี้จึงมีโอกาสในการใช้ช่องทางของการให้สัมภาษณ์สื่อนี้เพื่อที่จะลบล้างอัตลักษณ์ด้านลบของถนนข้าวสาร และพูดถึงคำที่เป็นบวกของถนนข้าวสารแทน

ส่วนในแง่ของอินเตอร์เน็ต โดยมากจะเป็นลักษณะที่ผู้ส่งสารซึ่งเป็นคนในพื้นที่โฆษณาเชิญชวนให้คนภายนอกเข้ามาเที่ยวชมถนนข้าวสาร มาพัก หรือมาซื้อหาสิ่งของ โดยที่ผู้ส่งสารโดยมากจะเป็นผู้ที่ประกอบกิจการอยู่ในบริเวณถนนข้าวสารและมุ่งเน้นที่การโฆษณาสินค้ามากกว่า

1.1.2 เป็นคนที่ได้รับการยอมรับนับถือจากคนในชุมชน

จากการศึกษาผู้วิจัยจะพบมากกว่า ผู้ที่ให้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับถนนข้าวสารแก่คนภายนอกโดยเฉพาะผ่านทางสื่อสิ่งพิมพ์มักเป็นผู้ที่ได้รับการยอมรับนับถือจากคนในชุมชน สื่อสิ่งพิมพ์หลายฉบับที่ผู้วิจัยพบถูกให้สัมภาษณ์โดยคนๆเดียวกันเช่น อดีตประธานชมรมผู้ประกอบการถนนข้าวสาร คณะกรรมการชมรมผู้ประกอบการถนนข้าวสาร เป็นต้น

ผู้วิจัยพบว่าเนื้อหาของการให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่เป็นเรื่องของการชำระรักษาเอกลักษณ์ของถนนข้าวสาร ไม่ว่าจะเป็นการพูดถึงที่พักราคาถูก การพูดถึงนักท่องเที่ยวที่มีความหลากหลายมากขึ้น และพยายามที่จะลบภาพของฝรั่งฮิปที่ถนนข้าวสารออกไปจากความทรงจำของคนภายนอกด้วยการให้ข้อมูลข่าวสารใหม่และตอกย้ำถึงความเปลี่ยนแปลงนั้นว่าไม่มีฮิปที่ถนนข้าวสารอีกต่อไป ในขณะที่คนในชุมชนหากมิได้ประกอบกิจการใดๆที่ถนนข้าวสารก็จะพูดถึงถนนข้าวสารในสิ่งที่ตนอยากพูด แต่หากว่ามีกิจการอยู่ที่ถนนข้าวสารด้วยก็จะ พยายามบอกเล่าเรื่องราวเฉพาะที่เป็นด้านบวกอยู่ตลอดเวลา

1.1.3 มีความสามารถในการโน้มน้าวใจ

ผู้วิจัยพบว่า การที่ผู้ส่งสารมีความสามารถในการโน้มน้าวใจจะทำให้ผู้ฟัง

หรือผู้ที่รับข่าวสารเกิดความรู้สึกเชื่อถือในสารนั้น ซึ่งหมายถึงว่าผู้ส่งสารจะต้องโน้มน้าวใจตนเองให้เชื่อในสิ่งที่ตนจะพูดหรือนำเสนอเสียก่อน ดังเช่นความพยายามในการ โน้มน้าวและจูงใจของกลุ่มแกนนำที่ต้องการจะให้ผู้รับสารเชื่อว่าถนนข้าวสารในวันนี้ นักท่องเที่ยวที่มีที่นาคูดีมีระดับกว่าเมื่อวาน ไม่มีฝรั่งฮิปปีที่ถนนข้าวสารอีกต่อไป ไม่ว่าในความเป็นจริงจะยังคงมีหลงเหลืออยู่บ้างหรือไม่ก็ตาม

1.1.4 มีทัศนคติที่ดีต่อถนนข้าวสาร

ผู้วิจัยพบว่าคนในชุมชนส่วนใหญ่มีทัศนคติที่ดีต่อถนนข้าวสารอยู่แล้ว เพียงแต่ในแง่ของการนำเสนอหรือบอกเล่าเรื่องราว คนในชุมชนที่เป็นผู้ประกอบการต่างๆจะนำเสนอหรือบอกเล่าแต่ด้านที่เป็นบวกทั้งหมด ในขณะที่หากเป็นคนในชุมชนที่ไม่ได้ประกอบกิจการใดๆบนถนนข้าวสารเลยก็จะนำเสนอตามที่ตนเห็นหรือคิด ซึ่งออกมาทั้งในด้านที่เป็นบวกและลบ

1.1.5 มีความรู้เกี่ยวกับถนนข้าวสารเป็นอย่างดี

จากการศึกษา ผู้วิจัยพบว่าคนในชุมชนที่อาศัยอยู่บริเวณถนนข้าวสารมาเป็นเวลานานจะมีความรู้เกี่ยวกับถนนข้าวสารมากกว่าคนในชุมชนที่อาศัยอยู่บริเวณถนนข้าวสารไม่นานนัก และสามารถที่จะบอกเล่าเรื่องราวความเป็นมาในอดีตเกี่ยวกับถนนข้าวสารได้ดีกว่า และกลุ่มคนที่เป็นแกนนำหลักส่วนใหญ่จะเป็นคนเก่าคนแก่ที่อาศัยอยู่บริเวณถนนข้าวสารมานาน และมีความรู้เกี่ยวกับถนนข้าวสารเป็นอย่างดี

1.2) คนภายนอกชุมชน

1.2.1 เป็นคนภายนอกชุมชนที่มีประสบการณ์ตรง เกี่ยวกับถนนข้าวสาร (Direct experience)

จากการศึกษาพบว่า บางครั้งภาพของถนนข้าวสารที่ถูกสื่อออกไปสู่สาธารณะมิได้มาจากคำบอกเล่าของคนในพื้นที่หรือบุคคลที่ได้รับการยอมรับนับถือจากคนในชุมชนแต่อย่างใด หากแต่มาจากประสบการณ์ตรงของผู้ที่นำเสนอเรื่องราวในครั้งนั้นซึ่งส่วนใหญ่เป็นคนภายนอกชุมชนที่มีประสบการณ์ตรงกับถนนข้าวสารทั้งในด้านบวกและด้านลบ

ในด้านบวก เช่นนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่ได้มีโอกาสสัมผัสถนนข้าวสารแล้ว

ได้รับความสะดวกสบายในเรื่องที่พัก ได้พบเจอเพื่อนชาวต่างชาติประเทศอื่นๆที่ดี ได้รับความช่วยเหลือจากคนในชุมชนถนนข้าวสาร หรือ ได้มาสัมผัสประเพณีและวัฒนธรรมอันดีงาม ก็จะกลับไปพูดถึงหรือบอกเล่าแต่สิ่งดีๆที่ตัวเองได้พบหรือได้รับมา ไม่ว่าจะเป็นการบอกเล่าแบบปากต่อปาก ในหมู่ครอบครัว ญาติพี่น้องหรือเพื่อนฝูง หรือแม้แต่การใช้เว็บไซต์ต่างๆเกี่ยวกับถนนข้าวสารเป็นพื้นที่สาธารณะในการสื่อเรื่องราวเหล่านี้ออกไปในวงกว้าง

ในทางกลับกัน หากบุคคลภายนอกชุมชนเหล่านี้ไม่ว่าจะเป็นนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติหรือไม่ก็ตาม ได้รับความประทับใจตรงในด้านลบจากถนนข้าวสาร เรื่องราวเกี่ยวกับถนนข้าวสารก็สามารถที่จะถูกนำเสนอไปในด้านลบได้เช่นกัน

1.2.2 เป็นคนภายนอกชุมชนที่มีชื่อเสียง

จากการศึกษา ผู้วิจัยพบว่าหากมองที่ตัวบุคคลว่าผู้ส่งสารเป็นบุคคลที่มีชื่อเสียงแล้ว ผลของการนำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับถนนข้าวสารก็สามารถที่จะออกมาได้ทั้งในด้านบวกและด้านลบเช่นกัน เนื่องจากเรามองว่าหากผู้ส่งสารเป็นผู้ที่มีชื่อเสียงแล้ว สารนั้นก็น่าที่จะเชื่อถือได้ไม่ว่าบุคคลเหล่านั้นจะมีประสบการณ์ตรงเกี่ยวกับถนนข้าวสารหรือไม่ ตัวอย่างเช่น สำนักข่าวบีบีซี ซึ่งมีชื่อเสียงไปทั่วโลก ลงข่าวตีแผ่ว่าถนนข้าวสารเป็นแหล่งของยาเสพติดและโสเภณีแอบแฝง เป็นต้น

ในทางกลับกัน การที่นิตยสาร Time Asia ลงเรื่องราวเกี่ยวกับถนนข้าวสารว่าเป็นแหล่งชุมนุมของแบ็คแพ็คเกอร์ที่มีชื่อเสียงแห่งหนึ่งในภูมิภาคเอเชียก็ทำให้ภาพของถนนข้าวสารปรากฏในทางที่ดีขึ้น (ด้านบวก) ไม่ว่าผู้สื่อข่าวของ Time Asia จะเคยมีประสบการณ์ตรงเกี่ยวกับถนนข้าวสารหรือไม่ก็ตาม

1.2.3 เป็นองค์กรที่มุ่งเน้นการส่งเสริมด้านการท่องเที่ยวหรือมีภาระหน้าที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับถนนข้าวสาร

ตัวอย่างเช่น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ซึ่งถือเป็นองค์กรที่รับผิดชอบดูแลเรื่องการท่องเที่ยวของประเทศไทยโดยตรง หรือสำนักงานเขตพระนคร สังกัดกรุงเทพมหานครซึ่งมีภาระหน้าที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับถนนข้าวสาร จากผลการวิจัยพบว่า บทบาทของททท. และกรุงเทพมหานครที่มีต่อการส่งเสริมและพัฒนาอัตลักษณ์ถนนข้าวสารในมุมมองของกลุ่มแกนนำยังไม่เด่นชัดนัก เนื่องจากกลุ่มแกนนำมีความต้องการการสนับสนุนด้านเงินงบประมาณ

ประมาณในการจัดกิจกรรมต่างๆที่ถนนข้าวสาร ในขณะที่กลุ่มแกนนำมองว่า ททท.นำเงินงบประมาณในส่วนนี้ไปทุ่มกับการโฆษณาประชาสัมพันธ์มากเกินไป ซึ่งแม้จะเกิดผลคืออยู่บ้างและทำให้ถนนข้าวสารรู้จักกว้างขวางขึ้น แต่คนในชุมชนเองโดยเฉพาะกลุ่มแกนนำมองว่าถนนข้าวสารสามารถใช้ช่องทางอื่นๆในการประชาสัมพันธ์ได้อีก ซึ่งจะเกิดประสิทธิผลมากกว่าการมุ่งเน้นที่การใช้สื่อมวลชนในการ โฆษณาประชาสัมพันธ์ดังที่ททท.ทำอยู่ในปัจจุบันแต่เพียงอย่างเดียว ขณะเดียวกัน คนในชุมชนมองว่ากรุงเทพมหานครมิได้มีบทบาทใดๆในการส่งเสริมและพัฒนาอัตลักษณ์ถนนข้าวสาร

1.2.4 เป็นนักเขียนที่มีผลงานเขียนที่โดดเด่น

จากการศึกษาผู้วิจัยพบว่าตัวอย่างที่เห็นได้ชัดไม่ว่าจะเป็นการที่คนเขียน Lonely Planet หนังสือไกด์ที่ถูกพิมพ์เผยแพร่และได้รับการยอมรับจากนักเดินทางทั่วโลก หรือ นักเขียนนวนิยายชื่อดังอย่าง อเล็กซ์ การ์แลนด์ ที่เขียนนวนิยายเรื่อง "เดอะ บีช" โดยกล่าวถึงถนนข้าวสารและอ่าวมา-หาในประเทศไทยจากประสบการณ์ตรงของตน อันส่งผลให้นวนิยายเล่มนี้เป็นนวนิยายขายดีในประเทศอังกฤษและประเทศอื่นๆในยุโรป หลังจากนั้น นักเดินทางจำนวนไม่น้อยก็เริ่มออกเดินทางตามรอยของนวนิยายเรื่องนี้มายังถนนข้าวสาร ยิ่งในเวลาต่อมา เมื่อนวนิยายเรื่องนี้ถูกนำมาสร้างเป็นภาพยนตร์และนำเสนอโดยพระเอกหนุ่มที่โด่งดังมาจาก "ไททานิค" ยิ่งทำให้ถนนข้าวสารกลายเป็นที่รู้จักไปทั่วโลก

1.2.5 มีความสามารถในการโน้มน้าวใจ

ผู้วิจัยพบว่า การที่ผู้ส่งสารมีความสามารถในการ โน้มน้าวใจจะทำให้ผู้ฟังหรือผู้ที่รับข่าวสารเกิดความรู้สึกเชื่อถือในสารนั้น ซึ่งหมายถึงว่าผู้ส่งสารจะต้องโน้มน้าวใจตนเองให้เชื่อในสิ่งที่ตนจะพูดหรือนำเสนอเสียก่อน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง หากคนภายนอกชุมชนเหล่านั้นมีประสบการณ์ตรงกับถนนข้าวสารด้วยแล้ว สิ่งที่คนเหล่านั้นพูดหรือ โน้มน้าวใจก็จะยิ่งมีประสิทธิผลมากขึ้น

1.2.6 มีทัศนคติที่ดีต่อถนนข้าวสาร

ผลที่ได้จากการศึกษา ทำให้ผู้วิจัยทราบว่า ทัศนคติของผู้ส่งสารที่มีต่อถนนข้าวสารเป็นสิ่งสำคัญประการหนึ่ง ที่จะทำให้ภาพและเรื่องราวของถนนข้าวสารปรากฏออกมาในรูปแบบใด และในส่วนของการศึกษาวิจัย ผู้วิจัยพบว่าส่วนใหญ่แล้ว ผู้ส่งสารมีทัศนคติที่ดีต่อถนน

ข่าวสาร ไม่ว่าจะ เป็นเพราะประสบการณ์ตรงของผู้ส่งสาร หรือเป็นเพราะได้รับแต่ข้อมูลข่าวสาร กล่าวถึงถนนข่าวสารในด้านที่เป็นบวก ดังนั้นทัศนคติที่มีต่อถนนข่าวสารในการนำเสนอสารไปยังผู้รับสารจึงเป็นไปในทางบวก

1.2.7 มีความรู้เกี่ยวกับถนนข่าวสารเป็นอย่างดี

ผู้วิจัยพบว่า การมีความรู้จริงในสิ่งที่นำเสนอก็เป็นสิ่งสำคัญอีกประการหนึ่ง ในการที่ผู้ส่งสารจะนำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับถนนข่าวสารออกไปสู่สาธารณะเพราะในบางครั้งข้อมูลหรือความรู้ที่ถูกต้องแต่ไม่ครบถ้วนก็อาจทำให้เรื่องราวที่นำเสนอถูกบิดเบือนอย่างไม่ตั้งใจได้ มาให้อัตลักษณ์ที่ปรากฏขัดแย้งกับความเป็นจริง

2) ปัจจัยด้านลักษณะของสาร

2.1) ถูกเผยแพร่ทางสื่อสิ่งพิมพ์/ เว็บไซต์ บ่อยครั้ง

จากการศึกษา ผู้วิจัยพบว่าความถี่ในการถูกนำเสนอหรือเผยแพร่ทางสื่อสิ่งพิมพ์/ เว็บไซต์ ของสารหรือเรื่องราวเกี่ยวกับถนนข่าวสารนั้น มีผลอย่างยิ่งต่ออัตลักษณ์ถนนข่าวสารที่ปรากฏ ซึ่งแม้แต่ผู้วิจัยเองก็ใช้ความถี่นี้เป็นเกณฑ์ในการศึกษาและจัดกลุ่มอัตลักษณ์ถนนข่าวสารเช่นกัน ดังนั้นหากเรื่องราวเกี่ยวกับถนนข่าวสารที่ปรากฏบ่อยครั้งเป็นไปในทิศทางบวกย่อมนับเป็นสิ่งที่ดี และเป็นการสะท้อนอัตลักษณ์ของถนนข่าวสารในมุมมองของผู้นำเสนอซึ่งส่วนใหญ่เป็นคนภายนอกชุมชนได้เป็นอย่างดี ทำให้คนในชุมชนเองได้รับทราบว่า นอกจากคนจะมองหรือพยายามพูดถึงชุมชนของตนว่าเป็นอย่างไรแล้ว การรับรู้ถึงมุมมองของคนภายนอกที่มองเข้ามา ก็เป็นสิ่งสำคัญเพื่อเป็นการยืนยันอัตลักษณ์ว่า เราคิดว่าเราเป็นอย่างไร และเขาเห็นเราเป็นอย่างไรนั้นหรือไม่

2.2) สารที่ถูกนำเสนอมาจากบุคคลที่น่าเชื่อถือหรือได้รับการยอมรับในสังคม

ผู้วิจัยพบว่าปัจจัยในด้านนี้จะสอดคล้องกับปัจจัยด้านผู้ส่งสารซึ่งมีลักษณะของการเป็นคนที่ได้รับการยอมรับนับถือจากคนในชุมชนหรือเป็นคนภายนอกชุมชนที่มีชื่อเสียง ดังนั้นสารหรือเรื่องราวเกี่ยวกับถนนข่าวสารที่ถูกนำเสนอโดยบุคคลเหล่านี้ก็จะมีประสิทธิภาพและได้รับความเชื่อถือในระดับหนึ่ง

2.3) มีคุณสมบัติในเข้าถึงผู้รับสารได้มากขึ้น โดยใช้ช่องทางของสื่ออิเล็กทรอนิกส์

จากการศึกษาพบว่า ช่องทางการสื่อสารทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์หรืออินเทอร์เน็ตนั้น ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพของสารในการเข้าถึงผู้รับสารได้มากขึ้น และสะดวกรวดเร็วขึ้น ทำให้เรื่องราวเกี่ยวกับถนนข้าวสาร ได้รับการแพร่หลายในวงกว้าง

2.4) สารมีความคิดตาดูจริงใจ

ผู้วิจัยพบว่าตัวอย่างของสารที่มีความคิดตาดูจริงใจ (Impression) อย่างเห็น ได้ชัด ได้แก่ภาพยนตร์เรื่อง "เดอะบิช " ที่เมื่อถูกฉายออกไปทั่วโลก ภาพของถนนข้าวสารและชายหาดอันงดงามของประเทศไทยก็ถูกฝังแน่นอยู่ในความทรงจำของผู้ชมนับล้านคนทั่วโลก และอยากที่จะมาเยือน โดยเฉพาะข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ทั้งกลุ่มแกนนำและคนในชุมชนต่างเห็นพ้องต้องกันว่าผลพวงที่ทำให้นักท่องเที่ยวจำนวนมากเดินทางเข้ามาที่ถนนข้าวสารเพิ่มมากขึ้นนั้น เป็นเพราะภาพยนตร์เรื่องนี้ แม้ว่าในทางปฏิบัติแล้ว คนไทยส่วนหนึ่งอาจจะมองว่าประเทศไทยได้รับความเสียหายอย่างมากจากการที่กองถ่ายภาพยนตร์เรื่องนี้มาปักหลักถ่ายทำที่อ่าวมาหยาก็ตาม

3) ปัจจัยด้านช่องทางการสื่อสาร

3.1) ประเพณีและเทศกาลที่ทุกฝ่ายสามารถเข้าร่วมด้วย

3.1.1 ประเพณีสงกรานต์

การที่คนในชุมชนพยายามที่จะอนุรักษ์และฟื้นฟูประเพณีต่างๆของไทยให้เป็นอัตลักษณ์ของตน โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเพณีสงกรานต์ที่ถนนข้าวสาร ซึ่งถูกจัดขึ้นเป็นประจำทุกปี โดยในปีนี้ได้จัดให้มีการประกวดนางสงกรานต์ชาวต่างชาติเพิ่มขึ้นอีกรายการหนึ่ง ซึ่งผู้วิจัยพบว่าโดยในมุมมองของผู้จัดซึ่งเป็นคนในชุมชนมุ่งหวังที่จะให้ ชาวต่างชาติที่มาร่วมงานได้มีส่วนร่วมในประเพณีมากขึ้น เพื่อเป็นการเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างนักท่องเที่ยวต่างชาติและคนในชุมชนอีกด้วย ในขณะที่กลุ่มแกนนำมีมุมมองที่กว้างไกลมากไปกว่านั้น โดยมุ่งให้ประเพณีนี้เป็นภาพข่าวที่ถูกนำเสนอออกไปทั่วโลก เพื่อให้คนภายนอกได้รู้จักถนนข้าวสารมากยิ่งขึ้น

3.1.2 เทศกาลงานฮาโลวีน

จากการศึกษาพบว่าเทศกาลงานฮาโลวีนที่ถนนข้าวสารนี้ เพิ่งเริ่มมีขึ้นเมื่อประมาณ 3-4 ปีที่ผ่านมา โดยที่กลุ่มผู้ประกอบการถนนข้าวสารพยายามที่จะจัดงานในเทศกาลต่างๆ ขึ้นที่ถนนข้าวสารเพื่อเป็นการเอาใจนักท่องเที่ยวที่ห่างไกลจากบ้านคนในช่วงเทศกาลต่างๆ แต่ที่ถูกต้องมากที่สุดและถูกนำเสนอในสื่อต่างๆ ก็เห็นจะเป็นเทศกาลงานฮาโลวีน ซึ่งนอกจากจะจัดเพื่อเป็นการเอาใจชาวต่างชาติแล้ว คนในชุมชนมุ่งหวังว่าจะสามารถทำให้งานเทศกาลนี้กลายเป็นอัตลักษณ์อย่างหนึ่งของถนนข้าวสารได้ในที่สุด และด้วยช่องทางของการจัดงานเทศกาลนี้ กลุ่มแกนนำก็หวังที่จะใช้เป็นการ โปรโมทถนนข้าวสารผ่านทางสื่อมวลชน โดยเฉพาะสื่อมวลชนต่างประเทศที่พักอาศัยอยู่ในบริเวณนั้น เพื่อให้ชื่อของถนนข้าวสารเป็นที่รู้จักของคนทั่วโลกต่อไป

3.2) ความพยายามในการจัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วม

จากการศึกษาพบว่า กลุ่มผู้ประกอบการถนนข้าวสารจะเป็นตัวตั้งตัวตีในการจัดกิจกรรมต่างๆ ขึ้นที่บริเวณถนนข้าวสาร โดยในการจัดกิจกรรมแต่ละครั้งต้องมีการประชุมและได้รับมติยินยอมจากตัวแทนของคนในชุมชนให้มีการจัดได้ กิจกรรมต่างๆ จึงจะสามารถเกิดขึ้นและกิจกรรมเหล่านี้จะมีความหลากหลายและไม่ตายตัวเหมือนงานประเพณีหรือเทศกาลต่างๆ โดยกลุ่มผู้ประกอบการและคนในชุมชนมุ่งหวังที่จะให้กิจกรรมต่างๆ เหล่านี้เป็นสีสันของถนนข้าวสารเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติให้เข้ามาที่ถนนข้าวสารมากขึ้น ที่ผ่านมามีผู้วิจัยได้มีโอกาสร่วมเพียงสองกิจกรรมที่ถูกจัดขึ้นที่ถนนข้าวสาร ได้แก่

3.2.1 งานแฟนโซวี่ ซึ่งจัดขึ้นเมื่อต้นปี ในช่วงเดือนมีนาคม 2545

3.2.2 งานชุมนุมมอร์เตอร์ไซด์ซูปเปอร์ ซึ่งเพิ่งผ่านไปเมื่อเดือนกรกฎาคม 2545

3.3) บทบาทของสื่ออิเล็กทรอนิกส์ในการนำเสนอประเด็นต่างๆ

ผู้วิจัยพบว่า สื่ออิเล็กทรอนิกส์เป็นช่องทางการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพยิ่ง และนอกจากจะมีประสิทธิภาพในตัวเองแล้วยังช่วยในการเพิ่มประสิทธิภาพให้แก่สารที่ถูกนำเสนอด้วยจึงถูกจัดได้ว่าเป็นสื่อระดับโลก เรื่องราวเกี่ยวกับถนนข้าวสารมากมายถูกเผยแพร่ไปทั่วโลกได้อย่างรวดเร็ว คนภายนอกชุมชนจำนวนไม่น้อย โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติมักนิยมที่จะเข้าไปหาข้อมูล หรือบอกเล่าเรื่องราว แลกเปลี่ยนประสบการณ์เกี่ยวกับถนนข้าวสารและการเดินทางของคนกับนักท่องเที่ยวชาติอื่นๆ ทั่วโลกผ่านทางเว็บไซต์ต่างๆ ซึ่งจัดได้ว่าเป็นชุมชนของนักท่องเที่ยวที่ใหญ่ที่สุดชุมชนหนึ่งในโลกของไซเบอร์เลยก็ว่าได้ ไม่ว่าจะมีความรู้หรือกิจกรรมใด

เกิดขึ้นที่ถนนข้าวสาร นักท่องเที่ยวทั่วโลกสามารถรับรู้ได้ในเวลาอันรวดเร็ว ดังนั้นสื่ออิเล็กทรอนิกส์จึงจัดได้ว่าเป็นปัจจัยสำคัญอันหนึ่งที่มีผลต่ออัตลักษณ์ถนนข้าวสารอย่างยิ่ง

3.4) บทบาทของสิ่งพิมพ์

สื่อสิ่งพิมพ์ที่ผู้วิจัยพบและจะกล่าวถึงได้แก่

3.4.1 หนังสือไกด์บุ๊ก

ผู้วิจัยพบว่าสำหรับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติโดยเฉพาะนักท่องเที่ยวประเภทแบ็คแพ็คเกอร์แล้วหนังสือไกด์บุ๊กอย่าง "Lonely planet" ถือได้ว่าเป็นไบเบิลสำหรับการเดินทางที่แบ็คแพ็คเกอร์ทุกคนเคยได้อ่าน และเชื่อถือเทิดทูน ไม่ว่า "Lonely planet" จะกล่าวถึงอะไร บอกขั้นตอนการเดินทางไว้อย่างไร จากถนนข้าวสารแล้วควรไปที่ไหนต่อแบ็คแพ็คเกอร์ก็จะทำตามขั้นตอนเหล่านั้น เนื่องจากหนังสือไกด์บุ๊กสำหรับแบ็คแพ็คเกอร์โดยทั่วไปจะมีลักษณะที่โดดเด่นประการหนึ่งคือ ถูกเขียนจากประสบการณ์จริงของผู้เขียนที่ได้พบเจอระหว่างการเดินทาง ดังนั้นหนังสือไกด์บุ๊กประเภทนี้จึงถือได้ว่าเป็นปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่งที่มีผลต่ออัตลักษณ์ของถนนข้าวสาร

3.4.2 หนังสือพิมพ์

ผู้วิจัยพบว่าในแง่ของปัจจัยด้านช่องทางการสื่อสาร หากอินเทอร์เน็ตจัดได้ว่าเป็นสื่อระดับโลก หนังสือพิมพ์ก็น่าที่จะจัดได้ว่าเป็นสื่อในระดับประเทศ ที่สำคัญและเป็นทางเลือกในการเข้าถึงสื่อของผู้รับสารที่ไม่ได้ใช้อินเทอร์เน็ตได้ จากการวิจัยพบว่าคนในชุมชนจำนวนไม่น้อยไม่เคยรับรู้เรื่องราวเกี่ยวกับชุมชนของตนที่ถูกนำเสนอทางอินเทอร์เน็ตแม้แต่กลุ่มแกนนำบางคน หากแต่ถ้าเป็นเรื่องราวที่ปรากฏทางหน้าหนังสือพิมพ์แล้วคนในชุมชนยอมรับว่าจะส่งผลกระทบต่ออัตลักษณ์และธุรกิจที่ถนนข้าวสาร เนื่องจากคนในชุมชนหรือแม้แต่กลุ่มแกนนำเองมีทัศนคติที่ไม่ดีนักต่อสื่อประเภทหนังสือพิมพ์ ด้วยความรู้สึกที่ว่าหากได้ลงในหน้าหนังสือพิมพ์เมื่อไหร่ ย่อมต้องไม่ใช่เรื่องไม่ดี

จากการสังเกตประกอบการสัมภาษณ์ทำให้ผู้วิจัยจับความได้ว่าทั้งกลุ่มแกนนำและ

คนในชุมชนค่อนข้างที่จะระมัดระวังต่อคำพูดของคนในการให้สัมภาษณ์ ด้วยไม่มั่นใจในวัตถุประสงค์ที่แท้จริงของการสัมภาษณ์นั้นและกลัวว่าจะเป็นข่าวทางหน้าหนังสือพิมพ์ในเวลาต่อมา นอกเสียจากว่าผู้ที่ให้สัมภาษณ์จะค่อนข้างมีความคุ้นเคยกับผู้วิจัยเป็นการส่วนตัว

ดังนั้นสื่อสิ่งพิมพ์ประเภทหนังสือพิมพ์จึงเป็นปัจจัยด้านช่องทางการสื่อสารที่มีผลต่ออัตลักษณ์ถนนข้าวสารอีกประการหนึ่งที่ไม่ควรมองข้าม

3.4.3 นิติสาร/วารสาร

จากการศึกษาผู้วิจัยพบว่าแม้นิติสารจะเข้าถึงผู้รับสารได้เพียงเฉพาะกลุ่ม เนื่องจากมิได้ออกจำหน่ายทุกวันเหมือนหนังสือพิมพ์ หรือถูกจัดลำดับอยู่ในสื่อระดับโลก แต่นิติสารก็เป็นอีกช่องทางหนึ่งของการนำเสนออัตลักษณ์ถนนข้าวสารทั้งจากมุมมองของคนภายนอกชุมชนและสะท้อนความคิดของคนภายในชุมชน

3.5) บทบาทของสื่อบุคคล

จากการผลการวิจัยจะเห็นได้ว่ากลุ่มแกนนำและคนในให้ความสำคัญกับบทบาทของสื่อบุคคลต่ออัตลักษณ์ถนนข้าวสารเป็นอย่างยิ่ง จากความพยายามในการจัดงานประเพณีหรือกิจกรรมต่างๆขึ้นบนถนนข้าวสาร โดยมุ่งหวังให้เกิดการแพร่กระจายเรื่องราวเกี่ยวกับถนนข้าวสารไปยังบุคคลอื่น ในลักษณะของการบอกต่อแบบปากต่อปากของนักท่องเที่ยวต่างชาติและผู้สื่อข่าวต่างประเทศ ซึ่งบุคคลเหล่านี้จะทำหน้าที่เป็นทั้งผู้ส่งสารและเป็นสื่อหรือช่องทางในการนำเสนอสารไปในตัว

4) ปัจจัยด้านลักษณะผู้รับสาร

4.1) มีประสบการณ์ตรงเกี่ยวกับถนนข้าวสาร(Direct experience)

ผู้วิจัยพบว่า การมีประสบการณ์ตรง(Direct experience) ถือเป็นสิ่งสำคัญที่มีผลต่อทัศนคติของผู้รับสาร หากผู้รับสารได้รับรู้เรื่องราวเกี่ยวกับถนนข้าวสารจากผู้ที่เคยมีประสบการณ์ตรง สารนั้นย่อมน่าเชื่อถือมากกว่า และมีผลต่อการก่อเกิดทัศนคติในด้านบวกของผู้รับสารส่วนหนึ่ง และเช่นเดียวกันหากผู้รับสารนั้นเป็นผู้ที่เคยได้มีโอกาสมาสัมผัสถนนข้าวสารและได้รับประสบการณ์ในด้านบวกจากถนนข้าวสารก็จะยังมีทัศนคติที่ดีต่อถนนข้าวสาร เช่นเมื่อกกล่าว

ว่า ถนนข้าวสารเป็นแหล่งชุมนุมของแบ็คแพ็คเกอร์ ผู้รับสารคนนั้นจะมีความรู้ความเข้าใจและมีทัศนคติที่ดีต่อแบ็คแพ็คเกอร์ว่าเป็นนักท่องเที่ยวที่ความรู้ ฐานะ หรือหน้าที่การงาน ไม่แตกต่างจากคนแต่รักที่จะเดินทางท่องเที่ยวในลักษณะนี้ อັคลักษณ์ที่ปรากฏก็จะถือเป็นสิ่งที่ดี และผู้รับสารนี้ก็ยังสามารที่จะเปลี่ยนบทบาทของคนจากการเป็นผู้รับสาร(Receiver) มาเป็นผู้ส่งสาร(Sender) ได้อีกด้วย ซึ่งผู้ส่งสารที่พัฒนาตัวเองมาจากการเป็นผู้รับสารนี้จะมีคุณสมบัติเด่นอีกประการหนึ่งคือการเป็นผู้นำความคิดเห็น(Opinion Leader)ในการที่จะโน้มน้าวใจผู้อื่นให้คล้อยตาม โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากผู้รับสารนั้นเป็นบุคคลที่มีชื่อเสียง เป็นนักเขียนที่มีผลงานโดดเด่นหรือมีความสามารถในการโน้มน้าวใจผู้อื่นด้วยแล้ว เรื่องราวเกี่ยวกับถนนข้าวสารก็จะยิ่งถูกเผยแพร่และเป็นที่ยุ้จักมากยิ่งขึ้น

4.2) ความสามารถเข้าถึงสารหรือแหล่งสารได้ง่าย

จากการศึกษาพบว่า หากผู้รับสารสามารถเข้าถึงสารหรือแหล่งสารได้ง่าย ก็จะทำให้การสื่อสารมีประสิทธิภาพมากขึ้น เช่น หากผู้รับสารซึ่งเป็นนักท่องเที่ยวต่างชาติที่ไม่เคยมาถนนข้าวสารมาก่อน แต่สามารถเข้าถึงสารหรือแหล่งสารเช่นเว็บไซต์ต่างๆเกี่ยวกับถนนข้าวสารได้ ก็สามารถรู้ได้ว่า ถนนข้าวสารคืออะไร อยู่ตรงไหน และจะเดินทางไปได้อย่างไร

ในทางกลับกันถ้าคนในชุมชนสามารถเข้าถึงสารหรือแหล่งสารที่พูดถึงชุมชนของคนได้ง่าย ไม่ว่าจะเป็นสื่อสิ่งพิมพ์หรืออินเทอร์เน็ต ก็จะทำให้คนในชุมชนทราบได้ว่าอັคลักษณ์ของชุมชนของตนที่ปรากฏในสื่อต่างๆเหล่านั้น เป็นอย่างไร เหมือนหรือต่างจากที่เรามองตนเองอย่างไร

วัตถุประสงค์ข้อที่ 4) เพื่อศึกษาถึงกระบวนการสร้างอັคลักษณ์ถนนข้าวสาร

จากผลการศึกษาวิจัย ผู้วิจัยพบว่า ปัจจัยด้านคุณลักษณะของผู้ส่งสารซึ่งถูกจำแนกเป็นคนในชุมชนและคนภายนอกชุมชนนั้น ยังสามารถถูกจัดแบ่งได้เป็นในระดับกลุ่มบุคคลและชุมชนอีกด้วย

- 1) ระดับกลุ่มบุคคล ได้แก่คนภายนอกชุมชน ซึ่งเป็นองค์กรที่มีบทบาทในการส่งเสริมด้านการท่องเที่ยวหรือมีภาระหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงที่ถนนข้าวสาร เช่น สำนักงานเขตพระนคร สังกัดกรุงเทพมหานคร
- 2) ระดับชุมชน ได้แก่ กลุ่มแกนนำและสมาชิกในชุมชน ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการจัดงานประเพณีหรือกิจกรรมต่างๆบนถนนข้าวสาร อันเป็นช่องทางสำคัญ

ในการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์เรื่องราวเกี่ยวกับถนนข้าวสารให้เป็นที่รู้จัก
ของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติมากขึ้น

ผู้วิจัยพบว่า ในขณะที่ตัวผู้วิจัยเองหรือใครก็ตามอื่นๆคาดคิดว่าทท.และ
กรุงเทพมหานครน่าที่จะเป็นผู้ส่งสาร ในระดับกลุ่มบุคคลที่มีบทบาทสำคัญในกระบวนการสร้าง
อัตลักษณ์ถนนข้าวสาร แต่ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยกลับแสดงให้เห็นว่าผู้ส่งสารในระดับชุมชนซึ่ง
ได้แก่ กลุ่มแกนนำและสมาชิกในชุมชนมีบทบาทที่โดดเด่นและสำคัญยิ่งในกระบวนการสร้าง
อัตลักษณ์ถนนข้าวสาร โดยองค์ประกอบหลักที่กลุ่มแกนนำและสมาชิกในชุมชนใช้ในการสร้าง
อัตลักษณ์ถนนข้าวสารได้แก่ การใช้ช่องทางการสื่อสารต่างๆเช่น การให้สัมภาษณ์กับสื่อมวลชน
การจัดงานประเพณี/ เทศกาล หรือกิจกรรมต่างๆที่ทุกฝ่ายสามารถมีส่วนร่วม และที่สำคัญคือการใช้
สื่อบุคคล โดยสามารถจำแนกได้ดังนี้

1) การสร้างอัตลักษณ์ถนนข้าวสารด้วยกลยุทธ์เชิงรับ

คนในชุมชนโดยเฉพาะกลุ่มแกนนำจะทำหน้าที่ในการให้สัมภาษณ์กับสื่อ
มวลชนในลักษณะการตั้งรับและตอบต่อข้อซักถาม ตัวอย่างเช่นเมื่อมีการพูดถึงอัตลักษณ์ถนน
ข้าวสารในแง่ของการเป็นแหล่งธุรกิจผัดกัญหมาย เช่นการเป็นแหล่งยาเสพติด กลุ่มแกนนำจะให้
สัมภาษณ์ลักษณะการปฏิเสธถึงยอมรับ โดยการโยงภาพของถนนข้าวสารที่เคยเป็นแหล่งชุมนุม
ของฮิปปี เพื่อให้เห็นว่า ภาพที่สะท้อนออกไปนั้นอาจมิใช่ภาพในปัจจุบัน แต่เป็นภาพที่ติดอยู่ใน
ความทรงจำในอดีต เพื่อเป็นการ โน้มน้าวว่า อัตลักษณ์ที่ถูกนำเสนอออกไปนั้นอาจจะเป็นภาพที่ผู้
นำเสนอยังยึดติดกับอดีต แต่ในปัจจุบันฮิปปีเหล่านี้หายไปจากถนนข้าวสารแล้ว ดังนั้นการกล่าวถึง
อัตลักษณ์ถนนข้าวสารในแง่ของแหล่งยาเสพติดจึงไม่ใช่สิ่งที่ถูกต้องในปัจจุบัน เป็นต้น ดังตัวอย่าง
บทสัมภาษณ์ต่อไปนี้

“ ที่ว่ามานี้เนี่ย ถูกเกือบทุกข้อ ยกเว้นที่ว่าถนนข้าวสารเป็นแหล่งยาเสพติด เมื่อสมัย
ก่อนอาจจะใช่เพราะแถวนี้เคยเป็นแหล่งมั่วสุมของพวกฝรั่งฮิปปีสมัยก่อน แต่เดี๋ยวนี้
ไม่ใช่ ”

(กลุ่มแกนนำหลัก--สัมภาษณ์ 3 ส.ค. 2545)

“โอ๊ย! สมัยพวกฮิปปีโน่น ส่วนมากอาจจะมาแอบเสพกัญชา ยาเสพติด หรือ

มาซื้อไปขาย แล้วอีกอย่างสมัยก่อนคนค้ามันก็เยอะ จะเห็นได้ว่าเดี๋ยวนี้พวกนี้หายไป ไปอยู่แหล่งอื่นที่ถูกกว่า ซึ่งอาทก็ไม่รู้ว่าที่ไหนนะ เพราะฉะนั้นเท่ากับสมัยนี้ถ้าพูดว่าถนนข้าวสาร มีเรื่องยาเสพติด ขอปฏิเสธว่าไม่ใช่”

(กลุ่มแกนนำหลัก--สัมภาษณ์ 8 ส.ค. 2545)

ซึ่งผู้วิจัยพบว่ากลยุทธ์ในเชิงรับนี้เป็นความพยายามในการที่จะลบภาพของอัตลักษณ์ในด้านลบของถนนข้าวสารออกไป แต่ขณะเดียวกันก็ต้องมีการประชาสัมพันธ์ให้เกิดภาพในด้านบวกด้วย โดยการ ใช้กลยุทธ์ในเชิงรุก

2) การสร้างอัตลักษณ์ถนนข้าวสารด้วยกลยุทธ์เชิงรุก

โดยการใช้สื่อประเพณี/ เทศกาล หรือกิจกรรมต่างๆ รวมถึงสื่อบุคคล ตัวอย่างเช่น การที่กลุ่มแกนนำและคนในชุมชนจะร่วมกันกับผู้ประกอบการทั้งภายในและภายนอกชุมชนในการจัดงานประเพณีสงกรานต์หรือเทศกาลฮาโลวีนขึ้นที่ถนนข้าวสาร ซึ่งนอกเหนือจากความตั้งใจที่จะให้เกิดการมีส่วนร่วมของทั้งนักท่องเที่ยวต่างชาติและคนในชุมชนแล้ว กลุ่มแกนนำยังต้องการให้เป็นการประชาสัมพันธ์โดยทางอ้อม และให้เกิดการบอกต่อโดยนักท่องเที่ยวต่างชาติที่มีประสบการณ์ตรงกับถนนข้าวสาร ด้วยความเชื่อเล็กๆ ที่ว่าชาวต่างชาติจะเชื่อถือคำบอกเล่าของพวกเขาเพียงคนเดียวเองมากกว่าการโฆษณาประชาสัมพันธ์อย่างตรงไปตรงมาของ ททท. ดังตัวอย่างบทสัมภาษณ์ต่อไปนี้

“... ตอนหลังเราก็เลยจัดเป็นเรื่องเป็นราว จัดงานสงกรานต์บนถนนข้าวสาร ปรากฏว่าจากผลการจัดงานของเรา ทำให้มีข่าวออกไปทั่วโลก อย่างลืมน่าพวกนักข่าวCNN พวกรอยเตอร์ หรือสำนักข่าวมีชื่อของต่างประเทศนี่ พวกนี้จะฝังตัวอยู่แถวนี้เค้าไม่มีปัญญาไปอยู่โรงแรม 4-5 ดาวหรอก พอเวลาจัดงานปี๊บ เค้าก็มาถ่ายภาพทำข่าว ทีนี้ข่าวมันก็ออกไปทั่วโลก โดยรัฐบาลไม่ต้องไปโฆษณาเลย เค้าช่วยโฆษณาให้เสร็จ ทำให้ทั่วโลกรู้จักถนนข้าวสาร โดยการแนะนำของเหล่านักข่าว ในความรู้สึกของผม ผมว่าอย่างนั้นนะ ”

(แกนนำหลัก--สัมภาษณ์ 3 ส.ค. 2545)

“ ก้อย่างที่อ่าวว่าไง งานฮาโลวีนที่ถนนข้าวสารก็เหมือนกัน เวลาเราจัดพวกนัก

ข่าวชาวต่างชาติที่ฝังตัวอยู่แถวนี้ก็มาทำข่าวเวลาที่ ข่าวพวกนี้ ออกไปทั่วโลก คำไม่ได้ร้าย งานเกี่ยวกับข่าวมันอย่างเดียวกันนะ คำก็จะบรรยายเรื่องราวถนนข้าวสาร ว่าเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีชาวต่างชาติมาชุมนุมกัน อะไรทำนองเนี่ยะ เหมือนการโปรโมทเรื่องกีฬาเมืองไหน ก็ต้องบรรยายลักษณะเมืองนั้นด้วย เหมือนกัน เพราะมันอันนี้แหละทำให้นักท่องเที่ยวต่าง ๆ ที่ได้ยิน ได้ฟัง พอมาเมืองไทยก็จะถามว่า เอ๊ะ ถนนข้าวสารอยู่ที่ไหน มันดังในระดับที่เรียกว่า เหมือนกับใครไปฝรั่งเศสก็ต้องไปเที่ยว ถนน ซองอลิเซ่ เหมือนกัน คนมาเมืองไทยคำก็อยากมาดูถนนข้าวสาร "

(แกนนำหลัก--สัมภาษณ์ 3 ส.ค. 2545)

" ... ผมว่ามันเริ่มจากฝรั่งไม่กี่คนหรอก แล้วก็บอกต่อกันไป พวกที่เคยมาแล้วเกิดชอบ ส่วนใหญ่จะมาอีก ที่สำคัญจะพาเพื่อน ครอบครัว แฟน ฯลฯ มาด้วย หรือ ไม่ก็จะไปเล่าให้เพื่อนคำฟังต่อกัน มันก็มาต่อกัน ไปเป็นทอดๆ ผมว่าพวกฝรั่งเค้าเชื่อคำบอกเล่าของพวกเขาดีกว่าคำโฆษณาของบ้านเรานะครับ... "

(คนในชุมชน --สัมภาษณ์ 13 ก.ค. 2545)

อย่างไรก็ดี เนื่องจากผู้วิจัยพบว่า ในแง่ของ " กระบวนการ" นั้น มิใช่สิ่งที่สามารถ

นำเสนอในรายละเอียดได้โดยตรงจากผลการวิจัย หากแต่ผลการวิจัยนั้นต้องผ่านขั้นตอนการวิเคราะห์อันประกอบกับปัจจัยหลายๆด้าน ดังนั้นผู้วิจัยจึงจะได้กล่าวถึงกระบวนการสร้างอัตลักษณ์ต่างๆของคนในชุมชนถนนข้าวสาร ในขั้นตอนของการอภิปรายผลต่อไป